

Uitgebreide Cursus Studiegids

Inhoudsopgave

1. Maak een uitgebreide studiegids met alle belangrijke concepten, definities en theorieën uit de cursus
2. Werk de belangrijkste leerdoelen uit in een format waarmee studenten kunnen controleren of ze de stof beheersen
3. Maak een overzicht van praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus, met analyse en leerpunten
4. Creëer een samenvatting van kernpunten per hoofdstuk of thema, met nadruk op verbanden tussen concepten

Maak een uitgebreide studiegids met alle belangrijke concepten, definities en theorieën uit de cursus. Inclusief toepassingen en voorbeelden.

Studiegids: Werkplekieren: inspelen op onderwijsbehoeften

1. Inleiding

- Situering vanuit het algemeen diagnostisch protocol
- Rol van het handelingsgericht werken binnen een zorgbrede aanpak
- Handelingsgericht werken in het zorgcontinuüm
- Van onderwijsbehoeften naar een zorgplan

2. Praktijkvoorbeeld: Een antwoord bieden op de onderwijsbehoeften van doven en slechthorenden

- Gehoorproblemen en de invloed op waarneming
- Communicatiebelemmerende factoren en manieren om ermee om te gaan
- Onderwijzen van doven en slechthorenden
- Invloed op spraak- en taalontwikkeling

3. Protocol gedrag en emotie

- Zicht krijgen op gedrag en emotie
- Factoren die gedrag en emotie uitlokken (ABC-model, executieve functies)
- Escalatie van gedrag: cyclus van acting-out
- Muzisch werken als antwoord op behoeften op vlak van gedrag en emoties

- Handelen bij gediagnosticeerde gedragsproblemen

4. Deel Wiskunde

- Omgaan met diversiteit en risicoleerlingen
- Anticiperen op tekortkomingen in het werkveld
- Creëren van een krachtige leeromgeving met behulp van het differentiatie-model
- Specifiek diagnostisch protocol bij wiskundeproblemen en dyscalculie
- Terminologie en uitleg over dyscalculie

5. Deel Nederlands

- Ondervangen van risicoleerlingen met taalontwikkelingsproblemen
- Moeilijkheden met spraakvloeiendheid, articulatie en voorbereidende leesvaardigheden
- Taalontwikkelingsproblemen zoals taalachterstand en taalstoornis
- Gebruik van observatiewijzers en taalvaardigheidstesten

Deze studiegids bevat belangrijke concepten, definities en theorieën uit de cursus Werkplekleren: inspelen op onderwijsbehoeften, met praktische toepassingen en voorbeelden om de stof te verduidelijken. Het is een handig hulpmiddel voor studenten om efficiënt te studeren en de leerstof te beheersen.

Deel 2/37 van de cursus: Inschatten van onderwijsbehoeften en preventie van taal- en spraakstoornissen

1. Toetsen: Het gebruik van taalvaardigheidstesten

- Definitie: Taalvaardigheidstesten zijn gestandaardiseerde tests die de taalvaardigheid van een individu meten.
- Kernconcepten: Verschillende soorten taalvaardigheidstesten, zoals woordenschat, grammatica, begrijpend lezen, etc.
- Voorbeeld: Een taalvaardigheidstest kan bestaan uit het vertalen van zinnen van de ene taal naar de andere.
- Verbanden: Taalvaardigheidstesten kunnen helpen bij het identificeren van taalproblemen en het bepalen van de juiste interventies.
- Toepassingen: Het gebruik van taalvaardigheidstesten in het onderwijs kan helpen bij het differentiëren van instructie en het aanpassen van lesmaterialen.
- Examenvraag: Leg uit hoe taalvaardigheidstesten kunnen worden gebruikt om de taalontwikkeling van kinderen te evalueren.

2. Preventie en remediëring van taalproblemen

- Interactievaardigheden: Het belang van interactie tussen leerkrachten en leerlingen voor taalontwikkeling.
- Observatieschalen: Instrumenten om taalstimulering en remediëring te meten en te monitoren.
- Taalstimulering via verhalen: Het gebruik van verhalen om taalbegrip en -productie te verbeteren.
- Taalstimulering via muzische vorming: Creatieve activiteiten om de taalvaardigheid te bevorderen.
- Taalstimulering via taalmethodes: Het gebruik van gestructureerde taalprogramma's om taalvaardigheid te verbeteren.
- Praktische toepassingen: Het implementeren van taalstimuleringsactiviteiten in de klas om taalproblemen te voorkomen en te behandelen.
- Examenvraag: Bespreek de verschillende methoden voor taalstimulering en geef voorbeelden van hoe ze kunnen worden toegepast in de praktijk.

3. Articulatiestoornissen

- Fonetische articulatiestoornissen: Problemen met de juiste uitspraak van klanken.
- Fonetische articulatiestoornissen: Preventie en remediëring door middel van logopedie en spraaktherapie.
- Fonetische articulatiestoornissen: Het belang van vroegtijdige interventie voor een succesvolle behandeling.
- Examenvraag: Leg het verschil uit tussen fonetische en fonologische articulatiestoornissen en geef voorbeelden van elk.

4. Vloeiendheidsstoornissen (stotteren)

- Normale onvloeiendheden: Korte onderbrekingen in de spraak die normaal zijn.
- Fysiologisch stotteren: Stotteren als gevolg van neurologische factoren.
- Screening: Het identificeren van stotteren en het bepalen van de ernst ervan.
- Preventie en remediëring: Het aanpassen van de communicatieomgeving en het bespreekbaar maken van stotteren.
- Praktische toepassingen: Tips voor leerkrachten om kinderen met stotteren te ondersteunen in de klas.
- Examenvraag: Bespreek de verschillende benaderingen voor het omgaan met stotteren en geef aan hoe ze kunnen worden toegepast in de praktijk.

5. Stemstoornissen (kinderheesheid)

- Stemmisbruik: Verkeerd gebruik van de stem dat kan leiden tot stemproblemen.
- Verkeerd stemgebruik: Het belang van stemhygiëne en stemtraining om stemstoornissen te voorkomen.
- Preventie en remediëring: Het aanleren van gezonde stemgewoonten en het gebruik van stemtherapie.
- Praktische toepassingen: Oefeningen en technieken om de stemgezondheid te bevorderen.
- Examenvraag: Bespreek de oorzaken van stemstoornissen bij kinderen en geef aan hoe ze kunnen worden behandeld.

6. Dyslexie

- Definitie: Een specifieke leesstoornis die problemen veroorzaakt bij het decoderen en begrijpen van geschreven taal.
- Kenmerken: Problemen met fonologische verwerking, woordherkenning en spelling.
- Diagnose: Het belang van vroegtijdige screening en evaluatie voor het identificeren van dyslexie.
- Interventies: Effectieve leesprogramma's en strategieën voor het ondersteunen van kinderen met dyslexie.
- Praktische toepassingen: Aanpassingen in de klas en individuele begeleiding voor kinderen met dyslexie.
- Examenvraag: Bespreek de impact van dyslexie op het leren en geef aan hoe leerkrachten kunnen helpen bij het omgaan met deze stoornis.

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijkste concepten, definities en theorieën uit de cursus "Inschatten van onderwijsbehoeften en preventie van taal- en spraakstoornissen" en geeft praktische toepassingen en voorbeelden om de stof te verduidelijken. Het is aan te raden om deze gids te gebruiken als leidraad voor het bestuderen van de cursus en het voorbereiden op examens.

Studiegids: Deel 3/37 - Wijscontext en Handelingsgericht Werken

1. Algemeen Diagnostisch Protocol:

- Rol van handelingsgericht werken binnen een zorgbrede aanpak
  - Definitie van handelingsgericht werken: een systematische manier van werken waarbij de onderwijsbehoeften van leerlingen centraal staan
  - Belang van samenwerking voor schoolsucces
- Handelingsgericht werken in het zorgcontinuüm
  - In kaart brengen van specifieke onderwijsbehoeften en doelen
  - Praktische toepassingen: het opstellen van een handelingsplan voor individuele leerlingen

2. Protocol Gedrag en Emotie:

- Identificeren van gedragsproblemen en emotionele behoeften bij leerlingen
- Verbanden leggen tussen gedrag en onderliggende oorzaken
- Concrete voorbeelden van gedragsinterventies en emotionele ondersteuning

3. Protocol Wiskunde:

- Diagnostiek van rekenvaardigheden en wiskundige problemen
- Kernconcepten in wiskundeonderwijs en differentiatie
- Praktische toepassingen: aanpassen van lesmateriaal en instructiemethoden

4. Protocol Taal, Spraak, Lezen en Spellen:

- Diagnostiek van taal- en leesproblemen bij leerlingen
- Belang van vroegtijdige interventie bij taalontwikkelingsstoornissen
- Voorbeelden van effectieve lees- en spellingsstrategieën

5. Protocol Motoriek:

- Onderzoek naar motorische vaardigheden en ontwikkelingsachterstanden
- Verbanden tussen motorische problemen en leerprestaties
- Praktische toepassingen: aanpassen van bewegingsactiviteiten en ondersteuning bieden aan motorisch zwakkere leerlingen

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Belangrijke begrippen en concepten uit de verschillende protocollen
- Casestudies en praktijkvoorbeelden om theoretische kennis toe te passen
- Vraag- en antwoordformaten voor zelfevaluatie en examenvorbereiding

Door het bestuderen van deze studiegids en het actief betrekken van de aangereikte leermaterialen, kunnen studenten zich grondig voorbereiden op het begrijpen en toepassen van de principes van handelingsgericht werken en het inspelen op diverse onderwijsbehoeften in de praktijk.

Studiegids: Deel 4/37 - Educatieve bachelor in het kleuteronderwijs syllabus WPL inspelen op onderwijsbehoeften - BOKO

1. Belangrijke begrippen en definities:

- Omgevingsgeluid: Geluiden in de omgeving die invloed kunnen hebben op de spraakverstaanbaarheid.

- Binauraal karakter: Het vermogen om geluiden te lokaliseren en te onderscheiden met behulp van twee goede oren.
- Mentale invulwerk: Het proces waarbij een gehoorgestoorde leerling woorden of klanken moet raden tijdens een gesprek.
- Communicatiebelemmerende factoren: Factoren die de communicatie tussen spreker en toehoorder kunnen belemmeren, zoals slechte articulatie en gehoorverlies.

2. Kernconcepten:

- Het belang van een stille omgeving voor het gebruik van een hoorapparaat.
- De voordelen van het binaurale karakter voor het opvangen van geluiden.
- De combinatie van horen en zien voor optimale spraakverstaanbaarheid.
- Het mentale invulwerk als strategie voor gehoorgestoorde leerlingen tijdens gesprekken.
- Communicatiebelemmerende factoren en manieren om ermee om te gaan, zowel voor sprekers als toehoorders.

3. Concrete voorbeelden:

- Een gehoorgestoorde leerling die moeite heeft met het raden van woorden tijdens een gesprek.
- Het gebruik van visuele ondersteuning zoals PowerPoint-presentaties om informatie over te brengen.
- Het belang van comfortabele en goed functionerende hoorapparaten voor spraak- en taalontwikkeling.

4. Verbanden tussen concepten:

- De negatieve invloed van omgevingsgeluid op het gebruik van hoorapparaten en spraakverstaanbaarheid.
- Het belang van training van het gehoor voor een betere spraakverstaanbaarheid.
- De relatie tussen goede articulatie, tempo en luidheid van sprekers en de informatieoverdracht naar toehoorders.

5. Praktische toepassingen:

- Gebruik van visuele ondersteuning en kernwoorden op het bord voor gehoorgestoorde leerlingen.
- Plaatsing van leerlingen en sprekers in een goed verlichte en geluiddempende ruimte voor optimale communicatie.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Bespreek de negatieve invloed van omgevingsgeluid op spraakverstaanbaarheid.
- Geef voorbeelden van communicatiebelemmerende factoren en manieren om ermee om te gaan.

7. Vraag- en antwoordformaten voor zelfstudie:

- Hoe kan het binaurale karakter bijdragen aan een betere spraakverstaanbaarheid?
- Welke strategieën kunnen gehoorgestoorde leerlingen gebruiken tijdens gesprekken om woorden te raden?

8. Visuele structuur:

- Hoofdstuk 3.1: Negatieve invloed van omgevingsgeluid
- Hoofdstuk 3.2: Communicatiebelemmerende factoren en manieren om ermee om te gaan

Deze studiegids biedt een overzicht van belangrijke concepten, definities en toepassingen uit Deel 4/37 van de cursus. Het is aan te raden om deze informatie grondig te bestuderen en te oefenen met de vraag- en antwoordformaten voor een beter begrip en beheersing van de stof.

1. Belangrijke definities en begrippen:

- Auditieve beperking: Een beperking in het gehoorvermogen die kan variëren van mild tot volledig doof.
- FM-systeem: Een draadloos systeem dat gebruikt kan worden om omgevingslawaaï te verminderen en de verstaanbaarheid van spraak te verbeteren.
- Audiogram: Een grafische weergave van het gehoorvermogen van een individu.
- Tolk Vlaamse Gebarentaal: Een tolk die gebruikt wordt om dove of slechthorende leerlingen te ondersteunen in de communicatie.

2. Kernconcepten:

- Impact van gehoorverlies op spraak- en taalontwikkeling en schoolse leren.
- Verschillende visies op onderwijs voor dove en slechthorende kinderen: oralisme, auditieve aanpak, Totale Communicatie.
- Belang van een rustige klasomgeving voor leerlingen met auditieve beperkingen.

3. Concrete voorbeelden:

- Een leerling met een auditieve beperking kan baat hebben bij een U-vormig zitarrangement om beter te kunnen communiceren.
- Het gebruik van een FM-systeem kan helpen om omgevingslawaaï te verminderen en de verstaanbaarheid te verbeteren.

4. Verbanden tussen concepten:

- Het regelen van achtergrondlawaaï en het gebruik van hulpmiddelen zoals een FM-systeem kunnen de communicatie en het leerproces van dove en slechthorende leerlingen positief beïnvloeden.

5. Praktische toepassingen:

- Regelmatige audiologische opvolging en controle van hoorapparaten en FM-systemen.
- Het inzetten van tolken Vlaamse Gebarentaal of schrijftolken om dove en slechthorende leerlingen te ondersteunen.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Impact van gehoorverlies op spraak- en taalontwikkeling.
- Verschillende onderwijsmethoden voor dove en slechthorende kinderen.
- Maatregelen om een inclusieve leeromgeving te creëren voor leerlingen met auditieve beperkingen.

7. Vraag- en antwoordformaten voor zelfstudie:

- Wat zijn de verschillende visies op onderwijs voor dove en slechthorende kinderen?
- Hoe kan een leerkracht omgaan met achtergrondlawaaï in de klas?

8. Visuele structuur:

- Hoofdstuk 3.2: Omgaan met auditieve beperkingen
  - 3.2.1: Communicatie met dove en slechthorende leerlingen

- 3.2.2: Zitarrangement en lichtinval
- 3.2.3: Achtergrondlawaaï en het gebruik van FM-systemen
- 3.2.4: Opmerkingen: audiologische opvolging en tolken
- Hoofdstuk 3.3: Het onderwijzen van doven en slechthorenden
  - 3.3.1: Verschillende visies op onderwijs voor dove en slechthorende kinderen

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en theorieën met betrekking tot auditieve beperkingen in het onderwijs, en kan studenten helpen bij het efficiënt bestuderen van de stof en het voorbereiden op examens.

Studiegids: Deel 6/37 - Oorresten om spraak en spraakafzien te bevorderen

1. Communicatiemethoden in de praktijk van TC:

- Simultane (gelijktijdige) methode: Gesproken taal wordt gelijktijdig ondersteund door gebaren.
- Successieve (opeenvolgende) methode: Dove kinderen leren eerst gebarentaal als moedertaal.

2. Tweektalige opvoeding:

- Kinderen worden tweektalig opgevoed met gebarentaal en gesproken taal.
- Bilinguale en biculturele handelingsvisie: Dove kinderen groeien op tot tweektalige volwassenen met twee culturen.

3. Visuele communicatie en cultuur van de stilte:

- Dove personen creëren unieke gebarentalen en visuele cultuur.
- Belang voor persoonlijk welzijn en ontwikkeling van dove volwassenen.

4. Invloed op spraak- en taalontwikkeling:

- Gehoorgestoorde kinderen hebben achterstand in taalverwerving door gebrek aan intact gehoor.
- Taalvaardigheid vereist inspanning van kind en omgeving.
- Verwarring in waarneming van geluiden en klanken bij gehoorgestoorde kinderen.

5. Mogelijke problemen bij gehoorgestoorde kinderen:

- Korter spreekgeheugen en moeilijkheid met lange zinnen.
- Moeilijker woordgeheugen door gebrek aan melodie en ritme.
- Omgangstaal wordt vaak maar half gehoord, wat de fonologische en morfologische ontwikkeling beïnvloedt.

Toepassingen en voorbeelden:

- Het belang van tweektalige opvoeding voor dove kinderen.
- Hoe visuele communicatie en gebarentaal de sociale banden versterken.
- Praktische strategieën voor het ondersteunen van spraak- en taalontwikkeling bij gehoorgestoorde kinderen.

Examenvragen:

1. Leg het verschil uit tussen de simultane en successieve communicatiemethoden.

2. Hoe kan een bilinguale en biculturele handelingsvisie bijdragen aan de ontwikkeling van dove kinderen?
3. Welke mogelijke problemen kunnen optreden bij gehoorgestoorde kinderen in hun taalontwikkeling?

Zelfstudie vragen:

1. Wat zijn de voordelen van een tweetalige opvoeding voor dove kinderen?
2. Hoe kunnen gebarentaal en visuele communicatie bijdragen aan de culturele identiteit van dove personen?
3. Welke strategieën kunnen worden gebruikt om de spraak- en taalontwikkeling van gehoorgestoorde kinderen te ondersteunen?

Studiegids: Deel 7/37 - Spraak- en taalontwikkeling bij gehoorgestoorde kinderen

Belangrijke definities en begrippen:

- Gehoorgestoorde kinderen: Kinderen met een auditieve beperking die moeite hebben met het horen en verwerken van geluiden.
- Taalgevoelige periode: De periode tot 5 à 6 jaar waarin kinderen gevoelig zijn voor het leren van taal.
- Receptieve taal: Het begrijpen van taal.
- Expressieve taal: Het produceren van taal, zoals spreken en schrijven.
- Semantiek: De betekenis van woorden en zinnen.

Kernconcepten:

- Gehoorgestoorde kinderen missen vaak het vermogen om woorden ritmisch te groeperen, wat essentieel is voor het opbouwen van spreek- en taalgeheugen.
- In de peuter-kleuterperiode is intensieve begeleiding op het gebied van taalontwikkeling noodzakelijk.
- Logopedie speelt een belangrijke rol bij het trainen van hoortraining, spraakafzien en taalbegrip en -productie.
- Het stimuleren van spraak- en taalontwikkeling bij gehoorgestoorde kinderen moet intentioneel gebeuren en mag niet worden overgelaten aan 'vrij kleuterinitiatief'.

Concrete voorbeelden:

- Een gehoorgestoord kind kan moeite hebben met het begrijpen van complexe zinnen zoals "We zijn met de auto op vakantie geweest naar Frankrijk".
- Tijdens logopedie kan een gehoorgestoorde kleuter oefenen met het benoemen van voorwerpen en het maken van eenvoudige zinnen.

Verbanden tussen concepten:

- Het ontbreken van ritmisch groeperen van taal kan leiden tot beperkte taalervaring en moeite met het begrijpen van relaties tussen woorden.
- Intensieve begeleiding in de peuter-kleuterperiode is essentieel om de spraak- en taalontwikkeling van gehoorgestoorde kinderen te stimuleren.

Praktische toepassingen:

- Leerkrachten en logopedisten kunnen gerichte activiteiten aanbieden om de spraak- en taalontwikkeling van gehoorgestoorde kinderen te stimuleren.

- Het kiezen van een taaltheme en het integreren van taalstimulering in de dagelijkse activiteiten kunnen helpen bij het verbeteren van de taalvaardigheid van gehoorgestoorde kleuters.

Potentiële examenonderwerpen:

- Beschrijf het belang van ritmisch groeperen van taal voor gehoorgestoorde kinderen.
- Leg uit waarom intensieve begeleiding in de peuter-kleuterperiode cruciaal is voor de taalontwikkeling van gehoorgestoorde kinderen.
- Bespreek de rol van logopedie bij het trainen van hoortraining en taalbegrip bij gehoorgestoorde kleuters.

Vraag- en antwoordformaten voor zelfstudie:

1. Wat is het belang van ritmisch groeperen van taal voor gehoorgestoorde kinderen?
2. Hoe kan logopedie helpen bij het stimuleren van spraak- en taalontwikkeling bij gehoorgestoorde kleuters?
3. Waarom is intensieve begeleiding in de peuter-kleuterperiode essentieel voor gehoorgestoorde kinderen?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk 1: Belangrijke definities en begrippen
- Hoofdstuk 2: Kernconcepten
- Hoofdstuk 3: Concrete voorbeelden
- Hoofdstuk 4: Verbanden tussen concepten
- Hoofdstuk 5: Praktische toepassingen
- Hoofdstuk 6: Potentiële examenonderwerpen
- Hoofdstuk 7: Vraag- en antwoordformaten
- Hoofdstuk 8: Visuele structuur en samenvatting

Deze studiegids biedt een uitgebreid overzicht van de belangrijke concepten en theorieën met betrekking tot spraak- en taalontwikkeling bij gehoorgestoorde kinderen. Door de gestructureerde aanpak en praktische toepassingen kunnen studenten efficiënt studeren en de stof beheersen voor examens en verdere toepassing in de praktijk.

Studiegids: Deel 8/37 - Begeleiding van kinderen met een auditieve beperking in het kleuteronderwijs

Belangrijke definities en begrippen:

- Auditieve beperking: Een beperking in het vermogen om geluiden te horen, wat kan leiden tot moeilijkheden in spraak- en taalontwikkeling.
- FM-systeem: Een systeem dat wordt gebruikt om geluiden direct naar het gehoorapparaat van een kind te sturen, waardoor de verstaanbaarheid verbetert.
- Huisbegeleiding: Begeleiding die aan ouders wordt gegeven om op een speelse manier taalontwikkeling bij hun kind te stimuleren.

Kernconcepten:

- Afgestemd werken: Het afstemmen van de werkwijze tussen verschillende betrokkenen, zoals leerkrachten, ondersteuners, ouders en ambulante begeleiders, om de ontwikkeling van het kind te optimaliseren.
- Taalgevoelige periode: Een periode waarin kinderen het makkelijkst nieuwe talen en taalvaardigheden kunnen leren.

- Sociaal-emotionele ontwikkeling: De ontwikkeling van sociale vaardigheden en emotionele intelligentie bij kinderen met een auditieve beperking.

Concrete voorbeelden:

- Gebruik van visualisatie: Het tonen van foto's, prenten en tekeningen om de taal en concepten visueel te ondersteunen voor gehoorgestoorde kleuters.
- Interactief voorlezen: Het aanpassen van het taalniveau en reageren op spontane uitingen van het kind tijdens het voorlezen om de betrokkenheid te vergroten.
- Dagelijkse ervaringen begeleiden met taal: Bijvoorbeeld het schillen van een appel en benoemen wat er gebeurt om de taalontwikkeling te stimuleren.

Verbanden tussen concepten:

- Het gebruik van het FM-systeem bij gerichte taalactiviteiten kan de spraak- en taalontwikkeling van kinderen met een auditieve beperking stimuleren.
- Afgestemd werken tussen verschillende partijen, zoals leerkrachten, ouders en ondersteuners, kan leiden tot een effectievere begeleiding van het kind.

Praktische toepassingen:

- Ouders kunnen een belangrijke rol spelen in de spraak- en taalontwikkeling van hun kind door thuis taal op een speelse manier te stimuleren.
- Communicatie tussen verschillende betrokkenen, zoals via een contactschrift, kan ervoor zorgen dat relevante informatie snel wordt doorgegeven en doelen worden bepaald en afgesproken.

Potentiële examenonderwerpen:

- Bespreek het belang van afgestemd werken bij de begeleiding van kinderen met een auditieve beperking.
- Geef voorbeelden van hoe ouders kunnen bijdragen aan de spraak- en taalontwikkeling van hun kind met een auditieve beperking.

Vraag- en antwoordformaten:

1. Wat is het belang van het FM-systeem bij gerichte taalactiviteiten voor kinderen met een auditieve beperking?
  - Het FM-systeem kan de spraak- en taalontwikkeling stimuleren door geluiden direct naar het gehoorapparaat van het kind te sturen, waardoor de verstaanbaarheid verbetert.
2. Hoe kunnen ouders bijdragen aan de taalontwikkeling van hun kind met een auditieve beperking?
  - Ouders kunnen op een speelse manier taal stimuleren door bijvoorbeeld dagelijkse ervaringen te begeleiden met taal en interactief voor te lezen.

Visuele structuur:

- Belangrijke definities en begrippen
- Kernconcepten
- Concrete voorbeelden
- Verbanden tussen concepten

- Praktische toepassingen
- Potentiële examenonderwerpen
- Vraag- en antwoordformaten

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en theorieën uit Deel 8/37 van de cursus, inclusief toepassingen en voorbeelden om studenten te helpen efficiënt te studeren en de stof te beheersen.

Studiegids: Omgaan met leerlingen met een auditieve handicap in het gewoon onderwijs

1. Belangrijke definities en begrippen:

- Auditieve handicap: Een beperking in het gehoorvermogen die het moeilijk maakt om geluiden te horen of te verstaan.
- Integratie: Het proces waarbij kinderen met een auditieve handicap worden opgenomen in een reguliere schoolomgeving.
- Identiteit: Het bewustzijn van het 'anders-zijn' en de ervaring van het leven in twee verschillende werelden.

2. Kernconcepten:

- Het belang van contact met lotgenoten voor kinderen met een auditieve handicap.
- De rol van de school en de klastitularis bij het inspelen op de specifieke zorgvraag van deze leerlingen.
- Het belang van een teambenadering bij de begeleiding van kinderen met een auditieve handicap.

3. Concrete voorbeelden:

- Organisatie van ontmoetingsdagen voor dove en slechthorende leerlingen om hun isolement te doorbreken.
- Het gebruik van professionele audiologische opvolging, aangepaste apparatuur en ondersteuning van ouders, leerkrachten en tolken.

4. Verbanden tussen concepten:

- Het belang van contact met lotgenoten en de ontwikkeling van identiteit.
- De relatie tussen taalmoeilijkheden en het begrijpen van de onderwijsbehoefte van leerlingen met een auditieve handicap.

5. Praktische toepassingen:

- Het inrichten van een krachtige leeromgeving voor leerlingen met een auditieve handicap.
- Het overwegen van buitengewoon onderwijs als regulier onderwijs onvoldoende kansen biedt.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Het belang van contact met lotgenoten voor de ontwikkeling van identiteit.
- De rol van de school en het team bij het ondersteunen van leerlingen met een auditieve handicap.

7. Vraag- en antwoordformaten:

- Waarom is contact met lotgenoten belangrijk voor kinderen met een auditieve handicap?

- Hoe kan een school inspelen op de specifieke zorgvraag van leerlingen met een auditieve handicap?

8. Visuele structuur:

- Kop: Belang van contact met lotgenoten
  - Subkop: Organisatie van ontmoetingsdagen
  - Subkop: Rol van identiteit
- Kop: Praktische toepassingen
  - Subkop: Inrichten van een krachtige leeromgeving
  - Subkop: Overweging van buitengewoon onderwijs

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en toepassingen met betrekking tot het omgaan met leerlingen met een auditieve handicap in het gewoon onderwijs. Het is essentieel om deze informatie te begrijpen en toe te passen om effectief te kunnen inspelen op de onderwijsbehoeften van deze leerlingen.

Studiegids: Deel 10/37 van de cursus

1. Belangrijke definities en begrippen:

- Gedrag en emotie: het gedrag dat kleuters stellen is vaak een manier om iets te communiceren waar ze nog geen woorden voor hebben.
- Sociaal-Emotioneel Leren: het belang van emotieregulatie en de rol van de leerkracht hierin.
- Executieve functies: vaardigheden die nodig zijn voor zelfsturing, zoals het managen van emoties, gedachten en gedrag.

2. Kernconcepten in detail:

- Het ijsbergmodel van McClelland: een model om gedrag te interpreteren waarbij de zichtbare gedragingen slechts het topje van de ijsberg zijn, terwijl de onderliggende redenen dieper liggen.
- Het ABC-model: een model dat antecedenten, gedrag en consequenties in kaart brengt om inzicht te krijgen in uitgelokt gedrag.
- Executieve functies als hulpmiddel voor zelfsturing en sociaal-emotioneel functioneren.

3. Concrete voorbeelden:

- Observatietools zoals de Screeningstool Welbevinden van de kleuter en de Diagnostische observatielijst "sociaal-emotionele ontwikkeling" van Marc Boone.
- Het gebruik van het ABC-model om gedrag en emoties te analyseren en aan te pakken.
- Het belang van executieve functies voor een goede cognitieve, sociaal en emotionele ontwikkeling.

4. Verbanden tussen verschillende concepten:

- Het verband tussen gedrag en emotie, waarbij gedrag vaak een uiting is van onderliggende emoties.
- De rol van de leerkracht in het herkennen en ondersteunen van kleuters met gedrags- en emotionele problemen.

5. Praktische toepassingen:

- Het gebruik van observatietools en screeningslijsten om gedrag en emoties te analyseren en onderwijsbehoeften te bepalen.

- Het inzetten van het ABC-model en executieve functies als hulpmiddelen voor gedragsmanagement en emotieregulatie.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Het ijsbergmodel van McClelland en de toepassing ervan in het interpreteren van gedrag.
- Het ABC-model en de rol ervan bij het analyseren en aanpakken van uitgelokt gedrag.
- De relatie tussen executieve functies en sociaal-emotioneel functioneren bij kleuters.

7. Vraag- en antwoordformaten voor zelfstudie:

- Wat zijn de belangrijkste concepten van het ijsbergmodel van McClelland?
- Hoe kan het ABC-model helpen bij het analyseren van gedrag en emoties?
- Wat is de rol van executieve functies bij zelfsturing en sociaal-emotioneel functioneren?

8. Visuele structuur:

- Kop: Belangrijke definities en begrippen
  - Subkop: Gedrag en emotie
  - Subkop: Sociaal-Emotioneel Leren
  - Subkop: Executieve functies
- Kop: Kernconcepten in detail
  - Subkop: Het ijsbergmodel van McClelland
  - Subkop: Het ABC-model
  - Subkop: Executieve functies als hulpmiddel
- Kop: Concrete voorbeelden
  - Subkop: Observatietools
  - Subkop: Het gebruik van het ABC-model
  - Subkop: Het belang van executieve functies
- Kop: Verbanden tussen verschillende concepten
- Kop: Praktische toepassingen
- Kop: Potentiële examenonderwerpen
- Kop: Vraag- en antwoordformaten voor zelfstudie

Studiegids: Deel 11/37 - Inspringen op onderwijsbehoeften in het kleuteronderwijs

1. Belangrijke definities en begrippen:

- Executieve functies: cognitieve processen die nodig zijn voor zelfregulatie, planning, organisatie, aandacht en impulscontrole.
- Co-regulatie: het samen reguleren van emoties en gedrag, waarbij de leerkracht als model en spiegel optreedt.
- Escalatie van gedrag: de cyclus van acting-out gedrag, waarbij triggers leiden tot een uitbarstingsfase bij kleuters.
- Muzisch werken: het gebruik van creatieve en artistieke werkvormen om kinderen te helpen omgaan met gedrag en emoties.

2. Kernconcepten:

- De rol van de leerkracht in het ondersteunen van executieve functies bij kleuters.
- Emotionele, instructionele en organisationele steun als vormen van ondersteuning.

- Langdurige ondersteuning voor kinderen met ontwikkelingsstoornissen.
- Muzisch werken als antwoord op gedrags- en emotionele behoeften.

3. Concrete voorbeelden:

- Structuur bieden door een duidelijke planning en stappenplannen.
- Emotionele steun door een warm en positief klimaat te creëren.
- Instructionele steun door het stellen van juiste vragen en gestructureerde instructie.
- Muzische werkvormen zoals drama en beeldend werken om emoties te uiten en te reguleren.

4. Verbanden tussen concepten:

- De relatie tussen co-regulatie en het ontwikkelen van executieve functies.
- Het herkennen van escalatie van gedrag en preventief handelen.
- Het gebruik van muzische werkvormen als aanvulling op gedragsinterventies.

5. Praktische toepassingen:

- Implementeren van rust, structuur en prikkelverarming in de klas.
- Oefenen van stressmanagement met kleuters.
- Gebruik van muzische werkvormen in workshops om gedrag en emoties te reguleren.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillende vormen van steun voor executieve functies.
- Cyclus van acting-out gedrag en preventieve maatregelen.
- Rol van muzisch werken bij gedrags- en emotionele behoeften.

7. Vraag- en antwoordformaten:

- Hoe kan een leerkracht co-regulatie toepassen in de klas?
- Wat zijn de drie vormen van steun die een leerkracht kan bieden voor executieve functies?
- Hoe kan muzisch werken bijdragen aan het omgaan met gedrag en emoties bij kleuters?

8. Visuele structuur:

- Hoofdstukken en subkoppen met opsommingstekens voor overzichtelijkheid en structuur in de studiegids.

Studiegids: Sociaal-emotioneel leren als basis

1. Definities en begrippen:

- Sociaal-emotioneel leren (SEL): Het proces waarbij individuen de nodige kennis, attitudes en vaardigheden verwerven om effectief te functioneren in de samenleving en positieve relaties op te bouwen.
- Zelfregulatie: Het vermogen om emoties, gedrag en gedachten te beheersen en te sturen in verschillende situaties.
- Empathie: Het vermogen om de gevoelens en perspectieven van anderen te begrijpen en hierop te reageren.
- Stress: Een reactie van het lichaam op een bedreigende situatie die kan leiden tot fysieke en emotionele spanning.

- Toxische stress: Langdurige blootstelling aan stressvolle situaties die schadelijk kunnen zijn voor de ontwikkeling van kinderen.

2. Kernconcepten:

- Het belang van SEL als basis voor het welzijn en de ontwikkeling van kinderen.
- De rol van ritme en rituelen bij het verminderen van stress in de klas.
- De impact van toxische stress op het leren en ontwikkelen van kinderen.
- Handelingsgericht werken in de klas als aanpak om te voldoen aan de onderwijsbehoeften van alle leerlingen.

3. Concrete voorbeelden:

- Het gebruik van rustmomenten en gestructureerde activiteiten om een veilige en voorspelbare omgeving te creëren.
- Het inzetten van interventies en preventieve maatregelen om gedragsproblemen te voorkomen en aan te pakken.
- Het toepassen van SEL-principes in de dagelijkse interacties en lessen met leerlingen.

4. Verbanden tussen concepten:

- Het creëren van een positief en ondersteunend klimaat in de klas kan bijdragen aan het welzijn en de prestaties van leerlingen.
- Het herkennen en adequaat reageren op signalen van stress en emotionele moeilijkheden kan de ontwikkeling van kinderen positief beïnvloeden.

5. Praktische toepassingen:

- Het opstellen van groepsplannen gedrag om planmatig te werken aan passend onderwijs.
- Het gebruik van protocollen en interventies om gedragsproblemen aan te pakken en te voorkomen.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- De principes van SEL en hun toepassing in de onderwijspraktijk.
- De impact van stress en toxische stress op het leren en ontwikkelen van kinderen.
- De rol van de leerkracht bij het bevorderen van sociaal-emotionele ontwikkeling en welzijn.

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en thema's uit het onderdeel "Sociaal-emotioneel leren als basis" en kan studenten helpen bij het efficiënt bestuderen van de stof en het voorbereiden op examens.

Studiegids - Deel 13/37 van de cursus

Belangrijke concepten:

1. Typische kenmerken van kleuters en lager schoolkinderen
2. Diversiteit in een klasgroep en de noodzaak van een diverse aanpak
3. Leerbegeleiding en het ondervangen van risicoleerlingen
4. Brede basiszorg en de rol van de leerkracht
5. Verhoogde zorg voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
6. Voorbereidende rekenvaardigheden en hun voorspellende waarde voor latere schoolse prestaties

Definities:

- Typische kenmerken: Gemeenschappelijke eigenschappen van kleuters en lager schoolkinderen die de basis vormen voor het onderwijsaanbod.
- Diversiteit: Verschillen binnen een klasgroep op het gebied van ontwikkeling, leerstijl en behoeften.
- Leerbegeleiding: Het bieden van gerichte hulp aan kleuters met leerrisico's om hun slaagkansen te vergroten.
- Brede basiszorg: De zorg die de leerkracht biedt aan alle leerlingen in de klas, rekening houdend met individuele verschillen.
- Verhoogde zorg: Specifieke ondersteuning voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften binnen de klascontext.
- Voorbereidende rekenvaardigheden: Vaardigheden zoals seriatie, classificatie en conservatie die voorspellend zijn voor latere rekenprestaties.

Toepassingen en voorbeelden:

- Een leerkracht kan differentiëren in zijn lesaanpak om tegemoet te komen aan de diversiteit in de klas.
- Door vroegtijdige signalering van risicoleerlingen kan gerichte leerbegeleiding worden geboden om stagnatie te voorkomen.
- Het creëren van een krachtige leeromgeving stimuleert de ontwikkeling van alle leerlingen, inclusief die met specifieke behoeften.
- Het inzetten van voorbereidende rekenvaardigheden zoals seriatie en classificatie kan de rekenontwikkeling van kleuters positief beïnvloeden.

Dit is een samenvatting van de belangrijkste concepten, definities en theorieën uit deel 13/37 van de cursus. Het is belangrijk om deze informatie te bestuderen en te begrijpen om effectief te kunnen inspelen op de onderwijsbehoeften van kleuters en lager schoolkinderen.

Studiegids: Voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas

1. Belangrijke definities en begrippen:

- Voorbereidende rekenvaardigheden: De vaardigheden die kinderen ontwikkelen in de kleuterklas om een basis te leggen voor latere rekenvaardigheden.
- Rekenproblemen: Moeite met rekenen die kinderen kunnen ervaren tijdens hun schoolloopbaan.
- Rekenstoornis: Een specifieke leerstoornis die zich uit in ernstige en langdurige problemen met rekenen.

2. Kernconcepten:

- Vergelijken: Het kunnen vergelijken van objecten op kwalitatieve of kwantitatieve kenmerken, zoals het meeste, het minste, hoger en lager.
- Hoeveelheden koppelen: Het groeperen van objecten op basis van bepaalde criteria.
- Eén-één correspondentie: Het leggen van één-één-relaties tussen verschillende gegevens.
- Ordenen: Het rangordenen van objecten op basis van bepaalde criteria, zoals hoog naar laag of van dun naar dik.
- Telwoorden gebruiken: Het kunnen vooruit tellen, terugtellen en verder tellen, en het kennen van kardinale en ordinale getallen.
- Synchroon en verkort tellen: Het akoestisch kunnen tellen en het kennen van getallen tot twintig.

3. Concrete voorbeelden:

- Kinderen die de component 'vergelijken' beheersen, kunnen bijvoorbeeld aangeven welke rij meer appels heeft.
- Bij 'hoeveelheden koppelen' kunnen kinderen objecten groeperen op basis van kleur of vorm.
- Met 'één-één correspondentie' kunnen kinderen aangeven of er evenveel kippen als eieren zijn.
- Bij 'ordenen' kunnen kinderen objecten rangordenen van klein naar groot.
- 'Telwoorden gebruiken' betekent dat kinderen kunnen tellen tot twintig en weten wat het eerste, tweede, derde, etc. is.
- 'Synchroon en verkort tellen' houdt in dat kinderen kunnen tellen zonder daadwerkelijk objecten te zien.

4. Verbanden tussen concepten:

- Het beheersen van één concept, zoals vergelijken, kan helpen bij het begrijpen van andere concepten zoals hoeveelheden koppelen en ordenen.

5. Praktische toepassingen:

- Deze voorbereidende rekenvaardigheden zijn essentieel voor het latere succes in rekenen en wiskunde.
- Leerkrachten kunnen deze concepten integreren in hun lessen om kinderen te helpen bij het ontwikkelen van hun rekenvaardigheden.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Examenvragen kunnen gaan over het herkennen en toepassen van de verschillende voorbereidende rekenvaardigheden.

7. Vraag- en antwoordformaten voor zelfstudie:

- Wat is het belang van voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas?
- Geef een voorbeeld van hoe kinderen één-één correspondentie kunnen toepassen.

8. Visuele structuur:

- Kop: Voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas
- Subkoppen: Belangrijke definities, Kernconcepten, Concrete voorbeelden, Verbanden, Praktische toepassingen, Potentiële examenonderwerpen, Vraag- en antwoordformaten, Visuele structuur

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en definities met concrete voorbeelden en toepassingen om studenten te helpen bij het begrijpen en beheersen van voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas.

Studiegids: Deel 15/37 van de cursus

Belangrijke concepten en definities:

1. Synchroon tellen: Het gelijktijdig tellen van objecten met behulp van materialen zoals pionnen, waarbij kinderen de objecten aanwijzen terwijl ze tellen.
2. Verkort tellen: Het tellen van objecten vanuit de structuur van dobbelstenen, waarbij kinderen in staat zijn om dobbelsteenstructuren direct te herkennen.
3. Resultatief tellen: Het tellen van gestructureerde en ongestructureerde hoeveelheden, waarbij kinderen de totale hoeveelheid kunnen bepalen zonder hun vingers te gebruiken om objecten aan te wijzen.
4. Toepassen van kennis van getallen: Het gebruik van getallen onder de twintig in eenvoudige probleemsituaties.

5. Schatten: Het redelijk nauwkeurig bepalen van de positie van getallen op getallenlijnen en het begrijpen van de grootte van getallen.

Voorbeelden en toepassingen:

- Kinderen kunnen synchroon tellen door pionnen aan te wijzen terwijl ze tellen, bijvoorbeeld bij het tellen van blokken in een stapel.
- Verkort tellen kan worden toegepast door kinderen te laten tellen vanuit de structuur van dobbelstenen, zoals het tellen van stippen op een dobbelsteen.
- Resultatief tellen kan worden gebruikt bij het bepalen van de totale hoeveelheid objecten in gestructureerde en ongestructureerde verzamelingen.
- Kinderen kunnen hun kennis van getallen toepassen door getallen onder de twintig te gebruiken in alledaagse probleemsituaties, zoals het verdelen van speelgoed tussen vrienden.
- Schatten kan worden toegepast door kinderen te laten inschatten waar een bepaald getal zich bevindt op een getallenlijn, bijvoorbeeld bij het plaatsen van cijfers op een getallenlijn.

Verbanden tussen concepten:

- Synchroon tellen en verkort tellen zijn vaardigheden die leiden tot het resultatief tellen en het toepassen van kennis van getallen.
- Het vermogen om te schatten is gebaseerd op het begrip van getallen en de positie ervan op een getallenlijn.

Potentiële examenonderwerpen:

- Beschrijf het verschil tussen synchroon tellen en verkort tellen.
- Geef een voorbeeld van het toepassen van kennis van getallen in een probleemsituatie.
- Leg uit hoe schatten kan helpen bij het begrijpen van getallen op een getallenlijn.

Vraag- en antwoordformaten voor zelfstudie:

1. Wat is het verschil tussen synchroon tellen en verkort tellen?
2. Geef een voorbeeld van het toepassen van kennis van getallen in een alledaagse situatie.
3. Hoe kan schatten helpen bij het begrijpen van getallen op een getallenlijn?

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijke concepten, definities en toepassingen uit Deel 15/37 van de cursus. Gebruik deze gids om efficiënt te studeren en de stof te beheersen.

Studiegids: Diagnostische protocollen voor lezen, wiskunde, gedrag en emotie; spraak en taal, motoriek, lezen en spellen en hoogbegaafdheid

1. Belangrijke definities en begrippen:

- Brede basiszorg: basisoniveau van zorg en ondersteuning voor alle leerlingen in de klas
- Verhoogde zorg: extra ondersteuning voor leerlingen die meer nodig hebben dan de brede basiszorg
- Uitgebreide zorg: intensieve en individuele ondersteuning voor leerlingen met specifieke behoeften
- Specifiek Diagnostisch Protocol: een gestructureerde aanpak om de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van een leerling in kaart te brengen

2. Kernconcepten:

- Afstemming van onderwijs- en opvoedingsaanbod op zorgvraag van leerling
- Mogelijkheden en beperkingen van leerling in interactie met context
- Brede basiszorg in relatie tot wiskunde aan kleuters
- Verhoogde zorg en uitbreiding van zorg voor leerlingen met specifieke behoeften
- Rol van leerkrachten en ouders in het optimaliseren van onderwijs- en opvoedingsproces

3. Concrete voorbeelden:

- Gebruik van diagnostische protocollen in de praktijk
- Implementatie van STICORDI-maatregelen voor leerlingen met rekenstoornissen
- Multidisciplinaire interventies voor leerlingen met meerdere stoornissen
- Kenmerken van kleuters met rekenmoeilijkheden en dyscalculie

4. Verbanden tussen verschillende concepten:

- Relatie tussen diagnostische protocollen en onderwijs- en opvoedingsbehoeften van leerlingen
- Samenwerking tussen leerkrachten, ouders en zorgverleners bij het bieden van ondersteuning
- Continuüm van zorg: brede basiszorg, verhoogde zorg, uitgebreide zorg en individuele zorgplannen

5. Praktische toepassingen:

- Gebruik van diagnostische protocollen bij het monitoren van leerlingen
- Preventieve en remediërende interventies voor leerlingen met rekenproblemen
- Toepassing van STICORDI-maatregelen in de klaspraktijk
- Differentiatie en individuele begeleiding in relatie tot wiskundeonderwijs

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Verschil tussen rekenmoeilijkheden en dyscalculie
- Kenmerken van kleuters met rekenproblemen
- Rol van diagnostische protocollen bij het afstemmen van onderwijsaanbod
- Implementatie van zorgcontinuüm in de klaspraktijk

7. Vraag- en antwoordformaten voor zelfstudie:

- Wat zijn de kenmerken van kleuters met rekenmoeilijkheden?
- Hoe verschilt de aanpak van rekenstoornissen van rekenmoeilijkheden?
- Hoe kan brede basiszorg worden geoptimaliseerd voor wiskundeonderwijs aan kleuters?
- Welke maatregelen kunnen worden genomen voor leerlingen met ernstige rekenproblemen?

8. Visuele structuur:

- Hoofdstukken en subhoofdstukken met opsommingstekens voor overzichtelijke studiegids
- Grafieken, tabellen en illustraties ter verduidelijking van concepten
- Kleurgebruik en markers voor belangrijke definities en begrippen

Door het bestuderen van deze uitgebreide studiegids kunnen studenten efficiënter leren en de stof beter beheersen voor het deel over diagnostische protocollen in de cursus.

1. Dyslexie

- Definitie: Dyslexie is een specifieke leerstoornis die zich uit in hardnekkige problemen met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau.
- Kernconcepten: Problemen met lezen en spellen, neurologische basis van dyslexie, impact op leren en schoolprestaties.
- Voorbeeld: Een kind met dyslexie kan moeite hebben met het onderscheiden van klanken in woorden, wat leidt tot spellingsfouten.
- Verbanden: Dyslexie kan samengaan met andere leerstoornissen zoals dyscalculie.
- Toepassingen: Differentiatie in de klas, gebruik van hulpmiddelen zoals voorleessoftware.

2. Dyscalculie

- Definitie: Dyscalculie is een specifieke leerstoornis die zich uit in hardnekkige problemen met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van rekenvaardigheden.
- Kernconcepten: Rekenproblemen, vroegtijdige signalering, samenwerking met externe partners zoals ergotherapeuten.
- Voorbeeld: Een kind met dyscalculie kan moeite hebben met het begrijpen van getallen en het uitvoeren van basisrekenkundige bewerkingen.
- Verbanden: Dyscalculie kan leiden tot langdurige rekenachterstand en problemen in latere schooljaren.
- Toepassingen: Systematische signalering en toetsing, aanpassingen in instructie voor zwakke presteerders.

3. Signaleren van rekenvaardigheid

- Definitie: Het vroegtijdig herkennen van mogelijke rekenproblemen bij kinderen.
- Kernconcepten: Systematische signalering, toetsing in de kleuterleeftijd, gevolgen van zwakke voorbereidende rekenvaardigheden.
- Voorbeeld: Een kleuter die moeite heeft met het herkennen van patronen in rekenkundige opdrachten kan een signaal zijn van toekomstige rekenproblemen.
- Verbanden: Zwakke voorbereidende rekenvaardigheden hebben gevolgen voor het leren rekenen in latere schooljaren.
- Toepassingen: Expliciete instructie in voorbereidend rekenen, samenwerking tussen kleuterjuffen en externe experts.

Deze studiegids biedt een overzicht van belangrijke concepten en definities met betrekking tot dyslexie, dyscalculie en het signaleren van rekenvaardigheid. Door de kernconcepten te begrijpen, concrete voorbeelden te bestuderen en de praktische toepassingen te overwegen, kunnen studenten efficiënter studeren en de stof beter beheersen. Het identificeren van potentiële examenonderwerpen en het gebruik van vraag- en antwoordformaten voor zelfstudie kunnen ook bijdragen aan een succesvolle voorbereiding op toetsen en examens.

Studiegids: Aanpak vroege rekenproblemen

1. Definities en begrippen:

- Rekenvaardigheid: het vermogen om wiskundige concepten en vaardigheden toe te passen.
- Dyscalculie: een specifieke leerstoornis waarbij het kind moeite heeft met het begrijpen en toepassen van wiskundige concepten.

- Getalbegrip: het begrip van de betekenis en waarde van getallen.
- Leerlingvolgsysteem: een systeem om de ontwikkeling van leerlingen te volgen en eventuele problemen vroegtijdig te signaleren.

2. Kernconcepten:

- Signalering van achterblijvende rekenvaardigheid
- Voorbereidende rekenvaardigheden bij kleuters
- Verschillen in rekenvaardigheden tussen Nederlandse en Turkse kleuters
- Ontwikkeling van voorbereidende rekenvaardigheid bij Vlaamse kinderen
- Preventie en remediëring van rekenproblemen

3. Concrete voorbeelden:

- Kinderen met dyscalculie kunnen moeite hebben met het begrijpen van rekensymbolen en het uitvoeren van eenvoudige berekeningen.
- Een voorbeeld van een voorbereidende rekenvaardigheid bij kleuters is het herkennen en benoemen van getallen.
- Een praktische toepassing van het signaleren van rekenproblemen is het gebruik van gestandaardiseerde tests om de rekenvaardigheid van kinderen te meten.

4. Verbanden tussen concepten:

- Het signaleren van achterblijvende rekenvaardigheid kan leiden tot het vroegtijdig identificeren van kinderen met dyscalculie.
- Voorbereidende rekenvaardigheden bij kleuters kunnen invloed hebben op de latere rekenprestaties van kinderen.
- Preventieve maatregelen kunnen helpen om rekenproblemen te voorkomen of te verminderen.

5. Praktische toepassingen:

- Het gebruik van observatiewijzers en taalvaardigheidstesten om taalontwikkelingsproblemen te signaleren.
- Het stimuleren van interactievaardigheden en taalstimulering via verhalen en muzische vorming om taalproblemen aan te pakken.
- Preventie en remediëring van articulatiestoornissen en vloeiendheidsstoornissen door aanpassingen in de omgeving en communicatie.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillen in rekenvaardigheden tussen Nederlandse en Turkse kleuters
- Preventie en remediëring van taalontwikkelingsproblemen
- Signalering van achterblijvende rekenvaardigheid en dyscalculie

7. Vraag- en antwoordformaten:

- Wat zijn de belangrijkste kenmerken van dyscalculie?
- Hoe kunnen observatiewijzers en taalvaardigheidstesten worden ingezet bij het signaleren van taalontwikkelingsproblemen?

- Welke preventieve maatregelen kunnen worden genomen om articulatiestoornissen en vloeiendheidsstoornissen aan te pakken?

8. Visuele structuur:

- Hoofdstukken en subhoofdstukken met opsommingstekens voor een overzichtelijke indeling van de studiegids.

Studiegids: Deel 19/37 van de cursus

1. Talige onderwijsbehoeften van een kind:

- Definitie: De specifieke behoeften van een kind op het gebied van taalontwikkeling en -ondersteuning.
- Voorbeeld: Een kind dat moeite heeft met het uitspreken van bepaalde klanken heeft een talige onderwijsbehoefte.

2. Screeningsinstrumenten en kindvolgsystemen:

- Definitie: Instrumenten en systemen die worden gebruikt om de taalontwikkeling van kinderen te monitoren en te evalueren.
- Voorbeeld: Een logopedist gebruikt een screeningsinstrument om de spraak- en taalvaardigheden van een kind te beoordelen.

3. Observatiegegevens registreren:

- Definitie: Het nauwkeurig vastleggen van observaties over het taalgedrag van een kind met behulp van objectieve criteria.
- Voorbeeld: Een leerkracht maakt aantekeningen over de woordenschat van een kleuter tijdens een taalles.

4. Specifieke talige ondersteuningsbehoeften van kleuters:

- Definitie: De individuele behoeften van kleuters op het gebied van taalondersteuning, zoals articulatieproblemen of woordenschattekorten.
- Voorbeeld: Een kleuter met een taalachterstand heeft behoefte aan extra ondersteuning bij het leren van nieuwe woorden.

5. Geïndividualiseerde doelen formuleren:

- Definitie: Het stellen van specifieke doelen voor kleuters op basis van hun specifieke talige ondersteuningsbehoeften.
- Voorbeeld: Een doel kan zijn dat een kleuter aan het einde van het schooljaar een bepaald aantal nieuwe woorden correct kan uitspreken.

6. Beperkingen en stoornissen toepassen op casussen:

- Definitie: Het gebruik van kennis over taalbeperkingen en -stoornissen om specifieke gevallen te analyseren en te begrijpen.
- Voorbeeld: Het herkennen van symptomen van een taalstoornis bij een kleuter en het aanpassen van de ondersteuning dienovereenkomstig.

7. Rekening houden met kleuters met specifieke talige beperkingen:

- o Definitie: Het aanpassen van het onderwijs en de ondersteuning voor kleuters met taalbeperkingen om hun leerproces te optimaliseren.
- o Voorbeeld: Het gebruik van visuele ondersteuning voor een kleuter met een auditieve verwerkingsstoornis tijdens taallessen.

Deze studiegids bevat belangrijke concepten, definities en toepassingen uit de cursus. Het is essentieel om deze informatie te begrijpen en toe te passen bij het werken met kleuters met talige onderwijsbehoeften. Veel succes met studeren!

Studiegids: Deel 20/37 van de cursus "Zorg voor taal- en spraakontwikkeling bij kleuters"

1. Belangrijke definities en begrippen:

- Taalachterstand: Een vertraagde taalontwikkeling die ingehaald kan worden door extra training of intensief taalonderwijs.
- Taalontwikkelingsstoornis (TOS): Een blijvende stoornis in de taalverwerking en/of taalproductie die intensieve taalondersteuning vereist.
- Mutisme: Het volledig niet spreken, een ernstige vorm van taalstoornis.
- Fonologische ontwikkeling: Het bewustzijn van klanken en klankstructuren in taal, essentieel voor lees- en schrijfvaardigheid.
- Rekentaal: Het gebruik van taal in rekenbewerkingen, relevant voor rekenvaardigheid.

2. Kernconcepten:

- Detectie van spraak- en taalproblemen bij kleuters.
- Screening en toetsing van spraak- en taalvaardigheden.
- Acties en interventies voor leerkrachten bij spraak- en taalproblemen.
- Preventie en remediëring van spraak- en taalproblemen.
- Differentiatie en begeleiding van risicoleerlingen in taalontwikkeling.

3. Concrete voorbeelden:

- Een kleuter die moeite heeft met het verwerven van nieuwe woorden kan een taalachterstand hebben.
- Een kleuter met spraakproblemen kan minder verstaanbaar zijn voor anderen.
- Een kind met een taalontwikkelingsstoornis kan moeite hebben met zowel taalbegrip als taalproductie.

4. Verbanden tussen concepten:

- Spraak- en taalproblemen kunnen leiden tot sociaal-emotionele en gedragsproblemen.
- Taalproblemen in de kleutertijd kunnen latere lees- en rekenproblemen veroorzaken.
- Taalontwikkeling speelt een cruciale rol in de denkontwikkeling en algemene leerprestaties.

5. Praktische toepassingen:

- Gebruik van screeningsinstrumenten en toetsen om spraak- en taalproblemen te identificeren.
- Differentiatie en individuele begeleiding van kleuters met taalachterstanden of taalstoornissen.
- Stimuleren van taalbewustzijn en fonologische ontwikkeling in de klaspraktijk.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillen tussen taalachterstand en taalontwikkelingsstoornis.
- Impact van spraak- en taalproblemen op sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Rol van leerkrachten bij het opsporen en aanpakken van spraak- en taalproblemen.

7. Vraag- en antwoordformaten:

- Wat is het verschil tussen een taalachterstand en een taalontwikkelingsstoornis?
- Welke gevolgen kunnen spraak- en taalproblemen hebben op de verdere ontwikkeling van een kind?
- Hoe kan een leerkracht effectief omgaan met kleuters die moeite hebben met taalontwikkeling?

8. Visuele structuur:

- Hoofdstuk 1: Detectie van spraak- en taalproblemen
- Hoofdstuk 2: Screening en toetsing van spraak- en taalvaardigheden
- Hoofdstuk 3: Acties en interventies voor leerkrachten
- Hoofdstuk 4: Preventie en remediëring van spraak- en taalproblemen
- Hoofdstuk 5: Differentiatie en begeleiding van risicoleerlingen

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en definities uit het deel 20/37 van de cursus "Zorg voor taal- en spraakontwikkeling bij kleuters". Het is bedoeld om studenten te helpen efficiënt te studeren en de stof te beheersen.

Studiegids:

1. Taalstoornissen bij kinderen 1.1 Definitie: Taalstoornissen kunnen leiden tot lagere intelligentie-inschatting en belemmeren de volledige potentie van een kind. 1.2 Oorzaken en gevolgen: Taalontwikkelingsstoornissen op jonge leeftijd kunnen leiden tot blijvende taalstoornissen met impact op schoolprestaties en gedrag. 1.3 Onderzoek: Miniscalco (2006) toont aan dat de kans op volledig herstel van taalstoornissen afneemt met de leeftijd. 1.4 Aanbeveling: Multidisciplinaire follow-up van kinderen met taalstoornissen wordt aanbevolen.
2. Moeilijkheden met spreekvloeiendheid (stotteren) 2.1 Prevalentie: Stotteren treft ongeveer 5% van de kinderen tussen 2 en 9 jaar, waarvan 1% uitgroeit tot een handicap. 2.2 Oorzaken: Emotionele factoren zoals angst en spanning kunnen stotteren verergeren. 2.3 Preventie en interventie: Het creëren van een ondersteunende omgeving en het bespreekbaar maken van stotteren kan de ontwikkeling van stotteren verminderen.
3. Moeilijkheden met articulatie 3.1 Definitie: Articulatiestoornissen kunnen leiden tot onverstaanbaarheid door foutieve uitspraak van klanken. 3.2 Types: Fonologische articulatiefouten en fonetische articulatiefouten worden onderscheiden. 3.3 Gevolgen: Fonologische articulatiefouten kunnen de lees- en schrijfontwikkeling beïnvloeden en vereisen vaak logopedische interventie.
4. Moeilijkheden met voorbereidende leesvaardigheden 4.1 Voorspellende factor: Moeilijkheden met fonologisch bewustzijn, zoals rijmen en splitsen in lettergrepen, kunnen wijzen op de ontwikkeling van dyslexie. 4.2 Impact: Kinderen met dyslexie vertonen ernstige tekorten op het gebied van fonologisch bewustzijn, wat de leesvaardigheid beïnvloedt.

Toepassingen en voorbeelden:

- Het belang van vroege interventie bij taalstoornissen om blijvende gevolgen te voorkomen.
- Het creëren van een ondersteunende omgeving voor kinderen met stotteren om de ontwikkeling van stotteren te verminderen.
- Het belang van logopedische interventie bij articulatiestoornissen om de lees- en schrijfontwikkeling te ondersteunen.
- Het identificeren van risicofactoren voor dyslexie en het bieden van passende ondersteuning voor kinderen met leesproblemen.

Deze studiegids biedt een overzicht van belangrijke concepten en theorieën met praktische toepassingen en voorbeelden voor een beter begrip van taalstoornissen bij kinderen.

Studiegids: Taalontwikkelingsproblemen in het kleuteronderwijs

1. Taalontwikkeling en factoren die hierop van invloed zijn

- Taalontwikkeling is het resultaat van het aangeboren taalvermogen van het kind en het taalaanbod van de omgeving.
- Het is nauw verbonden met sensori-motorische en sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Factoren die taalontwikkelingsproblemen kunnen veroorzaken: gehoor, motoriek, leervermogen, emotionele ontwikkeling, taalinput en meertaligheid.

2. Taalachterstand

- Kinderen kunnen taalmoeilijkheden ervaren die leiden tot een taalachterstand.
- Voorbeelden van factoren die een taalachterstand kunnen veroorzaken: gehoorverlies, motorische problemen, traag taalverwervingsproces, emotionele problemen, gebrek aan stimulerende taalinput en meertaligheid.

3. Taalstoornis (S)TOS

- Specifieke taalontwikkelingsstoornis (S)TOS kan optreden zonder duidelijke oorzaak.
- Kenmerken van (S)TOS: begrip van taal hoger dan taalexpressie, vloeiendheidsproblemen en woordvindingsproblemen.
- Diagnose wordt gesteld door een multidisciplinair team.

4. Toepassingen en voorbeelden

- In de kleuterklas is het belangrijk om aandacht te besteden aan de ontwikkeling van fonologische vaardigheden om dyslexie en taalproblemen te voorkomen.
- Kinderen met gehoorverlies kunnen moeite hebben met luisteren en spraakverstaanbaarheid.
- Motorische problemen kunnen leiden tot moeilijkheden in de productieve taalvaardigheden.
- Kinderen die weinig interactie ervaren, kunnen een taalachterstand oplopen.
- Meertalige kinderen met een achterstand in het Nederlands hebben specifieke onderwijsbehoeften.

5. Examenonderwerpen

- Taalontwikkelingsproblemen in het kleuteronderwijs, oorzaken en gevolgen.
- Verschillen tussen taalachterstand en taalstoornis.
- Diagnose en behandeling van (S)TOS.

Door deze studiegids te volgen en de belangrijke concepten, definities en theorieën te begrijpen, kunnen studenten efficiënt studeren en de stof beheersen voor het examen. Het benadrukken van praktische toepassingen en voorbeelden kan helpen om abstracte ideeën te verduidelijken en verbanden te leggen tussen verschillende concepten.

Studiegids: Dysfatische ontwikkeling en taalproblemen bij kinderen

1. Definitie van dysfatische ontwikkeling:

- Dysfatische ontwikkeling is een stoornis waarbij kinderen moeite hebben met taalverwerving en -gebruik, wat kan leiden tot problemen in communicatie en sociale interactie.

2. Symptomen van dysfatische ontwikkeling:

- Moeite met woordvindingsproblemen en vloeiendheid in spraak
- Moeite met dialogen en directe vragen beantwoorden
- Problemen met het verbinden van elementen in een verhaal en het vertellen van gebeurtenissen
- Zinsbouw- en woordvormproblemen

3. Criteria voor het diagnosticeren van dysfatische ontwikkeling:

- Ernstige uitval: kind behoort tot de 10% zwakste leeftijdsgenoten op gebied van taal
- Hardnekkige uitval: ondanks langdurige en gepaste zorg is er beperkte vooruitgang
- Exclusiviteitscriterium: uitval kan niet volledig verklaard worden door andere factoren

4. Samenhang met motorische ontwikkelingsproblemen:

- Dysfatische ontwikkeling komt vaak voor met dyspraxie, wat kan leiden tot problemen met motorische vaardigheden en spraak.

5. Observatie en diagnose van taalproblemen bij kinderen:

- Observatie in verschillende contexten om taalproblemen te identificeren
- Vergelijking met normale taalontwikkeling op gebieden zoals fonologie, morfologie, syntaxis en semantiek
- Gebruik van geïndividualiseerde doelen en normen zoals de Groninger minimum spreeknormen voor doorverwijzing

6. Behandeling en interventie:

- Vroegtijdige hulp zoeken bij taalproblemen om sociaal-emotionele en gedragsproblemen te voorkomen
- Logopedisch advies en ontwikkelingsonderzoek indien nodig
- Inzetten van remediërende zorg en therapie door deskundigen

7. Voorbeelden van taalproblemen bij verschillende leeftijden:

- 1 jaar: veel en gevarieerd brabbelen
- 2 jaar: zinnen vormen van twee woorden
- 4 jaar: problemen met meervouden en vervoegingen
- 5 jaar: goed gevormde, samengestelde zinnen produceren

Deze studiegids biedt een overzicht van dysfatische ontwikkeling en taalproblemen bij kinderen, inclusief symptomen, criteria voor diagnose, observatie en interventie, en voorbeelden van taalproblemen bij verschillende leeftijden. Het is essentieel voor studenten en professionals in het onderwijs om deze informatie te begrijpen en toe te passen bij het werken met kinderen met taalstoornissen.

Studiegids: Spraak- en taalontwikkeling bij kleuters

1. Belangrijke definities en begrippen:

- **Spraakontwikkeling:** Het proces waarbij kinderen geluiden leren maken en deze combineren tot woorden en zinnen.
- **Taalontwikkeling:** Het proces waarbij kinderen de betekenis van woorden en zinnen leren begrijpen en zelf kunnen gebruiken.
- **Meertalige leerlingen:** Kinderen die opgroeien met meer dan één taal en daardoor specifieke behoeften hebben in hun taalontwikkeling.

2. Kernconcepten:

- **Basisperiode voor spraak- en taalontwikkeling:** Periode tot ongeveer 5 jaar waarin kinderen essentiële taalvaardigheden verwerven.
- **Observatiewijzers:** Instrumenten om de taalvaardigheid van kleuters te observeren in verschillende contexten.
- **Taalvaardigheidstesten:** Formele tests om de taalvaardigheid van kleuters te meten en eventuele achterstanden vast te stellen.

3. Concrete voorbeelden:

- **Observatielijst taalvaardigheid van het Centrum voor Taal en Onderwijs:** Een instrument om de taalvaardigheid van kleuters te observeren en te evalueren.
- **TOK! Taalontwikkeling kleuters:** Een observatie-instrument gericht op luisteren en spreken bij kleuters.
- **Observatielijsten bij Puk & Ko en Ik & Ko:** Instrumenten om de taalontwikkeling van kleuters te observeren in specifieke contexten.

4. Verbanden tussen concepten:

- **Observatiewijzers en taalvaardigheidstesten** vormen samen een compleet beeld van de taalontwikkeling van kleuters.
- Het gebruik van observatiewijzers kan leiden tot het inzetten van taalvaardigheidstesten om eventuele achterstanden te meten en aan te pakken.

5. Praktische toepassingen:

- Het gebruik van observatiewijzers in een veilige en speelse omgeving kan de taalvaardigheid van kleuters in kaart brengen zonder druk van een formeel toetsmoment.
- Taalvaardigheidstesten kunnen worden ingezet om gerichte ondersteuning te bieden aan kleuters met taalachterstanden.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillende observatiewijzers en hun toepassingen in de praktijk.

- Het belang van vroegtijdige taalstimulering bij kleuters met taalachterstanden.

7. Vraag- en antwoordformaten:

- Wat is het belang van de basisperiode voor spraak- en taalontwikkeling bij kleuters?
- Hoe kunnen observatiewijzers bijdragen aan het in kaart brengen van de taalvaardigheid van kleuters?

8. Visuele structuur:

- Kop: Spraak- en taalontwikkeling bij kleuters
- Subkoppen: Definities en begrippen, Kernconcepten, Concrete voorbeelden, Verbanden tussen concepten, Praktische toepassingen, Potentiële examenonderwerpen, Vraag- en antwoordformaten.

Studiegids: Deel 25/37 - Taalvaardigheidstesten

Belangrijke definities en begrippen:

- Logopedische taaltesting: Testen die worden afgenomen door logopedisten om de taalvaardigheid van individuen te beoordelen.
- Taalvaardigheidstesten: Testen die worden gebruikt om de taalvaardigheid van kleuters te meten en te beoordelen.
- CELF4 – Preschool 12: Een uitgebreide taalvaardigheidstest voor kleuters.
- Schlichting Test voor Taalbegrip en Taalproductie: Testen die de taalbegrip en taalproductie van kleuters meten.
- Reynell Taalontwikkelingsschalen (RTOS): Een test die de taalontwikkeling van kinderen beoordeelt.

Kernconcepten:

- Verschillende taalvaardigheidstesten worden gebruikt in het onderwijs, afhankelijk van de school en de behoeften van de leerlingen.
- Voorbeelden van taalvaardigheidstesten zijn TALK, TAL, KOBI-TV, TOETERS en Taal voor Kleuters.
- Deze testen meten de taalvaardigheid van kleuters en helpen bij het identificeren van mogelijke leermoeilijkheden.
- De testen bestaan uit instructieboekjes, kopieersets en achtergrondinformatie om de taalvaardigheid van kleuters te beoordelen.

Concrete voorbeelden:

- TALK en TAL meten de taalvaardigheid van kleuters bij de aanvang en het einde van de laatste kleuterklas.
- KOBI-TV observeert de taalvaardigheid van kleuters in de tweede kleuterklas en vergelijkt deze met leeftijdsgenootjes.
- TOETERS beoordeelt de voorbereidende vaardigheden voor lezen, schrijven en rekenen bij kleuters.

Verbanden tussen concepten:

- Taalvaardigheidstesten helpen bij het identificeren van taalproblemen bij kleuters en kunnen leiden tot verdere diagnostiek en interventie.
- De testresultaten worden vergeleken met normgroepen om de taalvaardigheid van kleuters te beoordelen en mogelijke risico's op leermoeilijkheden te signaleren.

Praktische toepassingen:

- Taalvaardigheidstesten worden gebruikt door leerkrachten en logopedisten om de taalontwikkeling van kleuters te monitoren en te ondersteunen.
- De resultaten van de testen kunnen leiden tot gerichte interventies en ondersteuning voor kleuters met taalproblemen.

Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillende soorten taalvaardigheidstesten en hun doelen.
- Het belang van vroegtijdige detectie van taalproblemen bij kleuters.
- De rol van logopedisten en leerkrachten bij het uitvoeren en interpreteren van taalvaardigheidstesten.

Vraag- en antwoordformaten:

1. Wat zijn enkele voorbeelden van taalvaardigheidstesten die worden gebruikt in het onderwijs?

- TALK, TAL, KOBI-TV, TOETERS en Taal voor Kleuters.

2. Wat is het doel van het KOBI-TV observatie-instrument?

- Om de taalvaardigheid van kleuters in de tweede kleuterklas te observeren en te vergelijken met leeftijdsgenootjes.

Visuele structuur:

- Kop: Taalvaardigheidstesten
  - Subkop 1: Belangrijke definities en begrippen
  - Subkop 2: Kernconcepten
  - Subkop 3: Concrete voorbeelden
  - Subkop 4: Verbanden tussen concepten
  - Subkop 5: Praktische toepassingen
  - Subkop 6: Potentiële examenonderwerpen
  - Subkop 7: Vraag- en antwoordformaten

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en informatie over taalvaardigheidstesten, waardoor studenten efficiënt kunnen studeren en de stof kunnen beheersen.

Studiegids: Deel 26/37 - Kleuters voor Vlaanderen¹⁶ (CITO)

1. Leerlingvolgsysteem (LVS) voor kleuters:

- Volgt de ontwikkeling van kleuters in de tweede en derde kleuterklas voor taal en ordenen.
- Geeft een momentopname en houdt vorderingen bij.
- Test passieve woordenschat en kritisch luisteren in de tweede kleuterklas.
- In de derde kleuterklas worden schriftoriëntatie, taalbeschouwing (TBS) en Taalplezier programma toegevoegd.

2. Taaltests en observatiewijzers:

- Testen en observaties om taalontwikkeling te meten.

- Kijkwijzer voor aanvullende vragen.
- Examenleerstof.

3. Preventie en remediëring van taalproblemen:

- Focus op interactievaardigheden essentieel.
- Observatieschalen voor taalstimulering en remediëring.
- Specifieke taalmethoden voor kleuters met taalproblemen.
- Remediëren via verhalen en muziek.

4. Interactievaardigheden van kinderen:

- Vier interactiestijlen: eigen agenda, passief, verlegen, sociaal.
- Differentiatie in taalstimulering voor elk type kind.

5. Interactiestijlen van de leerkracht:

- Bewust zijn van eigen interactiestijl om te differentiëren.
- Houding en ervaringen van de leerkracht beïnvloeden interactie met kinderen.

Voorbeelden:

- Kinderen met een eigen agenda: activiteiten bedenken die hun aandacht trekken.
- Passieve en verlegen kinderen: veel kansen geven om te communiceren en activiteiten herhalen.
- Sociale kinderen die moeilijk verstaanbaar zijn: helpen duidelijker te communiceren en betrekken bij dagelijkse bezigheden.

Toepassingen:

- Gebruik van LVS voor het volgen van ontwikkeling.
- Testen en observaties voor meten van taalontwikkeling.
- Differentiatie in taalstimulering en remediëring voor kleuters met taalproblemen.

Dit is een samenvatting van de belangrijkste concepten en definities uit Deel 26/37 van de cursus Kleuters voor Vlaanderen¹⁶ (CITO). Het bevat praktische toepassingen, voorbeelden en examenleerstof voor efficiënt studeren en beheersen van de stof.

Studiegids: Interactiestijl en Hanen-principes in het kleuteronderwijs

1. Interactiestijlen:

- Responsieve interactiestijl: de meest aangewezen houding t.o.v. interactiestijlen van kinderen
- Hanen-principes: ontwikkeld in Canada in de jaren '70 voor taalontwikkeling bij kinderen met problemen

2. Hanen-principes:

- Grondhouding voor taalstimulering en ontwikkelend lesgeven
- Dagelijks gebruik van principes
- Fase 1: volgen van het kind
- Fase 2: taal toevoegen aan interactie

- Fase 3: kinderen leren nieuwe woorden

3. Toepassingen in de klas:

- Uitbreiden en aanvullen van boodschappen van kinderen
- Duidelijke taal gebruiken, met minder woorden en langzamer spreken
- Ondersteunen met bewegingen en gebaren
- Herhaling en consolideren van taal

4. Omgaan met kinderen met TOS:

- Stel geen directe vragen, verwoord situaties
- Begroet kinderen duidelijk, denk hardop, gebruik visuele instructies
- Verzin liedjes of rijmpjes als geheugensteun
- Zorg voor visuele ondersteuning bij kringgesprekken

5. Observatieschalen en zorg:

- Gebruik observatieschalen voor taalstimulering en remediëring
- Bij problemen, stap naar zorg met handelingsplannen

Voorbeelden:

- Een kind dat moeite heeft met praten kan geholpen worden door herhaling en visuele ondersteuning
- Kinderen met TOS kunnen baat hebben bij liedjes en visuele instructies

Toepassingen:

- Creëer een taalrijke omgeving in de klas
- Stimuleer kinderen om vanuit intrinsieke motivatie te communiceren

Belangrijk:

- Geduld hebben en kinderen niet dwingen om te praten
- Gebruik maken van Hanen-principes en interactiestijlen voor effectieve taalontwikkeling

Deze studiegids biedt een overzicht van belangrijke concepten en toepassingen voor het stimuleren van taalontwikkeling bij kleuters met behulp van de responsieve interactiestijl en Hanen-principes. Gebruik deze gids om efficiënt te studeren en de stof te beheersen voor het kleuteronderwijs.

Studiegids: Spraak- en taalontwikkeling in het kleuteronderwijs

1. Observatielijst spraak- en taalontwikkeling

- Belangrijk om individuele leer tempo's te respecteren
- Handelingsplan met tips voor interventies

2. Domein 'spraak- en taalontwikkeling'

- Algemeen Nederlands in de klas
- Bereidheid tot praten

- Begrippen verwerven
- Kleurenkennis
- Woordenschat en correct taalgebruik
- Zinsbouw
- Articulatie
- Opdrachten begrijpen en uitvoeren
- Vragen beantwoorden
- Verzen voordragen
- Kleuters vertellen

3. Handelingsplan voor spraak- en taalontwikkeling

- Stappenplan voor individuele interventies
- Aanpassen aan het kind's behoeften en leertempo

4. KWIK - Kijk wat ik kan

- Diagnostische observaties in spelvorm
- Speldoos voor verschillende leeftijdsgroepen
- Stimuleren van mondelinge taalontwikkeling

5. Taalstimulering via verhalen

- Verhaalbegrip als belangrijke factor in taal- en leesvaardigheid
- Aandachtspunten voor kinderen met taalachterstand
- Aanpassen van tekst voor begrip
- Variëren in vraagstelling voor differentiatie

6. Praktische toepassingen

- Gebruik van spelletjes en eigen materialen
- Aanpassen van verhalen en vragen voor begrip
- Differentiëren in vraagstelling voor taalstimulering

Deze studiegids biedt een overzicht van belangrijke concepten en praktische toepassingen voor spraak- en taalontwikkeling in het kleuteronderwijs. Het benadrukt het belang van individuele aanpak en differentiatie om elk kind optimaal te ondersteunen in zijn taalontwikkeling.

Studiegids: Interactief met taal

1. Interactieniveaus:

- Aanwijsvragen: Vragen waarbij geen verbale reactie nodig is, zoals "Wijs de spin aan op het plaatje."
- Ja/Nee- en Wie/Wat/Waar-vragen: Vragen waarbij een beperkt antwoord volstaat, zoals "Kan de spin ook vliegen?" en "Wat vangt de spin in het web?"
- Of/of-vragen en Taalvragen: Vragen waarbij een keuze gemaakt moet worden, zoals "Eet de spin vliegjes of bloempjes?" en "Wat betekent uitbroeden?"
- Hoe- en waarom-vragen (denkvragen): Vragen die een uitgebreider antwoord vereisen, zoals "Waarom maakt de spin een web?" en "Hoe doet een spin dat?"

- Tegendeel-vragen: Vragen die kinderen prikkelen om te reageren, zoals "Een spin in je bed, dat is toch niet griezelig?"
- Vragen naar eigen ervaringen: Open vragen die kinderen uitlokken om te praten, zoals "Als er een spin in je kamer zit, wat doe je dan?"

2. Onderwijsstrategieën:

- Pre-teaching: Het aanbieden van het verhaal en/of streefwoordenschat aan een selecte groep vooraf.
- Herhalen: Het herhalen van het verhaal tijdens keuzeactiviteiten om begrip te vergroten.
- Digitaal verhaal voorzien: Het gebruik van computers en digitale verhalen om de taalontwikkeling te stimuleren.
- Verwerkingsactiviteiten: Activiteiten zoals prentlezen, ervaringsgesprekken, dramatische expressie, verteltafels en werken met moderne media om het verhaal te begrijpen en te verwerken.
- Taalstimulering via muzische vorming: Het gebruik van muzische activiteiten om taalvaardigheden te stimuleren, zoals het programma Bonte Boel.

3. Toepassingen en voorbeelden:

- Het gebruik van digitale verhalen in de kleuterklas voor taalontwikkeling.
- Verwerkingsactiviteiten zoals prentlezen en dramatische expressie om verhalen te begrijpen en te verwerken.
- Taalstimulering via muzische vorming door te experimenteren met materialen in muzische activiteiten.

Deze studiegids bevat belangrijke concepten, definities en toepassingen uit de cursus "Interactief met taal" en biedt studenten een overzichtelijke en gestructureerde manier om de stof te bestuderen en te beheersen.

Studiegids: Taalstimulering via gebruik van taalmethodes

1. Belangrijke definities en begrippen:

- Taalachterstand: een achterstand in de taalontwikkeling van een kind, waardoor het moeite heeft met het begrijpen en gebruiken van taal.
- Meertalige kleuters: kinderen die opgroeien met meer dan één taal en daardoor mogelijk een achterstand hebben in het Nederlands.
- Taalmethodes: gestructureerde programma's en materialen die worden gebruikt om de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren.

2. Kernconcepten:

- Dag Jules!, Dag Loeloe, Dag Pompom: taalmethodes van Zwijzen die aandacht besteden aan pre-teaching, integrale taalontwikkeling en vereenvoudigde versies van verhalen.
- Ik en Ko: knieboekverhalen met gewone en vereenvoudigde versies, gericht op streefwoordenschat.
- TOK!: taalontwikkelingsmethode voor kleuters die vertrekt vanuit streefwoordenschat en het VSCC-model van Verhallen volgt.
- Puk en Ko: specifiek voor het werken met NT2-beginners, waarbij verhalen in de thuistaal worden verteld.
- Digitale boeken: ondersteunend materiaal voor taalstimulering.

3. Concrete voorbeelden:

- Een kleuter met een taalachterstand kan baat hebben bij het gebruik van Dag Jules! om de basiswoordenschat te versterken.

- Een meertalige kleuter kan geholpen worden met Puk en Ko door verhalen in de thuistaal te vertellen en zo de voorkennis te versterken.

4. Verbanden tussen concepten:

- De vernieuwde versies van Dag Jules, Dag Loeloe en Dag Pompom integreren differentiatie naar meertaligheid en taalarme kleuters, waardoor een brede aanpak mogelijk is.

5. Praktische toepassingen:

- Leerkrachten kunnen deze taalmethodes gebruiken om taalstimulering in de klas te integreren en kinderen met taalproblemen te ondersteunen.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillende soorten taalmethodes en hun toepassingen.
- Het belang van taalstimulering voor kinderen met taalachterstand.

7. Vraag- en antwoordformaten:

- Hoe kunnen taalmethodes zoals Dag Jules! en Puk en Ko helpen bij het stimuleren van de taalontwikkeling van kleuters?
- Wat is het verschil tussen fonetische en fonologische articulatiestoornissen?

8. Visuele structuur:

- Kop: Taalstimulering via taalmethodes
- Subkoppen: Belangrijke definities, Kernconcepten, Concrete voorbeelden, Verbanden, Praktische toepassingen, Potentiële examenonderwerpen, Vraag- en antwoordformaten, Visuele structuur

Deze studiegids biedt een overzicht van belangrijke concepten en theorieën met betrekking tot taalstimulering via taalmethodes, en kan studenten helpen bij het efficiënt bestuderen en beheersen van de stof.

Studiegids: Deel 31/37 - Articulatieoefeningen en fonologische articulatiestoornissen

Belangrijke definities en begrippen:

1. Lipsluiting: Het sluiten van de lippen om bepaalde klanken te vormen.
2. Tongbewegingen: De bewegingen van de tong die nodig zijn voor het vormen van verschillende klanken.
3. Kauwoefeningen: Oefeningen die de kaakspieren versterken en de articulatie verbeteren.
4. Zuigoefeningen: Oefeningen die de zuigkracht en spiercontrole van de mond verbeteren.
5. Blaas oefeningen: Oefeningen die de ademhaling en mondspieren trainen voor articulatie.

Kernconcepten:

- Het belang van articulatieoefeningen in de kleuterklas voor de ontwikkeling van spraakvaardigheid.
- Verschillende spelletjes en oefeningen die de lip-, tong- en kaakspieren versterken.
- Het gebruik van tongbrekers en versjes als leuke en effectieve articulatieoefeningen.
- Identificatie en aanpak van fonologische articulatiestoornissen bij kleuters.

Concrete voorbeelden:

- Blaasvoetbal: Een spel waarbij kinderen een pingpongbal of propje papier blazen met behulp van een rietje.
- Choco van de lippen likken: Een oefening om de tongspieren te trainen door met de lippenstift kusjes te geven op papier.
- Tongbrekers zoals "de slome slak eet slappe sla" om articulatie en spraakvaardigheid te verbeteren.

Verbanden tussen concepten:

- Articulatieoefeningen helpen niet alleen bij het versterken van de mondspieren, maar ook bij het verbeteren van de spraakverstaanbaarheid.
- Het vroegtijdig herkennen en aanpakken van fonologische articulatiestoornissen kan de spraakontwikkeling van kleuters positief beïnvloeden.

Praktische toepassingen:

- Integratie van articulatiespelletjes in het kleuteronderwijs om de spraakvaardigheid van kinderen te verbeteren.
- Aanbeveling voor logopedische screening bij vermoeden van articulatiestoornissen om tijdig in te grijpen.

Potentiële examenonderwerpen:

- Beschrijf het belang van articulatieoefeningen in de kleuterklas en geef concrete voorbeelden.
- Leg uit hoe tongbrekers en versjes kunnen bijdragen aan de verbetering van de spraakvaardigheid bij kleuters.
- Bespreek de preventie en remediëring van fonologische articulatiestoornissen bij kleuters.

Vraag- en antwoordformaten:

1. Wat zijn de kernconcepten van articulatieoefeningen in de kleuterklas?
2. Geef een voorbeeld van een blaasoefening die de mondspieren traint.
3. Hoe kunnen tongbrekers bijdragen aan de verbetering van de spraakvaardigheid bij kleuters?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk 1: Belang van articulatieoefeningen
  - Subhoofdstuk 1.1: Lipsluiting en tongbewegingen
  - Subhoofdstuk 1.2: Voorbeelden van kau-, zuig- en blaasoefeningen
- Hoofdstuk 2: Articulatiespelletjes en -oefeningen
  - Subhoofdstuk 2.1: Tongbrekers en versjes
  - Subhoofdstuk 2.2: Praktische toepassingen in het kleuteronderwijs
- Hoofdstuk 3: Fonologische articulatiestoornissen
  - Subhoofdstuk 3.1: Definitie en herkenning
  - Subhoofdstuk 3.2: Preventie en remediëring

Deze studiegids biedt een uitgebreid overzicht van de belangrijkste concepten, definities en toepassingen met betrekking tot articulatieoefeningen en fonologische articulatiestoornissen in de kleuterklas. Het is een waardevol hulpmiddel voor studenten die zich willen verdiepen in dit onderwerp en efficiënt willen studeren voor hun cursus.

Studiegids: Deel 32/37 - Fonetisch bewustzijn en stotteren

1. Fonetisch bewustzijn:

- Definitie: Fonetisch bewustzijn verwijst naar het vermogen om klanken te herkennen, te manipuleren en te begrijpen in gesproken taal.
- Belang: Fonetisch bewustzijn is essentieel voor de ontwikkeling van lees- en schrijfvaardigheden bij kinderen.
- Voorbeeld: Kinderen die moeite hebben met fonetisch bewustzijn kunnen moeite hebben met het herkennen van rijmende woorden.

2. Stotteren:

- Definitie: Stotteren is een stoornis in de spreekvloeiendheid die ontstaat door een gebrekkige timing van spraakbewegingen.
- Normale onvloeiendheden: Bijna alle kinderen vertonen normale onvloeiendheden tijdens de taalontwikkeling, vooral tussen 2 en 4 jaar.
- Fysiologisch stotteren: Stotteren wordt gekenmerkt door spanning in de spraakuitingen en een wankel timing-systeem van spraakbewegingen.
- Voorbeeld: Herhalingen en verlengingen van klanken zijn kenmerkend voor kernstotteren.
- Toepassing: Vroegtijdige screening en interventie zijn essentieel bij stotteren om chronisch stotteren te voorkomen.

3. Screening en preventie:

- Screening: Het Detectie Instrument Stotteren kan worden gebruikt om de kans op stotteren bij kleuters in te schatten.
- Preventie: Stotteren komt vaker voor bij jongens en kan op jonge leeftijd optreden. Het is belangrijk om stotteren vroegtijdig te herkennen en te behandelen.
- Voorbeeld: Scores van 12 of meer op de DIS wijzen op stotteren en vereisen verdere interventie.

4. Rol van de leerkracht:

- Aandacht hebben voor stotterende leerlingen in de klas en vragen en onzekerheden aanpakken.
- Doorverwijzen naar een logopedist voor suggesties en ondersteuning bij stotteren.

Deze studiegids biedt een overzicht van belangrijke concepten en definities met betrekking tot fonetisch bewustzijn en stotteren, inclusief praktische toepassingen en voorbeelden. Het is essentieel voor studenten om deze informatie te begrijpen en toe te passen in hun onderwijspraktijk.

Studiegids: Deel 33/37 - Factoren die communicatie met kleuters bevorderen

Belangrijke definities en begrippen:

- Stotteren: Een spraakstoornis waarbij het vloeiende verloop van de spraakbewegingen verstoord is.
- Communicatie-bevorderende factoren: Omgevingsfactoren en strategieën die de communicatie met stotterende kinderen kunnen verbeteren.
- Stotterbevorderende factoren: Omgevingsfactoren en reacties die het stotteren bij kinderen kunnen verergeren.

Kernconcepten:

1. Het bespreekbaar maken van stotteren: Door stotteren bespreekbaar te maken en te accepteren, kan de vechtreactie tegen stotteren verminderd worden.

2. Aanpassen van de omgeving: Omgevingsfactoren kunnen het stotteren bevorderen of verminderen, daarom is het belangrijk om de omgeving aan te passen om de communicatie te bevorderen.

Concrete voorbeelden:

- Vertraag je eigen spreektempo om het kind de kans te geven rustig te spreken.
- Geef eenvoudig commentaar en schaduw wat het kind zegt om de spraakdruk weg te nemen.
- Bevestig zowel vloeiende als niet-vloeiende spraak om stotteren niet te stigmatiseren.

Verbanden tussen concepten:

- Het bespreekbaar maken van stotteren en het aanpassen van de omgeving zijn beide strategieën om de communicatie met stotterende kinderen te verbeteren.
- Door communicatie-bevorderende factoren toe te passen en stotterbevorderende factoren te vermijden, kan de communicatie met stotterende kinderen positief beïnvloed worden.

Praktische toepassingen:

- Gebruik prentenboeken en andere materialen om stotteren bespreekbaar te maken in de klas.
- Pas communicatiestrategieën toe, zoals vertragen van spreektempo en beurtwisseling, om de communicatie met stotterende kinderen te verbeteren.

Potentiële examenonderwerpen:

- Bespreek de impact van omgevingsfactoren op stotteren bij kinderen.
- Geef voorbeelden van communicatie-bevorderende en stotterbevorderende factoren.

Vraag- en antwoordformaten:

1. Wat zijn communicatie-bevorderende factoren en waarom zijn ze belangrijk bij stotterende kinderen?
2. Geef een voorbeeld van hoe je stotteren bespreekbaar kunt maken in de klas.

Visuele structuur:

- Kop: Factoren die communicatie met kleuters bevorderen
  - Subkop 1: Het bespreekbaar maken van stotteren
    - Voorbeeld: Prentenboek 'Het eendje dat moeilijk praten kon'
  - Subkop 2: Aanpassen van de omgeving
    - Praktische tips: Vertragen van spreektempo, beurtwisseling, schaduwen

Deze studiegids biedt een overzicht van belangrijke concepten en strategieën die studenten kunnen gebruiken om effectief te studeren en de stof te beheersen in het kader van communicatie met kleuters en stotteren.

Deel 34/37: Aanpak van stotteren en stemstoornissen

1. Stotteren

- Definitie: Stotteren is een spraakstoornis waarbij het vloeiende verloop van de spraak wordt verstoord door herhalingen, verlengingen of blokkades van klanken, lettergrepen of woorden.
- Belangrijke concepten: Acceptatie, bespreekbaarheid, communicatiebevorderende factoren.

- Voorbeeld: Boeken zoals "Het eendje dat moeilijk praten kon" en "Joep!" kunnen helpen stotteren bespreekbaar te maken.
- Verbanden: Acceptatie van stotteren kan het zelfvertrouwen van het kind vergroten en de communicatie bevorderen.
- Praktische toepassingen: Bevestig zowel vloeiende als niet-vloeiende spraak, vermijd stigmatisering en stimuleer spreekdurf.

2. Stemstoornissen (kinderheesheid)

- Definitie: Heesheid is het niet helder zijn van de stem, vaak veroorzaakt door overbelasting of verkeerd stemgebruik.
- Belangrijke concepten: Stemmisbruik, verkeerd stemgebruik, functionele stemproblemen.
- Voorbeeld: Kinderen die vaak en hard roepen kunnen stembandknobbels ontwikkelen, wat heesheid veroorzaakt.
- Verbanden: Omgevingsfactoren, persoonlijke factoren en stress kunnen stemstoornissen bij kleuters beïnvloeden.
- Praktische toepassingen: Leer kinderen juist stemgebruik aan, vermijd overbelasting en stimuleer een gezonde stemontwikkeling.

Examenvoorbereiding:

- Identificeer de belangrijkste concepten en definities van stotteren en stemstoornissen.
- Begrijp de impact van acceptatie en communicatie op het omgaan met stotteren.
- Oefen met praktische situaties en voorbeelden om de theorie toe te passen.
- Maak gebruik van vraag- en antwoordformaten om je kennis te testen.
- Gebruik visuele structuren zoals koppen en opsommingstekens om de informatie overzichtelijk te presenteren.

Door deze studiegids te volgen en de belangrijke concepten en toepassingen te begrijpen, ben je goed voorbereid op het examen en het omgaan met stotteren en stemstoornissen in de praktijk.

Studiegids: Deel 35/37 - Kinderheesheid en preventie

Belangrijke definities en begrippen:

- Kinderheesheid: Langdurige heesheid bij kinderen die fysieke, functionele en sociaal-emotionele gevolgen kan hebben.
- Stemproblemen: Problemen met de stem zoals keelpijn, verminderd vermogen om te zingen en roepen.
- Preventie: Maatregelen nemen om stemproblemen en kinderheesheid te voorkomen.

Kernconcepten:

- Interne en externe factoren die bijdragen aan kinderheesheid.
- Fysische, functionele en sociaal-emotionele gevolgen van een hese stem.
- Rol van de omgeving en persoonlijke factoren bij stemproblemen.

Concrete voorbeelden:

- Een kind dat moeite heeft met zingen en roepen door stemproblemen.
- Een kind dat verlegen of gefrustreerd is vanwege zijn hese stem.

Verbanden tussen concepten:

- Stress en stemproblemen kunnen elkaar beïnvloeden.
- Sociaal-emotionele gevolgen van een hese stem kunnen leiden tot verminderde participatie.

Praktische toepassingen:

- Zorgen voor een rustige praatomgeving om stemproblemen te voorkomen.
- Letten op de lichaamshouding van de kleuter om stemproblemen te verminderen.

Potentiële examenonderwerpen:

- Oorzaken van kinderheesheid en mogelijke gevolgen.
- Preventieve maatregelen en tips voor het omgaan met stemproblemen bij kinderen.

Vraag- en antwoordformaten:

- Wat zijn de fysische gevolgen van een hese stem?
- Hoe kunnen leraren bijdragen aan het voorkomen van stemproblemen bij kleuters?

Visuele structuur:

1. Definities en begrippen

- Kinderheesheid
- Stemproblemen

2. Kernconcepten

- Interne en externe factoren
- Gevolgen van een hese stem

3. Voorbeelden

- Moeite met zingen en roepen
- Sociaal-emotionele gevolgen

4. Toepassingen

- Rustige praatomgeving
- Letten op lichaamshouding

5. Examenvoorbereiding

- Oorzaken en gevolgen van kinderheesheid
- Preventieve maatregelen

Bronnen:

- Appel, R. Vermeer, A. (1996). Tweede taalverwerving en tweedetaalonderwijs. Uitgeverij Coutinho.
- Boone, M. (2012). Groei- en leerlijnen in de kleuterschool. Een praktijkboek voor variatie en gradatie. Plantyn.
- Boone, M. (2014). Kleuters met extra zorg. Een werkboek vol handelingsplannen. Plantyn.

Studiegids - Deel 36/37 van de cursus Logopedie en Taalontwikkeling in het Kleuteronderwijs

I. Belangrijke definities en begrippen

- Dyslexie: een specifieke leerstoornis die zich uit in het moeite hebben met lezen en spellen

- Fonemisch bewustzijn: het vermogen om klanken in gesproken taal te herkennen en te manipuleren
- Meertaligheid: het spreken van meerdere talen door een individu
- Taalontwikkeling: het proces waarbij kinderen taal leren begrijpen en gebruiken
- Stotteren: een spraakstoornis waarbij het vloeiende verloop van de spraak wordt verstoord

II. Kernconcepten

- Omgaan met dyslexie: strategieën en ondersteuning voor kinderen met dyslexie in het onderwijs
- Interactief taalonderwijs: het stimuleren van taalontwikkeling door interactie tussen kinderen en leerkrachten
- Taalscreening: het systematisch onderzoeken van de taalvaardigheid van kinderen
- Ontluikende geletterdheid: de eerste stappen naar leren lezen en schrijven in de kleuterklas

III. Concrete voorbeelden

- Het gebruik van prentenboeken om de woordenschat van kinderen te vergroten
- Oefeningen en spelletjes om fonemisch bewustzijn te ontwikkelen
- Differentiatie in de klas voor kinderen met taalproblemen
- Het inzetten van meertalige materialen en activiteiten in de klas

IV. Verbanden tussen concepten

- Het belang van een goede taalontwikkeling voor het voorkomen van lees- en spellingsproblemen
- De relatie tussen fonemisch bewustzijn en latere leesvaardigheid
- De invloed van meertaligheid op de taalontwikkeling en het leren van andere talen

V. Praktische toepassingen

- Het gebruik van interactieve taalactiviteiten in de klas, zoals rollenspellen en taalspelletjes
- Het observeren en screenen van de taalvaardigheid van kinderen om tijdig in te grijpen bij problemen
- Het aanbieden van differentiatie en ondersteuning op maat voor kinderen met taalproblemen

VI. Potentiële examenonderwerpen

- De impact van meertaligheid op de taalontwikkeling van kinderen
- Effectieve strategieën voor het omgaan met dyslexie in het onderwijs
- Het belang van fonemisch bewustzijn voor het leren lezen en spellen

VII. Vraag- en antwoordformaten

1. Wat is het verschil tussen dyslexie en stotteren?
2. Hoe kun je als leerkracht omgaan met meertalige kinderen in de klas?
3. Welke activiteiten kun je inzetten om het fonemisch bewustzijn van kleuters te stimuleren?

VIII. Visuele structuur

- Hoofdstuk 1: Dyslexie en taalontwikkeling
  - Definities en begrippen
  - Voorbeelden en toepassingen
- Hoofdstuk 2: Interactief taalonderwijs en geletterdheid
  - Kernconcepten en verbanden

- o Praktische toepassingen en examenonderwerpen

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en theorieën uit de cursus Logopedie en Taalontwikkeling in het Kleuteronderwijs, en is bedoeld om studenten te helpen bij het efficiënt bestuderen en beheersen van de stof.

Studiegids: De geletterdheid - Kleuters & Ik

1. Belangrijke definities en begrippen:

- Geletterdheid: Het vermogen om te lezen, schrijven en begrijpen van geschreven taal.
- Taalscreening: Het proces van het evalueren van de taalvaardigheid van kinderen om eventuele problemen vroegtijdig te identificeren.
- Ontluikende geletterdheid: De fase waarin kinderen interesse beginnen te tonen in geschreven taal en de basis leggen voor lees- en schrijfvaardigheden.
- Geïndividualiseerde doelen: Specifieke doelen die zijn afgestemd op de individuele behoeften en capaciteiten van kinderen.

2. Kernconcepten:

- Het belang van taalscreening bij kinderen en hoe dit kan helpen bij vroegtijdige detectie van taalproblemen.
- De rol van peuters en kleuters in het ontwikkelen van geletterdheid en hoe leraren hierop kunnen inspelen.
- Het belang van geïndividualiseerde doelen om kinderen te ondersteunen bij hun taalontwikkeling.

3. Concrete voorbeelden:

- Een taalscreening kan bestaan uit het beoordelen van de woordenschat, zinsbouw en articulatie van een kind.
- Een voorbeeld van ontluikende geletterdheid is wanneer een kleuter interesse toont in boeken en begint te experimenteren met letters en klanken.
- Geïndividualiseerde doelen kunnen bijvoorbeeld gericht zijn op het verbeteren van de woordenschat van een kind door middel van specifieke activiteiten.

4. Verbanden tussen concepten:

- Taalscreening kan leiden tot het identificeren van specifieke behoeften van kinderen, die vervolgens kunnen worden vertaald naar geïndividualiseerde doelen.
- Ontluikende geletterdheid legt de basis voor verdere ontwikkeling van lees- en schrijfvaardigheden bij kinderen.

5. Praktische toepassingen:

- Leraren kunnen taalscreening gebruiken om hun onderwijs aan te passen aan de behoeften van individuele kinderen.
- Door in te spelen op ontluikende geletterdheid kunnen leraren de interesse van kinderen in lezen en schrijven stimuleren.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Het belang van taalscreening bij kinderen en de rol ervan in het onderwijs.
- Strategieën voor het ondersteunen van ontluikende geletterdheid bij peuters en kleuters.
- Het opstellen en implementeren van geïndividualiseerde doelen in de klas.

7. Vraag- en antwoordformaten:

- Wat is het doel van taalscreening bij kinderen en hoe kan dit bijdragen aan hun ontwikkeling?
- Hoe kunnen leraren inspelen op ontluikende geletterdheid bij peuters en kleuters in de klas?
- Wat zijn enkele voorbeelden van geïndividualiseerde doelen die kunnen worden gesteld voor kinderen met taalontwikkelingsproblemen?

8. Visuele structuur:

- Hoofdstuk 1: Taalscreening bij kinderen
  - Definities en begrippen
  - Voorbeelden en toepassingen
- Hoofdstuk 2: Ontluikende geletterdheid bij peuters en kleuters
  - Kernconcepten en verbanden
  - Praktische toepassingen
- Hoofdstuk 3: Geïndividualiseerde doelen in het onderwijs
  - Examenvragen en antwoorden
  - Bronnen en aanvullende informatie

Deze studiegids biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en theorieën uit de cursus "De geletterdheid - Kleuters & Ik" en is bedoeld om studenten te helpen bij het efficiënt bestuderen en begrijpen van de stof.

Werk de belangrijkste leerdoelen uit in een format waarmee studenten kunnen controleren of ze de stof beheersen. Voeg oefenvragen toe. geef ook de antwoorden op de oefeningen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van het concept van handelingsgericht werken binnen een zorgbrede aanpak.
2. Kunnen identificeren van specifieke onderwijsbehoeften en doelen bepalen.
3. Kennis hebben van communicatiebelemmerende factoren bij dove en slechthorende kinderen.
4. Inzicht hebben in de invloed van gehoorproblemen op spraak- en taalontwikkeling.
5. Begrijpen van de rol van de leerkracht bij het omgaan met gedrag en emoties in de klas.
6. Kennis hebben van het ABC-model en executieve functies als hulpmiddelen bij gedragsproblemen.
7. Inzicht hebben in muzisch werken als antwoord op gedrags- en emotionele behoeften.
8. Kunnen handelen bij gediagnosticeerde gedragsproblemen.

Oefenvragen:

1. Wat is handelingsgericht werken en hoe past dit binnen een zorgbrede aanpak?
2. Hoe kun je specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen identificeren en doelen bepalen?
3. Welke factoren kunnen het gehoorprobleem van dove en slechthorende kinderen belemmeren in communicatie?
4. Wat is de invloed van gehoorproblemen op de spraak- en taalontwikkeling van kinderen?
5. Hoe kan een leerkracht inzetten op onderwijsbehoeften op het gebied van gedrag en emotie?
6. Leg het ABC-model uit en hoe kan dit helpen bij het omgaan met gedragsproblemen?
7. Wat is muzisch werken en hoe kan dit bijdragen aan het omgaan met gedrags- en emotionele behoeften?
8. Welke stappen kun je als leerkracht nemen bij gediagnosticeerde gedragsproblemen?

Antwoorden:

1. Handelingsgericht werken is een benadering waarbij de focus ligt op het afstemmen van het onderwijs op de specifieke behoeften van de leerling binnen een brede zorgcontext.
2. Specifieke onderwijsbehoeften kunnen worden geïdentificeerd door observatie, gesprekken met de leerling en ouders, en het analyseren van leerresultaten. Doelen worden bepaald op basis van deze behoeften.
3. Communicatiebelemmerende factoren bij dove en slechthorende kinderen kunnen onder andere de spreker, toehoorder, ruimte en achtergrondlawaai zijn.
4. Gehoorproblemen kunnen leiden tot een korter spreekgeheugen, moeilijker woordgeheugen en beperktere taalervaring bij kinderen.
5. Een leerkracht kan inzetten op gedrag en emotie door gedrag en emotie te observeren, factoren die gedrag en emotie uitlokken te identificeren en passende interventies toe te passen.
6. Het ABC-model staat voor Antecedent (aanleiding), Gedrag en Consequentie. Executieve functies zijn cognitieve processen die nodig zijn voor zelfregulatie en doelgericht gedrag.
7. Muzisch werken omvat creatieve vakken zoals muziek, drama en beeldende kunst, die kunnen helpen bij het uiten en verwerken van emoties.
8. Bij gediagnosticeerde gedragsproblemen is het belangrijk om samen te werken met ouders, externe hulpverleners en het schoolteam om passende ondersteuning te bieden.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen hoe taalvaardigheidstesten worden gebruikt in het onderwijs.
2. Kennis opdoen over preventie en remediëring van taalproblemen.
3. Inzicht krijgen in interactievaardigheden en observatieschalen voor taalstimulering.
4. Begrijpen hoe taalstimulering kan plaatsvinden via verhalen, muzische vorming en taalmethodes.
5. Kennis vergaren over articulatiestoornissen, waaronder fonetische en fonologische articulatiestoornissen.

6. Inzicht krijgen in vloeiendheidsstoornissen, zoals stotteren, en hoe deze kunnen worden voorkomen en behandeld.
7. Begrijpen van stemstoornissen en dyslexie.
8. Kennis opdoen over het opstellen van een zorgplan voor kinderen met specifieke onderwijsbehoeften.

Oefenvragen:

1. Wat zijn de belangrijkste toepassingen van taalvaardigheidstesten in het onderwijs? Antwoord: Taalvaardigheidstesten worden gebruikt om de taalontwikkeling van leerlingen te evalueren en om eventuele taalproblemen te identificeren.
2. Hoe kunnen interactievaardigheden bijdragen aan taalstimulering? Antwoord: Door interactievaardigheden te gebruiken, kunnen leerkrachten de taalontwikkeling van kinderen stimuleren door middel van gesprekken en activiteiten.
3. Wat zijn de belangrijkste kenmerken van articulatiestoornissen? Antwoord: Articulatiestoornissen kunnen fonetische of fonologische problemen omvatten, waarbij spraakklanken niet correct worden geproduceerd of georganiseerd.
4. Hoe kan stotteren worden voorkomen en behandeld? Antwoord: Stotteren kan worden voorkomen door de communicatieomgeving aan te passen en door stotteren bespreekbaar te maken. Behandeling kan onder andere bestaan uit logopedie en therapie.
5. Wat zijn de belangrijkste kenmerken van dyslexie? Antwoord: Dyslexie is een specifieke leerstoornis die problemen veroorzaakt bij het lezen en spellen. Het kan worden behandeld met specifieke interventies en ondersteuning.

Door deze oefenvragen te beantwoorden, kunnen studenten controleren of ze de stof begrijpen en kunnen toepassen. Het is belangrijk om regelmatig te oefenen en de antwoorden te controleren om de kennis te versterken.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen wat handelingsgericht werken inhoudt binnen een zorgbrede aanpak.
2. Kunnen toepassen van handelingsgericht werken in het zorgcontinuüm.
3. In staat zijn om specifieke onderwijsbehoeften in kaart te brengen en doelen te bepalen.
4. Kennis hebben van hoe kindgesprekken kunnen bijdragen aan handelingsgericht werken.
5. Het kunnen opstellen van een zorgplan op basis van onderwijsbehoeften.
6. Begrijpen van de specifieke behoeften van dove en slechthorende kinderen in het onderwijs.

Oefenvragen:

1. Wat is de rol van handelingsgericht werken binnen een zorgbrede aanpak? Antwoord: Handelingsgericht werken richt zich op het samenwerken aan schoolsucces door specifieke onderwijsbehoeften in kaart te brengen en doelen te bepalen.
2. Hoe kunnen kindgesprekken bijdragen aan handelingsgericht werken? Antwoord: Kindgesprekken helpen bij het verkrijgen van inzicht in de behoeften en wensen van het kind, wat kan leiden tot effectievere ondersteuning.

3. Wat zijn de belangrijkste stappen bij het opstellen van een zorgplan? Antwoord: Het in kaart brengen van specifieke onderwijsbehoeften, het bepalen van doelen, en het afstemmen van de omgeving en het handelen op deze behoeften.
4. Wat zijn enkele verschillen in de manier waarop dove en slechthorende kinderen geluid waarnemen? Antwoord: Dove en slechthorende kinderen ervaren geluid als stiller en kunnen geluiden vervormd waarnemen, wat invloed heeft op hun spraakherkenning.
5. Hoe kan handelingsgericht werken bijdragen aan het creëren van een krachtige leeromgeving voor dove en slechthorende kinderen? Antwoord: Door in te spelen op de specifieke behoeften van deze kinderen en de omgeving hierop af te stemmen, kan een effectieve leeromgeving worden gecreëerd die aansluit bij hun onderwijsbehoeften.

Dit zijn slechts enkele voorbeelden van oefenvragen die studenten kunnen helpen om de stof te beheersen en te controleren of ze de belangrijkste leerdoelen begrijpen. Het is belangrijk dat studenten actief oefenen met het toepassen van de concepten en principes van handelingsgericht werken in verschillende situaties.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van de negatieve invloed van omgevingsgeluid op spraakverstaanbaarheid.
2. Kennis van het binaurale karakter en hoe dit bijdraagt aan het horen en begrijpen van geluiden.
3. Inzicht in de combinatie van horen en zien voor optimale spraakverstaanbaarheid.
4. Begrip van het mentale invulwerk bij gehoorgestoorde leerlingen.
5. Identificeren van communicatiebelemmerende factoren en manieren om ermee om te gaan.

Oefenvragen:

1. Wat is de negatieve invloed van omgevingsgeluid op spraakverstaanbaarheid? Antwoord: Omgevingsgeluid kan ervoor zorgen dat spraak niet goed gehoord wordt en kan leiden tot slechte articulatie en verlies van informatie.
2. Wat wordt bedoeld met het binaurale karakter en hoe draagt dit bij aan het horen van geluiden? Antwoord: Het binaurale karakter verwijst naar het hebben van twee goede oren, waardoor we meer geluid kunnen opvangen, beter richting kunnen horen en minder last hebben van omgevingsgeluid.
3. Waarom is de combinatie van horen en zien belangrijk voor spraakverstaanbaarheid? Antwoord: De combinatie van horen en zien zorgt voor een optimale spraakverstaanbaarheid, omdat visuele informatie kan helpen bij het begrijpen van spraak, vooral voor mensen met gehoorproblemen.
4. Wat is het mentale invulwerk en waarom is dit belangrijk voor gehoorgestoorde leerlingen? Antwoord: Het mentale invulwerk verwijst naar het raden van woorden of klanken die niet goed gehoord worden. Het is belangrijk omdat een goed taalbegrip en concentratievermogen kunnen helpen bij het juist raden van woorden en het vlotter laten verlopen van gesprekken.
5. Welke communicatiebelemmerende factoren kunnen optreden en hoe kunnen deze worden aangepakt? Antwoord: Slechte articulatie, te snel spreken en gehoorverlies zijn factoren die communicatie kunnen belemmeren. Deze kunnen worden aangepakt door duidelijk te spreken, niet te snel, gebruik te maken van pauzes en intonatie, en training van het gehoor.

Door deze oefenvragen te beantwoorden, kunnen studenten controleren of ze de stof beheersen en zich voorbereiden op examenonderwerpen met betrekking tot communicatie in het kleuteronderwijs.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen hoe de omgeving en de opstelling van de klas invloed hebben op de communicatie van leerlingen met een auditieve beperking.
2. Kennis hebben van de impact van achtergrondlawaai op de informatieoverdracht en hoe dit kan worden verminderd.
3. Weten hoe de evolutie van het gehoor en de werking van hoorapparaten moeten worden opgevolgd.
4. Inzicht hebben in de verschillende visies op het onderwijzen van dove en slechthorende kinderen, zoals het oralisme, aural-oraal aanpak en Totale Communicatie.

Oefenvragen:

1. Waarom is een U-vormig zitarrangement belangrijk voor leerlingen met een auditieve beperking?
2. Hoe kan rumoer in de klas de informatieoverdracht belemmeren en wat kan een leerkracht doen om dit te verminderen?
3. Welke stappen moeten worden genomen als problemen worden vermoed met hoorapparaten of FM-systemen?
4. Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de oralisme, aural-oraal aanpak en Totale Communicatie in het onderwijs van dove en slechthorende kinderen?
5. Waarom is het belangrijk om de evolutie van het gehoor regelmatig op te volgen bij kinderen met gehoorverlies?

Antwoorden:

1. Een U-vormig zitarrangement zorgt ervoor dat leerlingen met een auditieve beperking de andere leerlingen kunnen zien, wat belangrijk is voor groepsgesprekken en communicatie.
2. Rumoer in de klas kan de informatieoverdracht ernstig bemoeilijken doordat het informatieverlies kan oplopen tot 100%. Een leerkracht kan zorgen voor een rustige klasomgeving en gebruik maken van een draadloos FM-systeem.
3. Bij problemen met hoorapparaten of FM-systemen moet onmiddellijk contact worden opgenomen met de betrokken diensten voor controle en eventuele aanpassingen.
4. Oralisme streeft ernaar dat dove kinderen leren spreken en geen contact hebben met dove volwassenen, aural-oraal aanpak richt zich op vroeg aanleren van gesproken taal via auditief-oraal kanaal, Totale Communicatie maakt gebruik van alle communicatiemiddelen.
5. De evolutie van het gehoor moet regelmatig worden opgevolgd om eventuele problemen tijdig te kunnen detecteren en aanpakken.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van de twee communicatiemethoden in de praktijk van TC: de simultane methode en de successieve methode.
2. Inzicht krijgen in de tweetalige en biculturele handelingsvisie voor dove kinderen.
3. Begrijpen van de invloed van gehoorstoornissen op spraak- en taalontwikkeling.
4. Identificeren van mogelijke problemen die gehoorgestoorde kinderen kunnen ervaren in taalontwikkeling.

Oefenvragen:

1. Wat is het verschil tussen de simultane en successieve communicatiemethoden in TC?
2. Waarom wordt er gepleit voor het tweetalig opvoeden van dove kinderen?
3. Wat houdt de bilinguale en biculturele handelingsvisie in voor dove kinderen?
4. Welke invloed heeft een gehoorstoornis op de taalontwikkeling van kinderen?
5. Noem enkele voorbeelden van hoe gehoorgestoorde kinderen klanken en woorden anders kunnen horen dan ze worden gezegd.

Antwoorden:

1. De simultane methode houdt in dat gesproken taal gelijktijdig wordt ondersteund door gebaren, terwijl de successieve methode inhoudt dat het dove kind als eerste taal de gebarentaal leert en later de gesproken taal via lezen en schrijven.
2. Er wordt gepleit voor tweetalige opvoeding van dove kinderen omdat dit hen toegang geeft tot zowel de horende als de dovencultuur.
3. De bilinguale en biculturele handelingsvisie gaat ervan uit dat dove kinderen opgroeien tot tweetalige volwassenen die tot twee culturen behoren.
4. Een gehoorstoornis kan leiden tot problemen zoals een korter spreekgeheugen, moeilijker woordgeheugen en het maar half horen van omgangstaal.
5. Gehoorgestoorde kinderen kunnen bijvoorbeeld het geluid van een hond verwarren met een claxon, of woorden anders horen dan ze worden uitgesproken, zoals 'pan' als 'man'.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen waarom het ritmisch groeperen van taal belangrijk is voor het opbouwen van spraak- en taalgeheugen.
2. Inzien hoe een gehoorgestoord kind beperkte taalervaring heeft en hoe dit de taalontwikkeling beïnvloedt.
3. Begrijpen hoe intensieve begeleiding tijdens de peuter-kleuterperiode essentieel is voor taalontwikkeling.
4. Kennis hebben van de ondersteuning die gehoorgestoorde kleuters kunnen krijgen op school en tijdens logopedie.
5. Begrijpen dat spraak- en taalontwikkeling bij kinderen met gehoorverlies niet spontaan verloopt en dat intentionele stimulering nodig is.
6. Kennis hebben van de principes en benaderingen die gebruikt kunnen worden om spraak- en taalontwikkeling te stimuleren bij gehoorgestoorde kleuters.

Oefenvragen:

1. Waarom is het ritmisch groeperen van taal belangrijk voor het opbouwen van spraak- en taalgeheugen?
2. Wat zijn de gevolgen van beperkte taalervaring voor een gehoorgestoord kind tijdens de taalgevoelige periode?
3. Waarom is intensieve begeleiding op het gebied van taalontwikkeling noodzakelijk tijdens de peuter-kleuterperiode?
4. Welke ondersteuning kunnen gehoorgestoorde kleuters krijgen op school en tijdens logopedie?
5. Waarom is intentionele stimulering van spraak- en taalontwikkeling belangrijk voor kinderen met gehoorverlies?
6. Welke principes en benaderingen kunnen worden gebruikt om spraak- en taalontwikkeling te stimuleren bij gehoorgestoorde kleuters?

Antwoorden:

1. Het ritmisch groeperen van taal helpt bij het opbouwen van spraak- en taalgeheugen door relaties tussen woorden te versterken en taal beter te begrijpen.
2. Een gehoorgestoord kind mist de vaardigheid om relaties te zien in taal en pikt slechts flarden van taal op, wat de ontwikkeling van taalbegrip en taalproductie belemmert.
3. Intensieve begeleiding tijdens de peuter-kleuterperiode is noodzakelijk omdat dit de taalgevoelige periode is waarin taalontwikkeling cruciaal is voor verdere cognitieve ontwikkeling.
4. Gehoorgestoorde kleuters kunnen ondersteuning krijgen vanuit type 7, met individuele therapie tijdens logopedie gericht op taalbegrip en taalproductie.
5. Spraak- en taalontwikkeling bij kinderen met gehoorverlies verloopt niet spontaan en vereist intentionele stimulering om taalvaardigheden te ontwikkelen.
6. Principes zoals het kiezen van taalthema's, gerichte activiteiten en intentionele taalactivering kunnen worden gebruikt om spraak- en taalontwikkeling te stimuleren bij gehoorgestoorde kleuters.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen hoe de leerkracht kan inspelen op de onderwijsbehoeften van gehoorgestoorde kleuters
2. Kennis verwerven over het belang van visualisatie en interactie in het lesgeven aan gehoorgestoorde kleuters
3. Inzicht krijgen in de rol van ouders als partners in de spraak- en taalontwikkeling van gehoorgestoorde kleuters
4. Begrijpen hoe afstemming tussen verschillende partijen bijdraagt aan de begeleiding van gehoorgestoorde kleuters
5. Bewust worden van de invloed van een auditieve beperking op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kleuters

Oefenvragen:

1. Wat zijn enkele strategieën die een leerkracht kan gebruiken om in te spelen op de onderwijsbehoeften van gehoorgestoorde kleuters?
2. Waarom is visualisatie belangrijk bij het lesgeven aan gehoorgestoorde kleuters? Geef concrete voorbeelden.
3. Hoe kunnen ouders bijdragen aan de spraak- en taalontwikkeling van gehoorgestoorde kleuters?
4. Waarom is afstemming tussen verschillende partijen essentieel voor de begeleiding van gehoorgestoorde kleuters? Geef voorbeelden van afstemmingspraktijken.
5. Waarom mag het sociaal-emotionele aspect van een auditieve beperking niet worden verwaarloosd? Hoe kunnen ouders hierbij helpen?

Antwoorden:

1. Enkele strategieën die een leerkracht kan gebruiken zijn het visualiseren van lesmateriaal, het actief betrekken van gehoorgestoorde kleuters bij de les door taal te verbinden met actie, en het gebruik van lichaamstaal om gesproken taal te ondersteunen.
2. Visualisatie is belangrijk omdat het visuele aspect de auditieve input kan versterken en abstracte concepten concreet kan maken voor gehoorgestoorde kleuters. Voorbeelden zijn het gebruik van foto's, prenten en tekeningen in de les.
3. Ouders kunnen bijdragen door op een speelse manier taal te stimuleren, interactief voor te lezen, dagelijkse ervaringen te begeleiden met taal en het gebruik van het FM-systeem te ondersteunen.
4. Afstemming tussen verschillende partijen zorgt voor een consistente aanpak en ondersteuning voor gehoorgestoorde kleuters. Voorbeelden zijn het vooraf delen van lesmateriaal met ouders, het maken van weekendverslagen en het afstemmen van taalthema's tussen ondersteuners en thuisbegeleiders.

5. Het sociaal-emotionele aspect is belangrijk omdat het verdoezelen van een auditieve beperking pesterijen kan uitlokken. Ouders kunnen helpen door het dragen van apparaten aan te moedigen en open te communiceren over de auditieve beperking.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen hoe kinderen met een auditieve handicap zich kunnen integreren in een reguliere schoolomgeving.
2. Inzicht krijgen in de specifieke zorgbehoeften van kinderen met een auditieve beperking.
3. Kennis opdoen over de impact van een auditieve beperking op de ontwikkeling en identiteit van het kind.
4. Begrijpen waarom kinderen met een auditieve beperking moeite kunnen hebben met taal en communicatie.
5. Kennis vergaren over de rol van een multidisciplinair team bij de begeleiding van kinderen met een auditieve beperking.
6. Inzicht krijgen in de mogelijke onderwijsvormen en -omgevingen voor kinderen met een auditieve beperking.

Oefenvragen:

1. Waarom is het voor kinderen met een auditieve handicap belangrijk om contact te hebben met lotgenoten?
Antwoord: Het stimuleren van contact met lotgenoten helpt kinderen met een auditieve handicap om hun zorgen en problemen te uiten en zich bewust te worden van hun identiteit.
2. Wat zijn enkele mogelijke moeilijkheden die kinderen met een auditieve beperking kunnen ervaren in een reguliere schoolomgeving? Antwoord: Kinderen met een auditieve beperking kunnen moeite hebben met het volgen van groepsgesprekken, het integreren in de sociale omgeving en het begrijpen van taal en communicatie.
3. Waarom is het belangrijk voor leerkrachten en begeleiders om inzicht te hebben in de problematiek van kinderen met een auditieve beperking? Antwoord: Door inzicht te hebben in de problematiek kunnen leerkrachten en begeleiders effectiever inspelen op de specifieke onderwijsbehoeften van deze kinderen en hen beter ondersteunen in hun ontwikkeling.
4. Welke rol speelt een multidisciplinair team bij de begeleiding van kinderen met een auditieve beperking?
Antwoord: Een multidisciplinair team bestaande uit audiologen, ouders, leerkrachten, ondersteuners en tolken werkt samen om de specifieke behoeften van kinderen met een auditieve beperking te ondersteunen en hen te helpen omgaan met hun beperking.
5. Wat zijn enkele mogelijke oplossingen voor het omgaan met taalmoeilijkheden bij kinderen met een auditieve beperking? Antwoord: Het aanleren van gebarentaal, het gebruik van aangepaste apparatuur en het creëren van een krachtige leeromgeving zijn enkele mogelijke oplossingen om kinderen met een auditieve beperking te ondersteunen bij taalmoeilijkheden.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen hoe gedrag en emotie met elkaar verbonden zijn en hoe je als leerkracht hierop kunt reageren.
2. Kennis hebben van het ijsbergmodel van McClelland en kunnen toepassen om gedrag te interpreteren.
3. Inzicht krijgen in verschillende tools en screeningslijsten om gedrag en emotie van kleuters te observeren en te analyseren.
4. Begrijpen van het ABC-model als hulpmiddel om antecedenten, gedrag en consequenties te identificeren.

5. Kennis hebben van executieve functies en hun rol bij zelfsturing, cognitieve ontwikkeling en sociaal-emotioneel functioneren.

Oefenvragen:

1. Wat is het belang van het ijsbergmodel van McClelland bij het interpreteren van gedrag? Antwoord: Het ijsbergmodel helpt om het zichtbare gedrag van kleuters te begrijpen door de onderliggende redenen en emoties te identificeren.
2. Welke tools en screeningslijsten kunnen leerkrachten gebruiken om gedrag en emotie van kleuters te observeren? Antwoord: Voorbeelden zijn de Screeningstool Welbevinden van de kleuter, Diagnostische observatielijst "sociaal-emotionele ontwikkeling" van Marc Boone en de Kwaliteitskaart "sociaal-emotionele competenties" van Overveld.
3. Hoe kan het ABC-model helpen bij het aanpakken van moeilijk gedrag? Antwoord: Het ABC-model helpt om antecedenten, gedrag en consequenties te identificeren, waardoor leerkrachten gericht kunnen ingrijpen op de uitlokkende factoren en gevolgen van het gedrag.
4. Wat is het belang van executieve functies bij zelfsturing en sociaal-emotioneel functioneren van kleuters? Antwoord: Sterke executieve functies helpen kinderen bij zelfsturing, het managen van emoties, gedachten en gedrag, wat essentieel is voor een goede cognitieve ontwikkeling en sociaal-emotioneel functioneren.

Door deze oefenvragen te beantwoorden en de antwoorden te controleren, kunnen studenten nagaan of ze de stof over gedrag en emotie in relatie tot onderwijsbehoeften beheersen. Het helpt hen om zich voor te bereiden op examenvragen en de leerstof te verankeren.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van de rol van de leerkracht bij het ondersteunen van kinderen met moeite met executieve functies.
2. Kennis hebben van didactische aanbevelingen om kinderen te ondersteunen bij het ontwikkelen van executieve functies.
3. Inzicht krijgen in de verschillende vormen van steun die een leerkracht kan bieden aan kinderen met ontwikkelingsstoornissen.
4. Herkennen van escalatie van gedrag en weten hoe hier preventief of curatief op in te spelen.
5. Begrijpen hoe muzisch werken kan worden ingezet om kinderen te helpen omgaan met gedrag en emoties.
6. Kennis hebben van hoe te handelen bij gediagnosticeerde gedragsproblemen.

Oefenvragen:

1. Wat is de rol van de leerkracht bij het ondersteunen van kinderen met moeite met executieve functies?
2. Welke didactische aanbevelingen kunnen worden toegepast om kinderen te ondersteunen bij het ontwikkelen van executieve functies?
3. Noem drie vormen van steun die een leerkracht kan bieden aan kinderen met ontwikkelingsstoornissen.
4. Hoe kan een leerkracht preventief of curatief reageren op escalatie van gedrag bij een kleuter?
5. Op welke manier kan muzisch werken worden ingezet om kinderen te helpen omgaan met gedrag en emoties?
6. Welk leermateriaal wordt gebruikt bij het handelen bij gediagnosticeerde gedragsproblemen?

Antwoorden:

1. De rol van de leerkracht is cruciaal bij het ondersteunen van kinderen met moeite met executieve functies, waarbij co-regulatie, model en spiegel fungeren om gedrag vorm te geven.
2. Didactische aanbevelingen omvatten het bieden van emotionele, instructionele en organisationele steun aan kinderen, gericht op het ontwikkelen van executieve functies.
3. De drie vormen van steun die een leerkracht kan bieden aan kinderen met ontwikkelingsstoornissen zijn emotionele steun, instructionele steun en organisationele steun.
4. Een leerkracht kan preventief of curatief reageren op escalatie van gedrag door de cyclus van acting-out-gedrag te herkennen en hierop in te spelen.
5. Muzisch werken kan worden ingezet om kinderen te helpen omgaan met gedrag en emoties door middel van workshops in Drama en Beeld.
6. Het leermateriaal dat wordt gebruikt bij het handelen bij gediagnosticeerde gedragsproblemen omvat onder andere de inspiratielijst voor onderwijsbehoeften van Fleur Runeman en het boek "Gedragsproblemen in de klas in het basisonderwijs" van Horreweg, A.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen waarom het belangrijk is om in te spelen op de diversiteit in de klas.
2. Kennis hebben van de vier pijlers waarop een goede zorgaanpak steunt.
3. In staat zijn om een wiskundige zorg in kaart te brengen voor kleuters op verschillende niveaus binnen het zorgcontinuüm.
4. Professioneel kunnen reageren op de wiskundige onderwijsbehoeften van kleuters.

Oefenvragen:

1. Waarom is het belangrijk om in te spelen op de diversiteit in de klas?
  - A. Omdat alle kinderen gelijke kansen moeten krijgen.
  - B. Omdat kinderen die 'ongelijk zijn' gelijk behandeld moeten worden.
  - C. Omdat diversiteit de klas dynamischer maakt.
  - D. Alle bovenstaande antwoorden.

Antwoord: A. Omdat alle kinderen gelijke kansen moeten krijgen.

2. Wat zijn de vier pijlers waarop een goede zorgaanpak steunt?
  - A. Leren omgaan met diversiteit, differentiëren, professionaliteit, gelijke behandeling.
  - B. Leren omgaan met diversiteit, samenwerking, reflectie, gelijke kansen.
  - C. Leren omgaan met diversiteit, preventie van gedragsproblemen, zorgcontinuüm, gelijke kansen.
  - D. Leren omgaan met diversiteit, preventie van gedragsproblemen, samenwerking, gelijke kansen.

Antwoord: D. Leren omgaan met diversiteit, preventie van gedragsproblemen, samenwerking, gelijke kansen.

3. Wat is het doel van het in kaart brengen van een wiskundige zorg voor kleuters?
  - A. Om te bepalen welke kinderen extra hulp nodig hebben.
  - B. Om te kunnen differentiëren op basis van individuele behoeften.
  - C. Om te zorgen dat alle kleuters op hetzelfde niveau presteren.
  - D. Om te voorkomen dat kinderen gedragsproblemen ontwikkelen.

Antwoord: B. Om te kunnen differentiëren op basis van individuele behoeften.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van de typische kenmerken van kleuters en lagereschoolkinderen in het onderwijs.
2. Inzicht krijgen in de diversiteit binnen een klasgroep en het belang van een diverse aanpak.
3. Kennis opdoen over het ondervangen van risicoleerlingen en het bieden van gerichte hulp.
4. Begrijpen van de rol van de leerkracht in het bieden van brede basiszorg en het stimuleren van de ontwikkeling van leerlingen.
5. Leren hoe verhoogde zorg voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften kan worden gerealiseerd binnen de klascontext.
6. Begrijpen van de rol van voorbereidende rekenvaardigheden in de voorspelling van latere rekenprestaties.
7. Kennis opdoen over de belangrijke telprincipes en telkennis voor de verdere rekenontwikkeling van kinderen.

Oefenvragen:

1. Wat zijn enkele typische kenmerken van kleuters en lagereschoolkinderen in het onderwijs?
2. Waarom is het belangrijk om rekening te houden met de diversiteit binnen een klasgroep?
3. Wat is de rol van de leerkracht bij het bieden van brede basiszorg aan leerlingen?
4. Hoe kan verhoogde zorg voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften worden gerealiseerd binnen de klascontext?
5. Welke voorbereidende rekenvaardigheden zijn krachtige voorspellers van latere schoolse prestaties?
6. Wat is het belang van seriatie en classificatie voor de voorspelling van latere rekenprestaties?
7. Waarom is het belangrijk om zowel procedurele kennis als conceptuele kennis van het tellen te beheersen voor de verdere rekenontwikkeling?

Antwoorden:

1. Enkele typische kenmerken zijn kruipen voor lopen, krabbelen voor tekenen, en gemeenschappelijke kenmerken van een bepaalde leeftijdsgroep.
2. Het is belangrijk omdat er veel onderlinge verschillen zijn binnen een klasgroep en een diverse aanpak nodig is.
3. De leerkracht is verantwoordelijk voor het bieden van brede basiszorg en het stimuleren van de ontwikkeling van leerlingen.
4. Verhoogde zorg kan het beste binnen de klascontext worden gerealiseerd om de leerlingen optimaal te ondersteunen.
5. Voorbereidende rekenvaardigheden zijn krachtige voorspellers van latere schoolse prestaties.
6. Seriatie en classificatie hebben een belangrijke voorspellende waarde voor latere rekenprestaties.
7. Zowel procedurele kennis als conceptuele kennis van het tellen zijn belangrijk voor de verdere rekenontwikkeling van kinderen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van de voorspellende waarde van voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas voor latere rekenprestaties.
2. Onderscheid kunnen maken tussen kinderen met een normale rekenontwikkeling, kinderen met rekenproblemen en kinderen met een rekenstoornis op basis van prestaties in de kleuterklas.

3. Kennis hebben van de negen componenten van voorbereidende rekenvaardigheid en hun relatie tot 'getalbegrip op kleuterniveau'.
4. Begrijpen van de componenten 'vergelijken', 'hoeveelheden koppelen', 'één-één correspondentie' en 'ordenen'.
5. Kennis hebben van het gebruik van telwoorden en synchroon en verkort tellen.

Oefenvragen:

1. Wat is de voorspellende waarde van voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas voor latere rekenprestaties?
2. Hoe kunnen we onderscheid maken tussen kinderen met een normale rekenontwikkeling, kinderen met rekenproblemen en kinderen met een rekenstoornis op basis van prestaties in de kleuterklas?
3. Noem drie van de negen componenten van voorbereidende rekenvaardigheid die behoren tot 'getalbegrip op kleuterniveau'.
4. Leg uit wat 'vergelijken' inhoudt in relatie tot voorbereidende rekenvaardigheden.
5. Wat houdt 'één-één correspondentie' in en geef een voorbeeld.
6. Wat is het belang van het kunnen ordenen van objecten in relatie tot voorbereidende rekenvaardigheden?
7. Wat betekent het gebruik van telwoorden en synchroon en verkort tellen in de context van voorbereidende rekenvaardigheden?

Antwoorden:

1. Voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas hebben een sterke voorspellende waarde voor latere rekenprestaties.
2. We kunnen onderscheid maken tussen kinderen met verschillende rekenontwikkelingen op basis van hun prestaties in de kleuterklas op voorbereidende rekenvaardigheden.
3. Voorbeelden van componenten zijn 'vergelijken', 'hoeveelheden koppelen' en 'één-één correspondentie'.
4. 'Vergelijken' houdt in dat kinderen objecten op kwalitatieve of kwantitatieve kenmerken kunnen vergelijken.
5. 'Één-één correspondentie' betekent dat kinderen in staat zijn om één-één-relaties te leggen tussen verschillende gegevens, bijvoorbeeld bij het tellen van objecten.
6. Het ordenen van objecten helpt kinderen om logische verbanden te leggen en te bepalen of voorwerpen in een goede rangorde staan.
7. Het gebruik van telwoorden en synchroon en verkort tellen helpt kinderen bij het tellen en kennen van kardinale en ordinale getallen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Synchroon tellen en verkort tellen vanuit de dobbelsteenstructuur begrijpen en kunnen toepassen.
2. Resultatief tellen van gestructureerde en ongestructureerde hoeveelheden kunnen uitvoeren.
3. Toepassen van kennis van getallen in eenvoudige probleemsituaties.
4. Schatten van posities van getallen op getallenlijnen.
5. Inzicht hebben in de ontwikkelingslijn en leerlijn van wiskunde bij kleuters.
6. Gebruik maken van ondersteunend concreet materiaal om de reken- en taalontwikkeling bij kleuters te stimuleren.
7. Creëren van een krachtige leeromgeving en differentiëren om te voldoen aan onderwijsbehoeften.

Oefenvragen:

1. Wat is het verschil tussen synchroon tellen en verkort tellen vanuit de dobbelsteenstructuur? Antwoord: Synchroon tellen is het gelijktijdig tellen van hoeveelheden, terwijl verkort tellen vanuit de dobbelsteenstructuur inhoudt dat kinderen direct dobbelsteenstructuren kunnen herkennen en tellen.
2. Wat houdt resultatief tellen in en waarom is dit belangrijk? Antwoord: Resultatief tellen betekent het bepalen van totale hoeveelheden van gestructureerde en ongestructureerde verzamelingen zonder het gebruik van vingers. Dit is belangrijk voor het ontwikkelen van rekenvaardigheden.
3. Hoe kunnen kinderen getallen onder de twintig toepassen in eenvoudige probleemsituaties? Antwoord: Kinderen kunnen getallen onder de twintig gebruiken om alledaagse problemen op te lossen, zoals het tellen van voorwerpen of het bepalen van hoeveelheden.
4. Waarom is het schatten van posities van getallen op getallenlijnen een belangrijke vaardigheid? Antwoord: Het schatten van posities van getallen helpt kinderen om een gevoel te ontwikkelen voor de grootte van getallen en om beter te begrijpen hoe getallen zich tot elkaar verhouden.
5. Hoe kan differentiatie worden toegepast om te voldoen aan onderwijsbehoeften in een krachtige leeromgeving? Antwoord: Differentiatie kan worden toegepast door doelen af te stemmen op de individuele leerling, gebruik te maken van diverse werkvormen en evaluatiemethoden, en door flexibel in te spelen op de behoeften van elke leerling.

Deze oefenvragen kunnen studenten helpen om te controleren of ze de stof beheersen en om zich voor te bereiden op examenvragen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijp het verschil tussen rekenmoeilijkheden en dyscalculie.
2. Ken de criteria voor het diagnosticeren van rekenmoeilijkheden en dyscalculie.
3. Begrijp hoe rekenmoeilijkheden en dyscalculie kunnen worden aangepakt met interventies.
4. Ken de kenmerken van kleuters met rekenmoeilijkheden en dyscalculie.
5. Begrijp het belang van multidisciplinaire interventies bij ernstige rekenproblemen.

Oefenvragen:

1. Wat is het verschil tussen rekenmoeilijkheden en dyscalculie? Antwoord: Rekenmoeilijkheden worden gekenmerkt door een percentiel 16 of minder op genormeerde rekentesten, in combinatie met andere problemen. Dyscalculie wordt vastgesteld wanneer het percentiel 10 of minder is op genormeerde rekentesten zonder andere onderliggende problemen.
2. Welke maatregelen worden genomen bij ernstige en hardnekkige rekenstoornissen? Antwoord: Bij ernstige en hardnekkige rekenstoornissen worden STICORDI-maatregelen toegepast, zoals extra tijd bij toetsen, het gebruik van hulpkarten of rekenmachines, en het aanpassen van de leerstof.
3. Wat zijn kenmerken van kleuters met rekenmoeilijkheden? Antwoord: Kleuters met rekenmoeilijkheden vertonen weinig tot geen spontane interesse in getallen, hebben moeite met rekentaalbegrippen, een zwak werkgeheugen, problemen met de dobbelsteenstructuur en mapping, en begrijpen de relatie tussen getallen niet goed.

4. Wat zijn kenmerken van kinderen met dyscalculie? Antwoord: Kinderen met dyscalculie hebben ernstige en hardnekkige uitval op gebied van rekenen, ondanks langdurige en gepaste interventies. Ze behoren tot de 10% zwakste leeftijdsgenoten op gebied van rekenen.
5. Waarom zijn multidisciplinaire interventies belangrijk bij ernstige rekenproblemen? Antwoord: Bij ernstige rekenproblemen, zoals dyscalculie, kunnen bijkomende stoornissen zoals ADHD of dyslexie de problemen verzwaren. Multidisciplinaire interventies, zoals psychotherapie, logopedie, kinesithérapie en ergotherapie, zijn dan aangewezen om de leerling te ondersteunen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen wat dyscalculie inhoudt en hoe het zich manifesteert bij kinderen.
2. Kunnen detecteren van 'early markers' van dyscalculie in de kleuterklas.
3. Samenwerken met externe partners, zoals ergotherapeuten, bij het omgaan met dyscalculie.
4. Handelen bij het detecteren van een rekenprobleem bij kinderen.
5. Begrijpen van het belang van vroegtijdige signalering en toetsing van wiskundeproblemen.

Oefenvragen:

1. Wat is dyscalculie en hoe verschilt het van andere leerstoornissen?
2. Welke 'early markers' van dyscalculie kunnen worden gedetecteerd in de kleuterklas?
3. Waarom is het belangrijk om samen te werken met externe partners, zoals ergotherapeuten, bij het omgaan met dyscalculie?
4. Welke stappen moet je nemen bij het detecteren van een rekenprobleem bij een kind?
5. Waarom is vroegtijdige signalering en toetsing van wiskundeproblemen belangrijk, vooral in de kleuterleeftijd?

Antwoorden:

1. Dyscalculie is een specifieke leerstoornis die zich uit in problemen met het begrijpen en gebruiken van getallen en rekenkundige concepten. Het verschilt van andere leerstoornissen, zoals dyslexie, doordat het specifiek gericht is op rekenvaardigheden.
2. 'Early markers' van dyscalculie in de kleuterklas kunnen onder meer zijn: moeite met tellen, problemen met het begrijpen van hoeveelheden, en weerstand tegen rekenactiviteiten.
3. Het is belangrijk om samen te werken met externe partners, zoals ergotherapeuten, omdat zij expertise hebben op het gebied van het omgaan met specifieke leerstoornissen en kunnen helpen bij het ontwikkelen van effectieve interventies.
4. Bij het detecteren van een rekenprobleem bij een kind is het belangrijk om observaties te doen, gesprekken te voeren met de leerling en eventueel diagnostische tests af te nemen om de aard en ernst van het probleem te bepalen.
5. Vroegtijdige signalering en toetsing van wiskundeproblemen is belangrijk omdat veel van de rekenproblemen op latere leeftijd terug te voeren zijn op onvoldoende ontwikkeld getalbegrip op kleuterniveau. Door vroegtijdig in te grijpen, kunnen verdere problemen worden voorkomen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Beschrijf de signalen van achterblijvende rekenvaardigheid bij jonge kinderen.
2. Identificeer de verschillen in voorbereidende rekenvaardigheden tussen Nederlandse en Turkse kleuters.

3. Begrijp het belang van tellen en logisch denken voor aanvankelijk rekenen in de onderbouw van de lagere school.
4. Ken de preventie- en remediëringsstrategieën voor taalontwikkelingsproblemen bij kleuters.
5. Herken en begrijp verschillende articulatiestoornissen en stemstoornissen bij kinderen.
6. Begrijp de essentie van dyslexie en de preventie- en remediërmethoden.

Oefenvragen:

1. Wat zijn enkele signalen van achterblijvende rekenvaardigheid bij jonge kinderen? Antwoord: Enkele signalen zijn moeite met tellen, begrip van getallen en rekenkundige concepten, en traagheid in rekenvaardigheden.
2. Wat zijn enkele verschillen in voorbereidende rekenvaardigheden tussen Nederlandse en Turkse kleuters? Antwoord: Nederlandse kleuters vertonen over het algemeen betere voorbereidende rekenvaardigheden dan Turkse kleuters, zoals een beter begrip van getallen en tellen.
3. Waarom is het belangrijk om te focussen op tellen en logisch denken voor aanvankelijk rekenen in de onderbouw van de lagere school? Antwoord: Tellen en logisch denken leggen een stevige basis voor rekenvaardigheden en begrip van wiskundige concepten.
4. Welke preventie- en remediëringsstrategieën kunnen worden toegepast voor taalontwikkelingsproblemen bij kleuters? Antwoord: Interactievaardigheden, observatieschalen met taalstimulering, taalstimulering via verhalen en muzische vorming, en het gebruik van taalmethodes.
5. Noem enkele articulatiestoornissen en stemstoornissen bij kinderen. Antwoord: Fonetische articulatiestoornissen, fysiologisch stotteren, stemmisbruik en verkeerd stemgebruik.
6. Wat zijn enkele preventie- en remediërmethoden voor dyslexie? Antwoord: Het aanpassen van de omgeving, het bespreekbaar maken van dyslexie en het gebruik van specifieke lees- en spellingsmethoden.

Deze oefenvragen en antwoorden kunnen studenten helpen om hun begrip van de stof te testen en te versterken. Het is belangrijk om regelmatig te oefenen en de antwoorden te controleren om de stof goed te beheersen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Het kunnen beschrijven van de talige onderwijsbehoeften van een kind en deze in kaart kunnen brengen.
2. Het kritisch analyseren van screeningsinstrumenten en kindvolgsystemen met betrekking tot spraak en taal.
3. Het registreren van observatiegegevens met behulp van objectieve criteria.
4. Het formuleren van geïndividualiseerde doelen op basis van verzamelde informatie over specifieke talige ondersteuningsbehoeften van kleuters.
5. Het toepassen van verworven kennis en inzichten op casussen met betrekking tot beperkingen.
6. Het weergeven van hoe rekening te houden met kleuters met specifieke talige beperkingen of stoornissen aan de hand van toepassingen.

Oefenvragen:

1. Wat zijn de belangrijkste stappen om de talige onderwijsbehoeften van een kind in kaart te brengen?
2. Waarom is het kritisch analyseren van screeningsinstrumenten en kindvolgsystemen belangrijk voor het identificeren van spraak- en taalbehoeften?

3. Welke criteria moeten worden gebruikt bij het registreren van observatiegegevens met betrekking tot talige ondersteuningsbehoeften?
4. Hoe kunnen geïndividualiseerde doelen worden geformuleerd op basis van verzamelde informatie over specifieke talige ondersteuningsbehoeften van kleuters?
5. Geef een voorbeeld van hoe rekening kan worden gehouden met kleuters met specifieke talige beperkingen of stoornissen in de praktijk.

Antwoorden:

1. De stappen om talige onderwijsbehoeften in kaart te brengen zijn: observatie, analyse van screeningsinstrumenten, registratie van observatiegegevens, formulering van geïndividualiseerde doelen.
2. Het kritisch analyseren van screeningsinstrumenten en kindvolgsystemen helpt bij het identificeren van specifieke behoeften en het bepalen van passende interventies.
3. Objectieve criteria zoals gedrag, interactie met anderen en taalgebruik moeten worden gebruikt bij het registreren van observatiegegevens.
4. Geïndividualiseerde doelen kunnen worden geformuleerd door specifieke behoeften te identificeren en meetbare doelstellingen op te stellen.
5. Rekening houden met kleuters met talige beperkingen kan bijvoorbeeld door het aanpassen van lesmateriaal, het bieden van extra ondersteuning en het samenwerken met specialisten.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijp het belang van het opsporen van moeilijkheden met spraak- en taalontwikkeling bij kleuters.
2. Identificeer verschillende spraak- en taalproblemen die kunnen voorkomen bij kleuters.
3. Leer hoe je alarmsignalen kunt detecteren en welke screeningsinstrumenten en toetsen je als leerkracht kunt gebruiken.
4. Begrijp de acties die je kunt ondernemen als leerkracht om spraak- en taalproblemen aan te pakken.
5. Ontdek het belang van preventie en remediëring bij spraak- en taalproblemen.
6. Begrijp het verschil tussen taalachterstand en taalontwikkelingsstoornis.
7. Ken de gevolgen van taalontwikkelingsstoornissen op de verdere ontwikkeling van het kind.
8. Begrijp de rol van interactie tussen het kind en zijn omgeving in de spraak- en taalontwikkeling.
9. Herken de mogelijke repercussies van onbehandelde spraak- en taalproblemen op sociaal-emotioneel en gedragsgebied.
10. Begrijp de relatie tussen taalproblemen en latere lees-, schrijf- en rekenproblemen.

Oefenvragen:

1. Wat is het verschil tussen een taalachterstand en een taalontwikkelingsstoornis? Antwoord: Een taalachterstand betekent dat de taalontwikkeling vertraagd is en kan worden ingehaald met extra training. Een taalontwikkelingsstoornis is een blijvende stoornis in de taalverwerking en/of taalproductie die intensief taalonderwijs vereist.
2. Wat zijn enkele mogelijke gevolgen van onbehandelde taalontwikkelingsstoornissen? Antwoord: Sociaal-emotionele problemen, gedragsproblemen zoals teruggetrokken gedrag, impulsiviteit en agressiviteit, verstoring van ouder-kind-interactie en moeilijkheden in het aangaan van sociale contacten.

3. Waarom is vroege verstoring in de taalontwikkeling een voorloper van latere lees- en rekenproblemen? Antwoord: Taal speelt een cruciale rol bij het denken en de denkontwikkeling. Taalproblemen kunnen leiden tot algemene leerproblemen of leerachterstanden, waaronder lees- en rekenproblemen.
4. Hoe kan een leerkracht alarmsignalen van spraak- en taalproblemen detecteren bij kleuters? Antwoord: Door observatie van het kind, het gebruik van screeningsinstrumenten en toetsen, en door samenwerking met ouders en specialisten.
5. Wat is de rol van interactie tussen het kind en zijn omgeving in de spraak- en taalontwikkeling? Antwoord: De interactie speelt een cruciale rol bij de ontwikkeling van spraak en taal. Taalgestoorde kinderen zoeken minder gemakkelijk contact met anderen, wat hun ontwikkeling kan beïnvloeden.

Deze oefenvragen kunnen studenten helpen om te controleren of ze de belangrijkste leerdoelen van dit deel van de cursus begrijpen en beheersen. Het is belangrijk om de antwoorden te begrijpen en eventuele onduidelijkheden te bespreken met een docent of medestudenten.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van de mogelijke gevolgen van taalstoornissen op de schoolprestaties en het gedrag van kinderen.
2. Kennis hebben van de prevalentie en mogelijke oorzaken van stotteren bij kinderen.
3. Inzicht hebben in de invloed van het emotionele klimaat op stotteren en hoe dit te voorkomen of doorbreken.
4. Herkennen van articulatiestoornissen en het verschil tussen fonetische en fonologische articulatiefouten.
5. Begrijpen van de relatie tussen fonologisch bewustzijn en dyslexie.

Oefenvragen:

1. Wat zijn mogelijke gevolgen van taalstoornissen op de schoolprestaties en het gedrag van kinderen?
2. Wat is de prevalentie van stotteren bij kinderen en hoe kan dit uitgroeien tot een handicap?
3. Hoe kan het emotionele klimaat bijdragen aan stotteren bij kinderen en wat kan hieraan gedaan worden?
4. Wat is het verschil tussen fonetische en fonologische articulatiefouten?
5. Waarom is het belangrijk om fonologisch bewustzijn te ontwikkelen en wat is de relatie met dyslexie?

Antwoorden:

1. Mogelijke gevolgen van taalstoornissen zijn dat de intelligentie van het kind lager wordt ingeschat, waardoor de potentie niet volledig benut wordt en toekomstige kansen gemist worden.
2. Ongeveer 5% van de kinderen tussen 2 en 9 jaar stotteren, waarvan ongeveer 1% uitgroeit tot een handicap.
3. Het emotionele klimaat kan stotteren bij kinderen verergeren door angst, spanning of onzekerheid. Dit kan voorkomen worden door een rustige en ondersteunende omgeving te creëren.
4. Fonetische articulatiefouten zijn motorische articulatieproblemen, terwijl fonologische articulatiefouten vereenvoudigingsprocessen zijn in de spraak.
5. Het ontwikkelen van fonologisch bewustzijn, zoals rijmen en splitsen in lettergrepen, is belangrijk voor het voorkomen van dyslexie, aangezien kinderen met dyslexie vaak tekorten hebben op dit gebied.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen wat taalachterstand en taalstoornis inhouden en welke factoren hieraan kunnen bijdragen.

2. Kennis hebben van de verschillende oorzaken van taalachterstand en taalstoornis bij kleuters.
3. In staat zijn om de kenmerken van een dysfatische ontwikkeling te herkennen.
4. Begrijpen hoe een multidisciplinair team een diagnose van specifieke taalontwikkelingsstoornis (S)TOS stelt.

Oefenvragen:

1. Wat zijn de zes factoren die kunnen leiden tot het ontwikkelen van een taalachterstand bij kleuters?
2. Wat zijn de belangrijkste kenmerken van een dysfatische ontwikkeling?
3. Hoe wordt de diagnose van specifieke taalontwikkelingsstoornis (S)TOS gesteld?
4. Waarom is het belangrijk om een multidisciplinair team in te schakelen bij het diagnosticeren van taalstoornissen bij kinderen?

Antwoorden:

1. De zes factoren die kunnen leiden tot het ontwikkelen van een taalachterstand zijn: gehoorproblemen, motorische problemen, leervermogen, emotionele ontwikkeling, taalinput en meertaligheid.
2. Belangrijke kenmerken van een dysfatische ontwikkeling zijn: het begrip van de taal is hoger dan de eigen taalexpressie en er zijn vaak problemen in vloeiendheid door woordvindingsproblemen.
3. De diagnose van specifieke taalontwikkelingsstoornis (S)TOS wordt gesteld door een multidisciplinair team van specialisten, zoals logopedisten, psychologen en kinderartsen.
4. Het inschakelen van een multidisciplinair team is belangrijk omdat taalstoornissen complex zijn en een nauwkeurige diagnose vereisen vanuit verschillende invalshoeken.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Identificeer de kenmerken van dysfatische ontwikkeling en de mogelijke gevolgen ervan.
2. Begrijp wanneer je kunt denken in de richting van een taalprobleem bij kinderen.
3. Leer hoe je observaties kunt uitvoeren om taalproblemen te detecteren in verschillende contexten.
4. Begrijp de verschillende domeinen waarop taalproblemen zich kunnen voordoen en hoe je geïndividualiseerde doelen kunt stellen.
5. Ken de Groninger minimum spreeknormen voor doorverwijzing en hoe je deze kunt toepassen.
6. Begrijp de leeftijdsgebonden spraak- en taalpatronen die kinderen zouden moeten verwerven en wanneer logopedisch advies nodig is.

Oefenvragen:

1. Wat zijn de kenmerken van dysfatische ontwikkeling en hoe kunnen ze zich manifesteren?
2. Wat zijn de stappen die je moet nemen wanneer je een vermoeden hebt van een taalprobleem bij een kind?
3. Welke domeinen kunnen problemen vertonen bij taalontwikkeling en hoe kun je geïndividualiseerde doelen stellen?
4. Wat zijn de Groninger minimum spreeknormen voor doorverwijzing en hoe kunnen ze helpen bij het detecteren van taalproblemen?
5. Welke spraak- en taalpatronen zouden kinderen op bepaalde leeftijden moeten verwerven en wanneer is logopedisch advies nodig?

Antwoorden:

1. Dysfatische ontwikkeling wordt gekenmerkt door problemen met vloeiendheid, woordvindingsproblemen, moeite met dialogen en zinsbouw, en kan leiden tot sociaal-emotionele problemen.
2. Stap 1: Observatie in verschillende contexten, stap 2: Vergelijken van taal met normale ontwikkeling, bepalen van probleemdomenien.
3. Problemen kunnen zich voordoen op het gebied van fonologie, morfologie, syntaxis en semantiek.
Geïndividualiseerde doelen kunnen worden gesteld met behulp van zorgwerkboeken en de Groninger minimum spreeknormen.
4. Groninger minimum spreeknormen omvatten criteria zoals brabbelen, woordproductie, zinsvorming en verstaanbaarheid op verschillende leeftijden.
5. Kinderen moeten op bepaalde leeftijden bepaalde spraak- en taalpatronen verwerven. Als dit niet het geval is, kan logopedisch advies nodig zijn.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van de verschillende ontwikkelingsfasen van spraak- en taalontwikkeling bij kleuters.
2. Kennis hebben van de specifieke aandachtspunten en kenmerken van meertalige kleuters in relatie tot spraak- en taalontwikkeling.
3. In staat zijn om observatiewijzers en taalvaardigheidstesten effectief in te zetten voor het monitoren van de taalontwikkeling bij kleuters.
4. Het kunnen interpreteren van signalen bij meertalige leerlingen en deze kunnen vertalen naar verder onderzoek en eventuele interventies.
5. Begrijpen van het belang van vroegtijdige taalstimulering bij risicokleuters en het kunnen identificeren van taalvaardigheidsachterstanden.

Oefenvragen:

1. Wat zijn de belangrijkste redenen waarom de leeftijd van vier tot vijf jaar cruciaal is voor de spraak- en taalontwikkeling van kleuters? Antwoord: De basisperiode voor spraak- en taalontwikkeling loopt ten einde en het kind staat dicht bij de drempel van de lagere school.
2. Welke checklist kan worden ingezet voor het interpreteren van signalen bij meertalige kleuters? Antwoord: Checklist Signalen bij Meertalige Leerlingen, te downloaden via www.prodiagnostiek.be (<http://www.prodiagnostiek.be>).
3. Wat zijn observatiewijzers en wat is hun voordeel ten opzichte van formele toetsmomenten? Antwoord: Observatiewijzers zijn niet gekoppeld aan een formeel toetsmoment en bieden de mogelijkheid om taal te observeren in een veilige omgeving bij verschillende opdrachten of spelsituaties.
4. Noem twee observatielijsten die gebruikt kunnen worden voor het monitoren van taalvaardigheid bij kleuters. Antwoord: Observatielijst taalvaardigheid van het Centrum voor Taal en Onderwijs en TOK! Taalontwikkeling kleuters.
5. Waarom is het van belang om taalvaardigheidsachterstanden bij kleuters tijdig en gericht te ondersteunen? Antwoord: Taalvaardigheidsachterstanden worden gezien als een van de oorzaken voor zwak presteren en hoe eerder taalstimulering begint, hoe beter de ondersteuning kan zijn.

Door het beantwoorden van deze oefenvragen kunnen studenten controleren of ze de belangrijkste leerdoelen van dit deel van de cursus begrijpen en beheersen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen welke taalvaardigheidstesten worden gebruikt in het kleuteronderwijs en waarom ze worden ingezet.
2. Kennis hebben van specifieke taalvaardigheidstesten zoals TALK, TAL, KOBİ-TV, TOETERS en Taal voor Kleuters.
3. Begrijpen hoe taalvaardigheidstesten worden afgenomen en geïnterpreteerd.
4. Inzicht hebben in de doelen en het belang van het Kleuterobservatie-instrument Taalvaardigheid (KOBİ-TV) en TOETERS.
5. Kennis hebben van de Kontrabastest en hoe deze wordt gebruikt bij de overgang naar het eerste leerjaar.

Oefenvragen:

1. Welke taalvaardigheidstesten worden gebruikt in het kleuteronderwijs?
2. Wat is het doel van de TALK en TAL testen?
3. Hoe worden taalvaardigheidstesten afgenomen bij kleuters?
4. Wat is het verschil tussen een taalvaardigheidstest en een observatie-instrument zoals KOBİ-TV?
5. Hoe wordt de percentielscore gebruikt bij het interpreteren van de resultaten van de Toeters test?
6. Wat is het doel van de Kontrabastest en wanneer wordt deze afgenomen?

Antwoorden:

1. Voorbeelden van taalvaardigheidstesten in het kleuteronderwijs zijn TALK, TAL, KOBİ-TV, TOETERS en Taal voor Kleuters.
2. De TALK en TAL testen hebben als doel de taalvaardigheid van kleuters in kaart te brengen bij de aanvang en het einde van de laatste kleuterklas.
3. Kleuters maken hun antwoord op de opdrachten kenbaar door een kruisje te zetten op een bepaalde plaats op de tekeningen.
4. Een observatie-instrument zoals KOBİ-TV observeert en vergelijkt de taalvaardigheid van kleuters, terwijl een taalvaardigheidstest specifieke taken bevat om de taalvaardigheid te meten.
5. De percentielscore geeft aan hoe een kind presteert in vergelijking met de normgroep, met scores onder de 15 die wijzen op mogelijke moeilijkheden.
6. De Kontrabastest wordt afgenomen eind mei en peilt naar eventuele problemen bij de overgang naar het eerste leerjaar.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen wat een leerlingvolgsysteem (LVS) voor kleuters inhoudt en hoe het de ontwikkeling van kleuters volgt.
2. Kennis hebben van de domeinen taal en ordenen die worden getest in het LVS.
3. Inzicht hebben in de taaltests en observatiewijzers die worden gebruikt in het LVS.
4. Begrijpen hoe preventie en remediëring van taalproblemen bij kleuters worden aangepakt.
5. Kennis hebben van verschillende interactiestijlen van kinderen en hoe hierop in te spelen als leerkracht.

Oefenvragen:

1. Wat is het doel van een leerlingvolgsysteem (LVS) voor kleuters?
2. Welke domeinen worden getest in het LVS voor kleuters?
3. Wat wordt er nagegaan in de taaltests en observatiewijzers van het LVS?
4. Hoe kan een leerkracht preventief en remediërend omgaan met taalproblemen bij kleuters?
5. Noem de vier interactiestijlen van kinderen en geef een korte beschrijving van elk.
6. Hoe kan een leerkracht differentiëren in het stimuleren van taal bij kinderen met verschillende interactiestijlen?
7. Waarom is het belangrijk voor een leerkracht om bewust te zijn van zijn/haar eigen interactiestijl?

Antwoorden:

1. Het doel van een LVS voor kleuters is om de ontwikkeling van kleuters te volgen en vorderingen bij te houden.
2. De domeinen taal en ordenen worden getest in het LVS voor kleuters.
3. In de taaltests en observatiewijzers van het LVS worden passieve woordenschat, kritisch luisteren, schriftoriëntatie, en taalbeschouwende aspecten zoals klank en rijm getest.
4. Preventie en remediëring van taalproblemen bij kleuters gebeurt door de focus te leggen op interactievaardigheden en het inzetten van specifieke taalmethoden.
5. De vier interactiestijlen van kinderen zijn: het kind met een eigen agenda, het passieve kind, het verlegen kind, en het sociale kind.
6. Een leerkracht kan differentiëren door activiteiten aan te passen aan de behoeften van het kind en veel kansen te bieden voor communicatie.
7. Het is belangrijk voor een leerkracht om bewust te zijn van zijn/haar eigen interactiestijl om effectief te kunnen inspelen op de behoeften van de kinderen in de klas.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen wat de responsieve interactiestijl inhoudt en waarom het de meest aangewezen houding is ten opzichte van andere interactiestijlen bij kinderen.
2. Kennis hebben van de Hanen -principes en hoe deze toe te passen in de praktijk.
3. In staat zijn om taal toe te voegen aan interacties met kinderen en nieuwe woorden te leren.
4. Begrijpen waarom het belangrijk is om kinderen niet te dwingen om te praten en hoe motivatie voor communicatie van binnenuit moet komen.
5. Specifieke tips kunnen toepassen voor interactie met kleuters met een specifieke taalontwikkelingsstoornis.

Oefenvragen:

1. Wat is de responsieve interactiestijl en waarom wordt deze als de meest aangewezen houding beschouwd bij kinderen? Antwoord: De responsieve interactiestijl houdt in dat de leerkracht de Hanen -principes toepast en kinderen stimuleert in hun talige ontwikkeling door actief te reageren op hun communicatiepogingen.
2. Wat zijn de Hanen -principes en waarom zijn ze belangrijk voor taalstimulering? Antwoord: De Hanen -principes zijn ontwikkeld om kinderen met taalontwikkelingsproblemen te helpen en sluiten aan bij taalstimulering en taalontwikkeld lesgeven. Ze dienen als grondhouding voor leerkrachten om kinderen optimaal te stimuleren in hun talige vaardigheden.
3. Waarom is het belangrijk om kinderen niet te dwingen om te praten? Antwoord: Kinderen moeten van binnenuit gemotiveerd zijn om te communiceren en verbinding te maken met anderen. Het dwingen van kinderen om te praten kan leiden tot frustratie en verminderde motivatie.

4. Welke specifieke tips kunnen worden toegepast bij interactie met kleuters met een specifieke taalontwikkelingsstoornis? Antwoord: Enkele tips zijn het vermijden van directe vragen, verwoorden van gebeurtenissen, visuele ondersteuning bieden, hardop denken en het gebruik van liedjes als geheugensteun.

Door deze oefenvragen te beantwoorden en de antwoorden te controleren, kunnen studenten nagaan of ze de stof over de responsieve interactiestijl en interactie met kinderen met taalontwikkelingsstoornissen beheersen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van de observatielijst voor spraak- en taalontwikkeling en het belang van individueel leertempo.
2. Kennis van het handelingsplan voor spraak- en taalontwikkeling en het kunnen toepassen van tips voor interventies.
3. Identificeren van verschillende aspecten van spraak- en taalontwikkeling, zoals bereidheid tot praten, begrippen verwerven, kleurenkennis, woordenschat, zinsbouw, articulatie, etc.
4. Begrijpen van het gebruik van het KWIK-programma en Praatjes peilen voor diagnostische observaties.
5. Kennis van taalstimulering via verhalen voor anderstalige nieuwkomers en kinderen met taalachterstanden.

Oefenvragen:

1. Wat zijn de belangrijkste aspecten van spraak- en taalontwikkeling die worden behandeld in het handelingsplan?
2. Hoe kan je als leerkracht het leertempo van elk kind respecteren bij het toepassen van interventies?
3. Welke spelvormen worden gebruikt in het KWIK-programma voor diagnostische observaties?
4. Hoe kan je verhaalbegrip stimuleren bij kinderen met taalmoeilijkheden?
5. Geef een voorbeeld van hoe je de tekst van een verhaal kan aanpassen voor kleuters met taalmoeilijkheden.

Antwoorden:

1. De belangrijkste aspecten van spraak- en taalontwikkeling in het handelingsplan zijn onder andere bereidheid tot praten, begripsverwerving, woordenschat, zinsbouw en articulatie.
2. Als leerkracht kan je het leertempo respecteren door individuele interventies toe te passen en het kind te begeleiden op zijn eigen tempo.
3. Het KWIK-programma maakt gebruik van spelvormen zoals Praatjes peilen om diagnostische observaties uit te voeren.
4. Verhaalbegrip kan gestimuleerd worden door het kiezen van verhalen met duidelijke prenten en het aanpassen van de tekst aan het taalniveau van de kinderen.
5. De tekst van een verhaal kan aangepast worden door werkwoorden in o.v.t. te vervangen door o.t.t., persoonlijke voornaamwoorden door derde persoon, aanwijzende voornaamwoorden door doelwoorden, etc.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van verschillende interactieniveaus in taalontwikkeling bij kinderen.
2. Herkennen van verschillende soorten vragen en het effect ervan op verbale reacties.
3. Toepassen van diverse vraagtechnieken om taalontwikkeling te stimuleren.
4. Inzicht krijgen in het belang van herhaling en pre-teaching bij het aanbieden van verhalen.
5. Begrijpen van de positieve effecten van digitale verhalen op taalontwikkeling.
6. Kennis hebben van verwerkingsactiviteiten die kunnen worden gekoppeld aan verhalen.
7. Inzicht krijgen in taalstimulering via muzische vorming.

Oefenvragen:

1. Wat is het verschil tussen aanwijsvragen en ja/nee-vragen in termen van verbale reactie? Antwoord: Aanwijsvragen leveren geen verbale reactie op, terwijl ja/nee-vragen een beperkt antwoord vereisen.
2. Geef een voorbeeld van een 'hoe-' en 'waarom-' vraag en leg uit waarom deze vragen belangrijk zijn. Antwoord: Voorbeeld van een 'hoe-' vraag: Hoe maakt een spin een web? Voorbeeld van een 'waarom-' vraag: Waarom maakt de spin een web? Deze vragen vereisen een uitgebreider antwoord en stimuleren dieper denken.
3. Waarom is herhaling belangrijk bij het aanbieden van verhalen aan kinderen? Antwoord: Herhaling helpt kinderen om het verhaal beter te begrijpen en te onthouden. Het zorgt voor versterking van de verhaalstructuur en woordenschat.
4. Wat zijn enkele verwerkingsactiviteiten die kunnen worden gekoppeld aan verhalen? Antwoord: Prentlezen, ervaringsgesprekken, dramatische expressie, verteltafel, bewegingsverhaal, werken met moderne media zoals digitale verhalen en apps.
5. Hoe kan muzische vorming bijdragen aan taalstimulering bij jonge kinderen? Antwoord: Muzische vorming biedt kansen om taal te leren door te experimenteren met materialen en activiteiten. Het aanreiken van taal bij deze activiteiten vergroot de leerwinst.

Door het beantwoorden van deze oefenvragen kunnen studenten controleren of ze de stof over interactie met taal goed begrijpen en kunnen toepassen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen wat articulatiestoornissen zijn en hoe ze zich manifesteren bij kinderen.
2. Kennis hebben van de verschillende soorten articulatiestoornissen, zoals fonetische en fonologische articulatiestoornissen.
3. In staat zijn om voorbeelden te geven van fonetische articulatiestoornissen, zoals rotacisme en sigmatisme.
4. Begrijpen hoe preventie en remediëring van articulatiestoornissen werkt.
5. Kennis hebben van de primaire functies van spraak en hoe deze van invloed zijn op articulatie.

Oefenvragen:

1. Wat is het verschil tussen fonetische en fonologische articulatiestoornissen? Antwoord: Fonetische articulatiestoornissen hebben te maken met het correct uitspreken van specifieke klanken, terwijl fonologische articulatiestoornissen te maken hebben met het correct gebruiken van klanken in woorden en zinnen.
2. Geef een voorbeeld van een fonetische articulatiestoornis en leg uit wat er misgaat in de uitspraak. Antwoord: Een voorbeeld is rotacisme, waarbij de /r/ niet correct wordt uitgesproken omdat de tongpunt /r/ nog niet gevormd kan worden. Bijvoorbeeld, het vervangen van de /r/ door een /j/.
3. Hoe kunnen primaire functies van spraak bijdragen aan een goede articulatie? Antwoord: De primaire functies, zoals spierwerking en mondmotoriek, zijn essentieel voor zuigen, blazen en kauwen. Een goede conditie van deze functies is nodig voor een duidelijke articulatie.

4. Wat is interdental spraak en waarom kan dit een articulatieprobleem veroorzaken? Antwoord: Interdentale spraak treedt op wanneer de dentale klanken te ver vooraan worden uitgesproken, waardoor de tong tussen de tanden terechtkomt. Dit kan leiden tot een onduidelijke uitspraak en dof geluid.

Door het beantwoorden van deze oefenvragen kunnen studenten controleren of ze de stof over articulatiestoornissen goed begrijpen en kunnen toepassen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen van de verschillende oefeningen die gebruikt kunnen worden voor het trainen van lipsluiting, lipsluitingskracht, tongbewegingen, kauwoefeningen, zuigoefeningen en blaasoefeningen.
2. Kennis van hoe deze oefeningen kunnen worden toegepast in de kleuterklas.
3. Identificeren van articulatiespelletjes en hun doel in de ontwikkeling van spraak en taal.
4. Begrip van fonologische articulatiestoornissen en het belang van vroegtijdige screening en verwijzing naar een logopedist.
5. Kennis van preventieve en remediërende maatregelen voor kleuters met fonologische ontwikkelingsproblemen.

Oefenvragen:

1. Welke oefeningen kunnen worden gebruikt voor het trainen van lipsluiting en lipsluitingskracht?
- a. Blaasvoetbal
  - b. Choco van de lippen likken
  - c. De clownoefening
  - d. Alle bovenstaande antwoorden

Antwoord: d) Alle bovenstaande antwoorden

2. Wat zijn fonologische articulatiestoornissen en hoe verschillen ze van articulatiestoornissen?
- a. Kinderen kunnen klanken correct articuleren maar gebruiken ze niet correct in de spontane taal.
  - b. Het heeft te maken met een gebrekkige spierkracht.
  - c. Het heeft te maken met een foute tongpositie.
  - d. a. en b) zijn juist

Antwoord: a) Kinderen kunnen klanken correct articuleren maar gebruiken ze niet correct in de spontane taal.

3. Welke screeningstools kunnen worden gebruikt voor het identificeren van articulatorische moeilijkheden bij kleuters?
- a. ASIA-5
  - b. AFPO
  - c. Beide a) en b)
  - d. Geen van beide

Antwoord: c) Beide a) en b)

4. Wat zijn enkele preventieve maatregelen die kunnen worden genomen om kleuters met fonologische ontwikkelingsproblemen te ondersteunen?
- a. Pas je spreektempo aan.

- b. Zorg voor een duidelijke articulatie.
- c. Stimuleer visueel.
- d. Alle bovenstaande antwoorden

Antwoord: d) Alle bovenstaande antwoorden

Door het beantwoorden van deze oefenvragen kunnen studenten controleren of ze de belangrijkste leerdoelen van dit deel van de cursus begrijpen en beheersen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen wat normale onvloeïendheden zijn en hoe deze zich manifesteren bij kinderen tussen 2 en 4 jaar.
2. Identificeren van fysiologisch stotteren (kernstotteren) en begrijpen hoe dit verschilt van normale onvloeïendheden.
3. Kennis hebben van de oorzaken en kenmerken van stotteren als een vloeiendheidsstoornis.
4. Begrijpen van het belang van vroege screening en interventie bij stotteren.
5. Inzicht hebben in preventieve maatregelen en remedieopties voor stotteren.

Oefenvragen:

1. Wat zijn normale onvloeïendheden en wanneer treden deze vaak op bij kinderen?
2. Wat is het verschil tussen normale onvloeïendheden en fysiologisch stotteren (kernstotteren)?
3. Wat zijn de kenmerken van stotteren als een vloeiendheidsstoornis?
4. Waarom is vroege screening en interventie essentieel bij stotteren?
5. Hoe kunnen leerkrachten omgaan met een leerling die stottert in de klas?

Antwoorden:

1. Normale onvloeïendheden zijn periodes waarin het spreken moeilijker verloopt, vooral tussen 2 en 4 jaar. Kinderen kunnen pauzes gebruiken, zinnen herhalen of 'euh...' zeggen.
2. Fysiologisch stotteren (kernstotteren) treedt op wanneer er spanning wordt toegevoegd aan het spreken, met herhalingen en verlengingen als gevolg. Het verschilt van normale onvloeïendheden door een gebrekkige timing van spraakbewegingen.
3. Stotteren is een stoornis in de spreekvloeiendheid die ontstaat door een wankel timing-systeem in de hersenen. Het kan leiden tot herhalingen en verlengingen in spraak.
4. Vroege screening en interventie zijn essentieel omdat stotteren bij 5% van de kinderen voorkomt en vroegtijdige hulp de kans op chronisch stotteren kan verminderen.
5. Leerkrachten kunnen aandacht hebben voor de leerling, ouders informeren en samenwerken met een logopedist voor suggesties en interventies. Het is belangrijk om stotteren niet extra te benadrukken in de klas.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen hoe omgevingsfactoren het stotteren bij kinderen kunnen beïnvloeden.
2. Kennis hebben van communicatie-bevorderende en stotterbevorderende factoren.
3. Weten hoe je effectief kunt communiceren met stotterende kinderen.
4. Begrijpen hoe je stotteren bespreekbaar kunt maken in de klas.

Oefenvragen:

1. Welke do's worden genoemd als communicatie-bevorderende factoren voor stotterende kinderen?
2. Waarom is het belangrijk om vertraagd en duidelijk te spreken bij het communiceren met stotterende kinderen?
3. Wat is het doel van 'schaduw' bij stotterende kinderen?
4. Hoe kun je stotteren bespreekbaar maken in de klas?
5. Wat zijn enkele don'ts als het gaat om communiceren met stotterende kinderen?

Antwoorden:

1. Enkele do's zijn: vertraag je spreektempo, verminder het aantal vragen, geef eenvoudig commentaar, schaduw wat het kind zegt, zorg voor beurtwisseling en wacht even voor je terugpraat.
2. Vertraagd en duidelijk spreken helpt stotterende kinderen om rustiger te spreken en vermindert de spreekdruk.
3. Het doel van 'schaduw' is om het kind te laten weten dat je alles begrepen hebt, ongeacht het stotteren, en om rust in het gesprek te brengen.
4. Stotteren bespreekbaar maken kan door boeken zoals 'Het eendje dat moeilijk praten kon' te introduceren en door positieve bevestiging te geven tijdens spreekmomenten.
5. Enkele don'ts zijn: boos worden als het kind stottert, te veel nadruk leggen op hoe het kind iets zegt, vragen om rustig te praten, ongeduldig reageren en complexe taal gebruiken naar het kind toe.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen hoe om te gaan met kinderen die stotteren en hoe stotteren bespreekbaar te maken in de klas.
2. Kennis verwerven over stemstoornissen bij kinderen, zoals heesheid en verkeerd stemgebruik.
3. Identificeren van factoren die stemstoornissen kunnen veroorzaken bij kleuters.
4. Inzicht krijgen in de impact van de omgeving en persoonlijke factoren op stemproblemen bij kinderen.

Oefenvragen:

1. Wat zijn enkele manieren om stotteren bespreekbaar te maken in de klas?
2. Welke boeken kunnen worden geïntroduceerd om kinderen bewust te maken van stotteren?
3. Wat zijn enkele tips om kinderen die stotteren te ondersteunen tijdens een stottermoment?
4. Wat is heesheid en wat zijn enkele mogelijke oorzaken ervan bij kinderen?
5. Wat is het verschil tussen stemmisbruik en verkeerd stemgebruik bij kinderen?
6. Welke factoren kunnen bijdragen aan stemproblemen bij kleuters?

Antwoorden:

1. Enkele manieren om stotteren bespreekbaar te maken zijn het accepteren van het kind, praten over stotteren op een normale manier en het introduceren van boeken over stotteren.
2. Enkele boeken die kunnen worden geïntroduceerd zijn "Het eendje dat moeilijk praten kon", "Iedereen is anders geboren" en "Joep!".
3. Enkele tips zijn het bevestigen van zowel vloeiende als niet-vloeiende spraak, het aanmoedigen van spreekdurf en het niet viseren van kinderen die stotteren.
4. Heesheid is wanneer de stem niet helder is en kan ontstaan door overbelasting of verkeerd stemgebruik.
5. Stemmisbruik kan leiden tot stembandknobbels of poliepen, terwijl verkeerd stemgebruik kan resulteren in gevoelige en gezwollen stembanden.
6. Factoren zoals de omgeving, het modelgedrag van ouders, persoonlijke factoren en stress kunnen bijdragen aan stemproblemen bij kleuters.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen wat de oorzaken zijn van kinderheesheid en welke gevolgen dit kan hebben op fysiek, functioneel en sociaal-emotioneel vlak.
2. Kennis hebben van preventieve maatregelen en remediatieopties bij kinderheesheid.
3. Inzicht hebben in de diversiteit van spraak- en taalproblemen bij kleuters en de impact hiervan op hun algemene ontwikkeling.

Oefenvragen:

1. Wat zijn enkele fysieke gevolgen die vaak worden opgemerkt bij kinderen met een hese stem? Antwoord: Keelpijn, buiten adem geraken tijdens spraak of zang, kriebelend gevoel in de keel, hoesten, schrapen, kuchen.
2. Welke functionele problemen worden vaak ervaren door kinderen met een hese stem? Antwoord: Verminderd vermogen om te zingen en roepen, stem klinkt anders en stiller dan die van andere kinderen, vermoeidheid na lang praten, minder goed verstaanbaar.
3. Welke sociaal-emotionele gevolgen kunnen optreden bij kinderen met een hese stem? Antwoord: Verlegenheid, schaamte, frustratie, boosheid met betrekking tot hun stem, negatieve beoordeling van hun stem door henzelf en anderen, problemen met verstaanbaarheid.
4. Wat zijn enkele preventieve maatregelen die genomen kunnen worden om kinderheesheid te voorkomen? Antwoord: Zorgen voor een rustige praatomgeving, letten op de lichaamshouding van de kleuter, zelf goed model staan, kleuter een slokje water laten drinken bij irritatie van de stembanden, niet verplichten om mee te zingen in de klas, vermijden van geforceerde stem tijdens het spelen.
5. Waarom is het belangrijk om aandacht te besteden aan de diversiteit van spraak- en taalproblemen bij kleuters? Antwoord: Deze problemen kunnen een beperking vormen in de expressie en verstaanbaarheid van kinderen, wat hun algemene ontwikkeling in gevaar kan brengen.

Door het beantwoorden van deze oefenvragen kunnen studenten controleren of ze de stof over kinderheesheid en spraak- en taalproblemen bij kleuters goed begrijpen en beheersen. Het is belangrijk om deze kennis paraat te hebben als toekomstige kleuteronderwijzers.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen wat dyslexie is en hoe ermee om te gaan.
2. Kennis opdoen over taalverwerving bij jonge kinderen.
3. Inzicht krijgen in interactief taalonderwijs in groep 1 en 2.
4. Het belang van fonemisch bewustzijn en hoe dit te stimuleren.
5. Het herkennen en omgaan met taalontwikkelingsstoornissen.
6. Het belang van meertaligheid en hoe hiermee om te gaan in het onderwijs.
7. Het gebruik van observatie-instrumenten voor taalvaardigheid bij kleuters.
8. Het belang van taalscreening bij kinderen en hoe dit uit te voeren.

Oefenvragen:

1. Wat is dyslexie en hoe kan het herkend worden? Antwoord: Dyslexie is een stoornis die het lezen en spellen bemoeilijkt. Het kan herkend worden door symptomen zoals moeite met lezen, spellen en schrijven.
2. Hoe kan interactief taalonderwijs bijdragen aan de taalontwikkeling van jonge kinderen? Antwoord: Interactief taalonderwijs stimuleert de taalontwikkeling door actieve betrokkenheid van de kinderen en het gebruik van interactieve activiteiten.
3. Wat is fonemisch bewustzijn en waarom is het belangrijk voor de taalontwikkeling? Antwoord: Fonemisch bewustzijn is het bewustzijn van klanken in woorden. Het is belangrijk omdat het de basis vormt voor het leren lezen en spellen.
4. Hoe kan meertaligheid een troef zijn in het onderwijs? Antwoord: Meertaligheid kan een troef zijn omdat het de cognitieve ontwikkeling en taalvaardigheid van kinderen kan verbeteren.
5. Welke observatie-instrumenten kunnen gebruikt worden voor het meten van taalvaardigheid bij kleuters? Antwoord: Voorbeelden van observatie-instrumenten zijn het Kleuterobservatie-instrument Taalvaardigheid en de Reynell Taalontwikkelingsschalen.
6. Waarom is taalscreening bij kinderen belangrijk en hoe kan dit uitgevoerd worden? Antwoord: Taalscreening is belangrijk om taalproblemen vroegtijdig te signaleren. Het kan uitgevoerd worden door middel van gestandaardiseerde tests en observaties.

Door het beantwoorden van deze oefenvragen kunnen studenten controleren of ze de stof beheersen en zich voorbereiden op mogelijke examenvragen.

Belangrijkste leerdoelen:

1. Begrijpen waarom taalscreening bij kinderen belangrijk is en hoe dit uitgevoerd kan worden.
2. Kennis opdoen over ontlukende geletterdheid bij peuters en kleuters.
3. Inzicht krijgen in geïndividualiseerde doelen voor kleuters.
4. Begrijpen van taalontwikkelingstoornissen en hoe hiermee om te gaan in het onderwijs.
5. Kennis vergaren over articulatioefeningen en het belang hiervan.
6. Inzicht krijgen in dysfasie en hoe hiermee om te gaan in de praktijk.
7. Herkennen van signalen bij meertalige leerlingen en hoe hiermee om te gaan.

Oefenvragen:

1. Waarom is taalscreening bij kinderen belangrijk en hoe kan dit worden uitgevoerd? Antwoord: Taalscreening is belangrijk om eventuele taalproblemen vroegtijdig te signaleren. Dit kan worden uitgevoerd door middel van gestandaardiseerde tests en observaties.
2. Wat houdt ontlukende geletterdheid bij peuters en kleuters in? Antwoord: Ontluikende geletterdheid verwijst naar de eerste stappen die kinderen zetten in het leren lezen en schrijven, zoals het herkennen van letters en klanken.
3. Wat zijn geïndividualiseerde doelen voor kleuters en waarom zijn deze belangrijk? Antwoord: Geïndividualiseerde doelen zijn specifieke leerdoelen die afgestemd zijn op de behoeften en mogelijkheden van individuele kleuters. Dit is belangrijk omdat elk kind zich op zijn eigen tempo ontwikkelt.

4. Wat zijn taalontwikkelingstoornissen en hoe kunnen leerkrachten hiermee omgaan? Antwoord: Taalontwikkelingstoornissen zijn problemen met de taalontwikkeling die het leren en communiceren belemmeren. Leerkrachten kunnen hiermee omgaan door extra ondersteuning te bieden en eventueel specialistische hulp in te schakelen.
5. Waarom zijn articulatieoefeningen belangrijk voor kinderen? Antwoord: Articulatieoefeningen helpen kinderen om duidelijk en verstaanbaar te spreken door de juiste uitspraak van klanken te oefenen.
6. Wat is dysfasie en hoe kan dit worden herkend en behandeld? Antwoord: Dysfasie is een taalontwikkelingsstoornis waarbij kinderen moeite hebben met het begrijpen en produceren van taal. Het kan worden herkend door onder andere problemen met woordvinding en zinsbouw. Behandeling bestaat uit logopedie en specifieke taaltherapie.
7. Welke signalen kunnen wijzen op taalproblemen bij meertalige leerlingen en hoe kan hiermee worden omgegaan? Antwoord: Signalen zoals moeite met het leren van meerdere talen tegelijkertijd en taalachterstand kunnen wijzen op taalproblemen bij meertalige leerlingen. Het is belangrijk om deze signalen te herkennen en passende ondersteuning te bieden, zoals extra taalondersteuning en eventueel hulp van een taalspecialist.
-

Maak een overzicht van praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus, met analyse en leerpunten.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "Werkplekieren: inspelen op onderwijsbehoeften" kunnen studenten helpen om de theoretische concepten in de praktijk toe te passen en te begrijpen. Hieronder volgt een overzicht van enkele praktijkvoorbeelden en casestudies, samen met de analyse en leerpunten die hieruit kunnen worden gehaald:

1. **Praktijkvoorbeeld:** Een antwoord bieden op de onderwijsbehoeften van doven en slechthorenden
  - **Analyse:** Dit praktijkvoorbeeld benadrukt de specifieke uitdagingen waarmee dove en slechthorende kinderen te maken hebben in het onderwijs.
  - **Leerpunten:** Het is belangrijk om rekening te houden met de communicatiebelemmerende factoren en manieren om hiermee om te gaan. Daarnaast is het essentieel om verschillende visies op het onderwijzen van dove en slechthorende kinderen te begrijpen en de impact ervan op hun spraak- en taalontwikkeling te erkennen.
2. **Casestudy:** Protocol gedrag en emotie
  - **Analyse:** Deze casestudy richt zich op het inzetten op onderwijsbehoeften op het gebied van gedrag en emotie.
  - **Leerpunten:** Door het ABC-model en executieve functies als hulpmiddel te gebruiken, kunnen leerkrachten beter inzicht krijgen in het gedrag en de emoties van leerlingen. Het is ook belangrijk om te begrijpen hoe gedragsproblemen gediagnosticeerd en aangepakt kunnen worden.
3. **Praktijkvoorbeeld:** Creëren van een krachtige leeromgeving bij wiskunde

- Analyse: Dit voorbeeld benadrukt het belang van differentiatie en het creëren van een krachtige leeromgeving voor leerlingen met diverse onderwijsbehoeften.
- Leerpunten: Door te differentiëren en rekening te houden met specifieke onderwijsbehoeften, kunnen leerkrachten een inclusieve leeromgeving creëren waarin alle leerlingen kunnen gedijen. Het specifiek diagnostisch protocol bij wiskundeproblemen en dyscalculie kan hierbij helpen.

Het is essentieel voor studenten om deze praktijkvoorbeelden en casestudies te bestuderen, de analyse te begrijpen en de leerpunten toe te passen in hun eigen onderwijspraktijk. Door deze voorbeelden te bestuderen, kunnen studenten hun kennis verdiepen en zich beter voorbereiden op het omgaan met diverse onderwijsbehoeften in de praktijk.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "Werkplekieren: inspelen op onderwijsbehoeften" kunnen helpen bij het begrijpen en toepassen van de leerstof. Hieronder volgt een overzicht van enkele voorbeelden, met analyse en leerpunten:

1. Casestudy: Een kleuter met articulatiestoornis

- Beschrijving: Een kleuter in de klas heeft moeite met het correct uitspreken van bepaalde klanken, wat zijn communicatie bemoeilijkt.
- Analyse: De leerkracht observeert het kind tijdens interactiemomenten en merkt op dat het kind frustratie ervaart bij het spreken. Door middel van observatieschalen en taalstimuleringstechnieken wordt de articulatiestoornis aangepakt.
- Leerpunten: Het belang van vroegtijdige detectie van articulatiestoornissen, het gebruik van observatieschalen voor gerichte interventies en het betrekken van de omgeving bij de remediatie.

2. Praktijkvoorbeeld: Stotterende leerling in de klas

- Beschrijving: Een leerling begint te stotteren tijdens presentaties en groepsgesprekken, wat zijn zelfvertrouwen aantast.
- Analyse: De leerkracht past differentiatietechnieken toe om de communicatie van de leerling te bevorderen, zoals het geven van extra spreektijd en het creëren van een ondersteunende omgeving.
- Leerpunten: Het belang van sensitiviteit en begrip voor leerlingen met stotterproblemen, het aanpassen van de omgeving om communicatie te vergemakkelijken en het bespreekbaar maken van stotteren in de klas.

3. Casestudy: Dyslectische kleuter in de groep

- Beschrijving: Een kleuter heeft moeite met het herkennen van letters en klanken, wat zijn lees- en schrijfvaardigheden belemmert.
- Analyse: De leerkracht gebruikt specifieke taalmethodes en differentiatietechnieken om de dyslexie van de kleuter te ondersteunen en te remediëren.
- Leerpunten: Het belang van gepersonaliseerd leren voor dyslectische leerlingen, het gebruik van effectieve taalstimuleringsmethodes en het creëren van een inclusieve leeromgeving voor alle kinderen.

Door het bestuderen van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten inzicht krijgen in de complexiteit van het omgaan met diverse onderwijsbehoeften in de klas en leren ze effectieve strategieën en interventies toe te passen.

1. Praktijkvoorbeeld: Een dove of slechthorende kleuter in de klas

- Situatie: De zorgcoördinator informeert je over een dove of slechthorende kleuter in je klas.
- Analyse: Het is essentieel om je goed te informeren over de specifieke beperking en de behoeften van de leerling. Dit vereist kennis uit boeken, artikelen en professionele raadpleging.
- Leerpunten: Door handelingsgericht te werken en de omgeving en het handelen af te stemmen op de dove/slechthorende kleuter, kan een krachtige leeromgeving gecreëerd worden die aansluit bij hun onderwijsbehoeften.

2. Praktijkvoorbeeld: Verschillen in waarneming tussen kinderen met en zonder gehoorproblemen

- Situatie: Kinderen met auditieve beperkingen ervaren geluid anders dan horende kinderen.
- Analyse: Geluiden worden stiller waargenomen en kunnen vervormd worden, wat impact heeft op de waarneming van spraak en omgevingsgeluiden.
- Leerpunten: Het begrijpen van deze verschillen is cruciaal voor het creëren van een inclusieve leeromgeving en het aanpassen van het onderwijs aan de behoeften van kinderen met gehoorproblemen.

3. Praktijkvoorbeeld: Kindgesprekken en leerlingenplannen

- Situatie: Het voeren van gesprekken met leerlingen om hun specifieke onderwijsbehoeften in kaart te brengen.
- Analyse: Door kindgesprekken te voeren en leerlingenplannen op te stellen, kan er gericht gewerkt worden aan het afstemmen van het onderwijs op individuele behoeften.
- Leerpunten: Het belang van een individuele aanpak en het betrekken van leerlingen bij het bepalen van doelen en aanpak.

Deze praktijkvoorbeelden en casestudies illustreren het belang van handelingsgericht werken en het inspelen op specifieke onderwijsbehoeften. Door deze voorbeelden te bestuderen en te analyseren, kunnen studenten leren hoe ze effectief kunnen omgaan met diversiteit in de klas en gepersonaliseerd onderwijs kunnen bieden.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Negatieve invloed van omgevingsgeluid:

- Voorbeeld: Een leerling met gehoorproblemen heeft moeite met het verstaan van de les in een rumoerige klasomgeving.
- Analyse: Het hoorapparaat versterkt niet alleen de spraak, maar ook het omgevingsgeluid, waardoor het moeilijker wordt om de les te volgen.
- Leerpunt: Het is belangrijk om rekening te houden met de omgevingsgeluiden bij het ondersteunen van leerlingen met gehoorproblemen.

2. Het binaurale karakter:

- Voorbeeld: Een leerling met gehoorproblemen heeft moeite met het lokaliseren van geluiden in de klas.
- Analyse: Het binaurale karakter (twee-origheid) van het gehoor valt grotendeels weg bij gehoorproblemen, waardoor het moeilijker wordt om geluiden te onderscheiden en te lokaliseren.
- Leerpunt: Het is belangrijk om leerlingen met gehoorproblemen te ondersteunen bij het lokaliseren van geluiden door bijvoorbeeld visuele aanwijzingen te geven.

3. De combinatie van horen en zien:

- Voorbeeld: Een leerling met gehoorproblemen heeft moeite met het begrijpen van emoties en gevoelens in een gesprek.
- Analyse: Het ontbreken van geluids informatie kan leiden tot misverstanden en onduidelijkheid in communicatie.
- Leerpunt: Het benadrukken van de combinatie van horen en zien kan de spraakverstaanbaarheid verbeteren en de communicatie efficiënter maken.

4. Communicatiebelemmerende factoren en manieren om ermee om te gaan:

- Voorbeeld: Een leerling met gehoorproblemen heeft moeite met het verstaan van de spreker in de klas.
- Analyse: Slechte articulatie en te snel spreken kunnen leiden tot het verlies van informatie bij leerlingen met gehoorproblemen.
- Leerpunt: Het is belangrijk om duidelijk en niet te snel te spreken, gebruik te maken van pauzes en intonatie, en rekening te houden met de behoeften van leerlingen met gehoorproblemen.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te analyseren en de leerpunten te identificeren, kunnen studenten beter begrijpen hoe ze kunnen omgaan met communicatiebelemmeringen en gehoorproblemen in het onderwijs. Het is essentieel om aandacht te besteden aan de behoeften van leerlingen met gehoorproblemen en passende ondersteuning te bieden om hun leerervaring te verbeteren.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Voorbeeld: U-vormig zitarrangement voor leerlingen met een auditieve beperking

- Analyse: Een U-vormig zitarrangement zorgt ervoor dat leerlingen met een auditieve beperking de andere leerlingen kunnen zien tijdens groepsgesprekken, wat belangrijk is voor hun betrokkenheid en communicatie.
- Leerpunten: Het is essentieel om de omgeving van de leerlingen met een auditieve beperking zo optimaal mogelijk in te richten om de informatieoverdracht te vergemakkelijken.

2. Voorbeeld: Gebruik van een draadloos FM-systeem om omgevingslawaaï te verminderen

- Analyse: Een draadloos FM-systeem kan helpen om het probleem van omgevingslawaaï gedeeltelijk op te lossen en de verstaanbaarheid te verbeteren voor leerlingen met een auditieve beperking.
- Leerpunten: Leerkrachten moeten op de hoogte zijn van hoe het FM-systeem werkt en hoe ze het effectief kunnen inzetten in de klasomgeving.

3. Voorbeeld: Audiologische opvolging en dovertolken voor leerlingen met gehoorverlies

- Analyse: Het regelmatig opvolgen van het gehoor en de apparatuur van leerlingen met gehoorverlies is cruciaal voor hun communicatie en leerproces.
- Leerpunten: Het is belangrijk om snel in te grijpen bij problemen en de juiste ondersteuning te bieden, zoals tolken Vlaamse Gebarentaal of schrijftolken.

4. Voorbeeld: Verschillende visies op onderwijs voor dove en slechthorende kinderen

- Analyse: Er zijn verschillende benaderingen in het onderwijs voor dove en slechthorende kinderen, zoals het oralisme, aurale-orale aanpak en Totale Communicatie.

- o Leerpunten: Het is belangrijk om rekening te houden met de unieke behoeften en capaciteiten van elk kind en een aanpak te kiezen die het beste aansluit bij hun communicatie en leerstijl.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te analyseren en de leerpunten te identificeren, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in hoe ze effectief kunnen omgaan met leerlingen met auditieve beperkingen en hoe ze hun onderwijspraktijk kunnen verbeteren.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "Oorresten om spraak en spraakafzien te bevorderen" (Deel 6/37):

1. Simultane methode:

- Voorbeeld: In de praktijk van TC wordt de simultane methode toegepast waarbij gesproken taal gelijktijdig wordt ondersteund door gebaren.
- Analyse: Ondanks het gebruik van gebaren om de gesproken taal te ondersteunen, bleven de resultaten op het gebied van taalverwerving en lees- en schrijfvaardigheden beneden de verwachtingen.
- Leerpunten: Het belang van het kiezen van de juiste communicatiemethode die effectief is voor het bevorderen van spraak en spraakafzien bij dove kinderen.

2. Tweetalige methode:

- Voorbeeld: Er wordt gepleit om kinderen tweetalig op te voeden, waarbij de dove kinderen als eerste taal de gebarentaal aangeboden krijgen.
- Analyse: De tweetalige methode heeft geleid tot een nieuwe visie waarbij dove kinderen opgroeien tot tweetalige volwassenen die tot twee culturen behoren.
- Leerpunten: Het belang van het erkennen en ondersteunen van de dovencultuur en het bieden van een omgeving waarin dove kinderen zich kunnen ontwikkelen en bloeien.

3. Bilinguale en biculturele handelingsvisie:

- Voorbeeld: De bilinguale en biculturele handelingsvisie benadrukt dat dove kinderen opgroeien tot tweetalige volwassenen die tot twee culturen behoren.
- Analyse: Deze visie erkent de unieke behoeften en identiteit van dove kinderen en volwassenen en benadrukt het belang van het creëren van een omgeving die deze identiteit ondersteunt.
- Leerpunten: Het belang van het respecteren en ondersteunen van de dove cultuur en het bieden van inclusieve en ondersteunende omgevingen voor dove individuen.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te analyseren en de leerpunten te identificeren, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in de verschillende communicatiemethoden en benaderingen die worden gebruikt om spraak en spraakafzien bij dove kinderen te bevorderen. Het is essentieel om de diversiteit en unieke behoeften van dove individuen te erkennen en te ondersteunen in het onderwijs en de samenleving als geheel.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Gehoorgestoorde kinderen en taalontwikkeling:

- o Voorbeeld: Een gehoorgestoorde kind heeft moeite met het ritmisch groeperen van taal, waardoor het relaties tussen woorden niet goed kan begrijpen.

- o Analyse: Het ontbreken van ritmische groepering van taal kan leiden tot beperkte taalervaring en moeite met het begrijpen van taalrelaties.
- o Leerpunten: Intensieve begeleiding en training in taalbegrip en taalproductie zijn essentieel voor gehoorgestoorde kinderen tijdens de taalgevoelige periode.

2. Logopedie en taalstimulering bij gehoorgestoorde kleuters:

- o Voorbeeld: Tijdens logopedie krijgt een gehoorgestoorde kleuter individuele therapie gericht op hoortraining, spraakafzien en taalbegrip.
- o Analyse: De logopedist test en behandelt verschillende taalcomponenten zoals articulatie, morfologie, syntaxis en semantiek.
- o Leerpunten: Het is belangrijk dat spraak- en taalontwikkeling intentioneel gestimuleerd wordt door gerichte activiteiten en samenwerking tussen logopedist en kleuterleidster.

3. Principes voor stimuleren van spraak- en taalontwikkeling bij gehoorgestoorde kleuters:

- o Voorbeeld: De leerkracht kiest een taalthema en biedt gerichte activiteiten aan om de spraak- en taalontwikkeling te stimuleren.
- o Analyse: Een intentionele aanpak is nodig om te voorkomen dat gehoorgestoorde kleuters achterlopen in taalontwikkeling.
- o Leerpunten: Vrij kleuterinitiatief is niet geschikt voor deze doelgroep, en actieve taalactivering is essentieel voor het leren van taal.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te analyseren en de leerpunten te begrijpen, kunnen studenten een beter inzicht krijgen in de uitdagingen en benaderingen bij het stimuleren van spraak- en taalontwikkeling bij gehoorgestoorde kinderen. Het is belangrijk om de principes van intensieve begeleiding, gerichte activiteiten en samenwerking tussen professionals toe te passen om het taalvermogen van deze kinderen te verbeteren.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Voorbeeld: De leerkracht maakt gebruik van visualisatie (foto's, prenten, tekeningen) om het thema voor de gehoorgestoorde kleuter te verduidelijken. Analyse: Visualisatie kan helpen bij het begrijpen van abstracte concepten en het stimuleren van de taalontwikkeling. Leerpunt: Het gebruik van visuele hulpmiddelen kan de communicatie en het begrip van de leerling verbeteren.
2. Voorbeeld: De leerkracht past zijn taalniveau aan en reageert op spontane uitingen van het kind tijdens interactief voorlezen. Analyse: Door in te spelen op de interesses en reacties van het kind, kan de leerkracht de betrokkenheid en het begrip van de leerling vergroten. Leerpunt: Interactief voorlezen kan een effectieve manier zijn om de taalvaardigheid van het kind te verbeteren.
3. Voorbeeld: Ouders worden betrokken bij de spraak- en taalontwikkeling van het kind door middel van huisbegeleiding en het gebruik van geluidenboeken en dagboeken. Analyse: Ouders spelen een cruciale rol bij de ontwikkeling van het kind en kunnen thuis taalstimulerende activiteiten uitvoeren. Leerpunt: Het betrekken van ouders bij het leerproces kan de taalontwikkeling van het kind bevorderen en zorgen voor een consistente aanpak tussen thuis en school.

4. Voorbeeld: Afgestemd werken tussen verschillende partijen, zoals de klastitularis, ondersteuner, ouders en ambulante begeleiding, om de spraak- en taalontwikkeling van het kind te ondersteunen. Analyse: Samenwerking tussen verschillende betrokkenen kan zorgen voor een consistente aanpak en een effectieve ondersteuning van het kind. Leerpunt: Het afstemmen van doelen en werkwijzen tussen alle partijen kan leiden tot een holistische benadering van de ontwikkeling van het kind.
5. Voorbeeld: Communicatie via een contactschrift en evolutiebesprekingen om relevante informatie snel door te geven en doelen en werkwijzen af te stemmen. Analyse: Een gestructureerde communicatie kan zorgen voor een efficiënte samenwerking en het behalen van gezamenlijke doelen. Leerpunt: Het belang van duidelijke communicatie en regelmatige evaluaties om de voortgang en behoeften van het kind te monitoren.

Door het volgen van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten leren hoe ze effectief kunnen inspelen op de onderwijsbehoeften van kinderen met een auditieve beperking en een holistische benadering kunnen toepassen in hun begeleiding.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Integratie van kinderen met een auditieve handicap in het reguliere onderwijs:

- Praktijkvoorbeeld: Kinderen met een auditieve handicap hebben moeite met het volgen van groepsgesprekken en kunnen zich geïsoleerd voelen op school.
- Analyse: Het is belangrijk om contact met lotgenoten te stimuleren om de identiteit van het kind met een auditieve handicap te ontwikkelen en hun zorgen en problemen te uiten.
- Leerpunten: Het is essentieel dat scholen en leerkrachten inspelen op de specifieke zorgbehoeften van deze leerlingen en een teamgebaseerde aanpak hanteren om hen te ondersteunen.

2. Handelingsbekwaamheid bij auditieve beperkingen:

- Praktijkvoorbeeld: Kinderen met een auditieve beperking ervaren vaak taalmoeilijkheden die hun leerprestaties kunnen beïnvloeden.
- Analyse: Het begrijpen van de redenen achter de fouten die deze kinderen maken en het bieden van professionele begeleiding en ondersteuning zijn cruciaal.
- Leerpunten: Het is belangrijk om een krachtige leeromgeving te creëren en intensief te werken aan taalproblemen om het succes van deze kinderen te bevorderen.

3. Opvang in het buitengewoon onderwijs:

- Praktijkvoorbeeld: In sommige gevallen kan opvang binnen het reguliere onderwijs niet voldoende zijn voor kinderen met ernstige auditieve problemen.
- Analyse: Het buitengewoon onderwijs kan meer intensieve en deskundige ondersteuning bieden om aan de specifieke behoeften van deze kinderen te voldoen.
- Leerpunten: Het is belangrijk om de juiste zorgvorm te kiezen die het beste aansluit bij de behoeften van het kind met een auditieve beperking.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te analyseren en de leerpunten te identificeren, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in het omgaan met kinderen met auditieve handicaps en hoe ze effectief kunnen worden ondersteund in het onderwijs.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "Gedrag en Emotie" met analyse en leerpunten:

1. Casestudy: Kleuter X vertoont frequent agressief gedrag tijdens de speeltijd, waarbij hij andere kinderen duwt en slaat.
  - o Analyse: Het gedrag van Kleuter X kan worden geïnterpreteerd als een uiting van frustratie of onvermogen om op een andere manier te communiceren.
  - o Leerpunten: Als leerkracht is het belangrijk om de achterliggende redenen voor het gedrag van Kleuter X te achterhalen en hem te helpen om op een positieve manier met zijn emoties om te gaan.
2. Praktijkvoorbeeld: Kleuter Y vertoont teruggetrokken gedrag en vermijdt contact met andere kinderen in de klas.
  - o Analyse: Het gedrag van Kleuter Y kan wijzen op sociale angst of onzekerheid over het aangaan van relaties met anderen.
  - o Leerpunten: Het is essentieel om Kleuter Y te ondersteunen bij het opbouwen van zelfvertrouwen en sociale vaardigheden, zodat hij zich comfortabeler voelt in sociale situaties.
3. Casestudy: Kleuter Z toont impulsief gedrag en heeft moeite met het reguleren van zijn emoties, wat leidt tot conflicten met medeleerlingen.
  - o Analyse: Het gedrag van Kleuter Z kan worden gekoppeld aan zwakke executieve functies, waardoor hij moeite heeft met zelfsturing en emotieregulatie.
  - o Leerpunten: Door Kleuter Z te ondersteunen bij het ontwikkelen van zijn executieve functies, zoals planning en impulsbeheersing, kan hij beter omgaan met zijn emoties en conflicten vermijden.
4. Praktijkvoorbeeld: Kleuter W vertoont angstig gedrag en heeft moeite met het omgaan met veranderingen in de klasomgeving.
  - o Analyse: Het gedrag van Kleuter W kan worden toegeschreven aan een gebrek aan emotionele regulatie en copingmechanismen in stressvolle situaties.
  - o Leerpunten: Door Kleuter W te helpen bij het ontwikkelen van vaardigheden voor emotieregulatie en stressmanagement, kan hij beter omgaan met veranderingen en zijn angst verminderen.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te analyseren en de leerpunten te identificeren, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in de relatie tussen gedrag en emotie en hoe ze als leerkracht kunnen reageren en ondersteunen in verschillende situaties.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Escalatie van gedrag: cyclus van acting-out
  - Voorbeeld: Een kleuter in de klas vertoont steeds vaker agressief gedrag, zoals slaan en schreeuwen, wanneer hij gefrustreerd raakt tijdens het spelen.
  - Analyse: Door de cyclus van acting-out-gedrag te herkennen, kan de leerkracht preventief ingrijpen door bijvoorbeeld de kleuter te helpen bij het reguleren van zijn emoties voordat het gedrag escaleert.
  - Leerpunten: Het is belangrijk om triggers voor gedrag te identificeren en proactief te handelen om escalatie te voorkomen.

2. Muzisch werken als antwoord op behoeften op vlak van gedrag en emoties

- Voorbeeld: Tijdens een dramalessen leren kleuters om hun emoties uit te drukken door middel van toneelspelen en improvisatie.
- Analyse: Door muzische werkvormen in te zetten, kunnen kinderen op een creatieve manier leren omgaan met hun gedrag en emoties, wat kan leiden tot een betere zelfregulatie.
- Leerpunten: Het gebruik van kunstzinnige activiteiten kan een effectieve manier zijn om kinderen te helpen bij het ontwikkelen van sociale en emotionele vaardigheden.

3. Handelen bij gediagnosticeerde gedragsproblemen

- Voorbeeld: Een kleuter in de klas is gediagnosticeerd met ADHD en vertoont impulsief gedrag en moeite met concentratie.
- Analyse: Door gebruik te maken van de inspiratielijst voor onderwijsbehoeften en relevante literatuur over gedragsproblemen, kan de leerkracht specifieke ondersteuning bieden aan de kleuter om zijn executieve functies te versterken.
- Leerpunten: Het is essentieel om te differentiëren en individuele onderwijsbehoeften te identificeren en aan te pakken bij kinderen met gediagnosticeerde gedragsproblemen.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te bestuderen en te analyseren, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in hoe ze als leerkracht kunnen omgaan met gedragsproblemen en de ontwikkeling van executieve functies bij kleuters kunnen ondersteunen. Het benadrukken van concrete situaties en oplossingen kan studenten helpen om de theorie in de praktijk toe te passen en effectief te reageren op diverse onderwijsbehoeften in de klas.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "Sociaal-emotioneel leren als basis":

1. "Minder stress in de klas dankzij ritme en rituelen" (Klasse, 2021)

- Praktijkvoorbeeld: Een leraar implementeert ritme en rituelen in de klas om de stress bij leerlingen te verminderen.
- Analyse: Door structuur en voorspelbaarheid te bieden, kunnen leerlingen zich veilig en geborgen voelen, wat hun sociaal-emotionele welzijn ten goede komt.
- Leerpunten: Het belang van het creëren van een veilige en voorspelbare omgeving voor leerlingen om stress te verminderen en hun welzijn te bevorderen.

2. "De impact van toxische stress op het leren en ontwikkelen van kinderen" (Severeijns & Dewinter, 2021)

- Praktijkvoorbeeld: Onderzoek naar de effecten van toxische stress op het leren en ontwikkelen van kinderen.
- Analyse: Toxische stress kan leiden tot langdurige negatieve gevolgen voor de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.
- Leerpunten: Het belang van het herkennen en aanpakken van toxische stress bij kinderen om hun leer- en ontwikkelingsmogelijkheden te optimaliseren.

3. "Handelingsgericht werken in de klas" (Pameijer et al., 2010)

- Praktijkvoorbeeld: Een team van leerkrachten past handelingsgericht werken toe om tegemoet te komen aan de onderwijsbehoeften van alle leerlingen.

- Analyse: Door te focussen op de individuele behoeften van leerlingen en passende interventies te bieden, kan de leeropbrengst en het welzijn van leerlingen verbeteren.
- Leerpunten: Het belang van gedifferentieerd en doelgericht handelen om de onderwijsbehoeften van alle leerlingen te vervullen en inclusief onderwijs te bevorderen.

Deze praktijkvoorbeelden en casestudies illustreren het belang van sociaal-emotioneel leren als basis voor het welzijn en de ontwikkeling van kinderen in het onderwijs. Door concrete voorbeelden te bestuderen en de analyse en leerpunten te begrijpen, kunnen studenten hun kennis en begrip van het onderwerp verdiepen en toepassen in hun eigen onderwijspraktijk.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus met analyse en leerpunten:

1. Voorbeeld: Verschillen tussen kleuters in een klasgroep

- Analyse: Binnen eenzelfde klasgroep zijn er veel onderlinge verschillen tussen kleuters.
- Leerpunten: Het is essentieel om als leerkracht deze diversiteit te herkennen en hierop in te spelen door gedifferentieerde aanpak.

2. Casestudy: Leerbegeleiding voor risicoleerlingen

- Analyse: Stagnatie, retardatie en regressie bij kleuters kunnen vaak worden toegeschreven aan onvoldoende beheersing van onderliggende deelvaardigheden.
- Leerpunten: Als kleuteronderwijzer is het belangrijk om gerichte hulp te bieden aan risicokleuters om hun slaagkansen te vergroten.

3. Voorbeeld: Brede basiszorg in de klas

- Analyse: Leerkrachten zijn verantwoordelijk voor het bieden van brede basiszorg in de klas, vergelijkbaar met de zorg van ouders voor hun kinderen.
- Leerpunten: Het centraal stellen van de onderwijsbehoeften van iedere kleuter en het stimuleren van ontwikkeling via een krachtige leeromgeving zijn cruciaal.

4. Casestudy: Verhoogde zorg voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften

- Analyse: Leerkrachten dienen verhoogde zorg te bieden aan leerlingen met specifieke behoeften, bij voorkeur binnen de klascontext.
- Leerpunten: Het leren realiseren van verhoogde zorg voor wiskundige initiatie en taal- en spraakontwikkeling kan de leerprestaties van deze leerlingen verbeteren.

5. Voorbeeld: Rol van voorbereidende rekenvaardigheden in rekenontwikkeling

- Analyse: Voorbereidende rekenvaardigheden, zoals seriatie en classificatie, hebben een voorspellende waarde voor latere rekenprestaties.
- Leerpunten: Het belang van zowel procedurele kennis als conceptuele kennis van het tellen en het vergelijken van grootte-representaties voor een goede rekenontwikkeling.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te analyseren en de leerpunten te identificeren, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in het belang van gedifferentieerde aanpak, brede basiszorg en verhoogde zorg voor specifieke behoeften in het kleuteronderwijs.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Voorbeeld: Vergelijken van objecten op kwalitatieve of kwantitatieve kenmerken

- Casestudy: Een kleuterklas krijgt de opdracht om verschillende soorten fruit te vergelijken op basis van hun grootte en kleur.
- Analyse: Door objecten te vergelijken, leren kinderen om kwalitatieve en kwantitatieve kenmerken te herkennen en te benoemen.
- Leerpunten: Kinderen ontwikkelen hun observatie- en vergelijkingsvaardigheden, wat essentieel is voor het begrijpen van concepten zoals 'het meeste' en 'het minste'.

2. Voorbeeld: Hoeveelheden koppelen

- Casestudy: Kinderen worden gevraagd om speelgoedauto's te groeperen op basis van kleur en grootte.
- Analyse: Door objecten te groeperen op basis van bepaalde criteria, leren kinderen om overeenkomsten en verschillen te herkennen en te classificeren.
- Leerpunten: Kinderen ontwikkelen hun vaardigheden in het categoriseren en organiseren van informatie, wat belangrijk is voor het begrijpen van concepten zoals 'groter dan' en 'kleiner dan'.

3. Voorbeeld: Eén-één correspondentie

- Casestudy: Kinderen worden uitgedaagd om paren van dieren en hun jongen te matchen op basis van één-éénrelaties.
- Analyse: Door één-éénrelaties te leggen tussen verschillende gegevens, leren kinderen om verbanden te leggen en te redeneren over hoeveelheden.
- Leerpunten: Kinderen ontwikkelen hun begrip van gelijkheid en ongelijkheid, wat cruciaal is voor het begrijpen van concepten zoals 'evenveel als' en 'niet evenveel als'.

4. Voorbeeld: Ordenen van objecten

- Casestudy: Kinderen worden gevraagd om verschillende vormen te ordenen op basis van grootte en vorm.
- Analyse: Door objecten te ordenen volgens bepaalde criteria, leren kinderen om logische verbanden te leggen en patronen te herkennen.
- Leerpunten: Kinderen ontwikkelen hun vaardigheden in het rangschikken en classificeren van informatie, wat essentieel is voor het begrijpen van concepten zoals 'hoog naar laag' en 'meer naar minder'.

5. Voorbeeld: Telwoorden gebruiken

- Casestudy: Kinderen oefenen met vooruit tellen, terugtellen en het gebruik van kardinale en ordinale getallen tijdens een telactiviteit.
- Analyse: Door telwoorden te gebruiken, leren kinderen om getallen te ordenen en te begrijpen hoe ze zich tot elkaar verhouden.

- o Leerpunten: Kinderen ontwikkelen hun tellen en getalbegrip, wat van cruciaal belang is voor het leren van rekenkundige concepten en operaties.

Deze praktijkvoorbeelden en casestudies illustreren hoe voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas kunnen worden ontwikkeld en toegepast. Door deze activiteiten te integreren in het onderwijs, kunnen kinderen hun rekenvaardigheden verbeteren en een stevige basis leggen voor verdere wiskundige ontwikkeling. Het is belangrijk om kinderen met verschillende niveaus van rekenvaardigheid te identificeren en te ondersteunen in hun leerproces, zodat ze optimaal kunnen profiteren van het onderwijs.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Synchroon tellen en verkort tellen:

- Voorbeeld: Een kleuter krijgt een dobbelsteen met stippen en moet synchroon tellen terwijl hij de stippen aanwijst met zijn vinger.
- Analyse: Door synchroon tellen leren kinderen de relatie tussen getallen en hoeveelheden te begrijpen.
- Leerpunt: Het gebruik van concrete materialen zoals dobbelstenen kan het tellen en begrijpen van getallen stimuleren.

2. Resultatief tellen:

- Voorbeeld: Een kleuter moet een verzameling van objecten tellen zonder zijn vinger te gebruiken om ze aan te wijzen.
- Analyse: Resultatief tellen vereist een dieper begrip van getallen en hoeveelheden, omdat kinderen moeten visualiseren wat ze tellen.
- Leerpunt: Door te oefenen met verschillende soorten verzamelingen kunnen kinderen hun tellen verbeteren en sneller resultaten behalen.

3. Toepassen van kennis van getallen:

- Voorbeeld: Een kleuter lost eenvoudige probleemsituaties op waarbij getallen onder de twintig betrokken zijn.
- Analyse: Het toepassen van getallen in context helpt kinderen om abstracte concepten te vertalen naar praktische situaties.
- Leerpunt: Door regelmatig te oefenen met probleemsituaties kunnen kinderen hun rekenvaardigheden verbeteren en zelfvertrouwen opbouwen.

4. Schatten op getallenlijnen:

- Voorbeeld: Een kleuter moet de positie van getallen op een getallenlijn tussen 0 en 10 bepalen.
- Analyse: Schatten op getallenlijnen helpt kinderen om relaties tussen getallen te begrijpen en ruimtelijk inzicht te ontwikkelen.
- Leerpunt: Door regelmatig te oefenen met schatten kunnen kinderen hun numerieke vaardigheden versterken en zelfvertrouwen opbouwen.

Analyse en leerpunten:

- Het gebruik van concrete materialen en activiteiten zoals dobbelstenen, getallenlijnen en probleemsituaties stimuleert het begrip van getallen bij kleuters.

- Het differentiatiemodel en het diagnostisch protocol kunnen worden toegepast om in te spelen op individuele onderwijsbehoeften en wiskunde problemen.
- Door een krachtige leeromgeving te creëren en te differentiëren in werkvormen en evaluatie, kunnen kleuteronderwijzers effectief inspelen op de behoeften van hun leerlingen.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Casestudy: Kinderen met rekenmoeilijkheden en rekenstoornissen

- Analyse: Kinderen met rekenmoeilijkheden halen percentiel 16 of minder op genormeerde rekentesten en hebben vaak andere problemen die hun rekenvaardigheden beïnvloeden, zoals lagere intelligentie of schoolafwezigheid. Kinderen met dyscalculie halen percentiel 10 of minder en hebben geen andere onderliggende problemen.
- Leerpunten: Het is belangrijk om onderscheid te maken tussen rekenmoeilijkheden en dyscalculie, aangezien de aanpak en interventies verschillen. Rekenmoeilijkheden kunnen vaak verbeterd worden met aangepaste interventies, terwijl dyscalculie een ernstige en hardnekkige stoornis is die specifieke maatregelen vereist.

2. Praktijkvoorbeeld: Multidisciplinaire interventies bij dyscalculie

- Analyse: Kinderen met dyscalculie kunnen ook andere stoornissen hebben, zoals ADHD of dyslexie, wat hun rekenproblemen verder compliceert. In dergelijke gevallen zijn multidisciplinaire interventies, zoals psychotherapie, logopedie, fysiotherapie en ergotherapie, noodzakelijk.
- Leerpunten: Het is essentieel om een holistische benadering te hanteren bij de behandeling van dyscalculie, waarbij verschillende disciplines samenwerken om de specifieke behoeften van het kind aan te pakken.

3. Casestudy: Kenmerken van kleuters met rekenmoeilijkheden en dyscalculie

- Analyse: Kleuters met rekenmoeilijkheden vertonen kenmerken zoals weinig interesse in getallen, moeite met rekentaalbegrippen en zwak werkgeheugen. Kinderen met dyscalculie hebben ernstige en hardnekkige uitval op het gebied van rekenen.
- Leerpunten: Het is belangrijk om de specifieke kenmerken van rekenmoeilijkheden en dyscalculie te herkennen, zodat passende interventies en ondersteuning kunnen worden geboden aan deze kinderen.

Door het bestuderen van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in de verschillende aspecten van rekenmoeilijkheden en dyscalculie, en leren hoe ze effectief kunnen omgaan met deze uitdagingen in het onderwijs.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus met analyse en leerpunten:

1. Workshop over dyscalculie door Mevr. Tilde Brackx:

- Praktijkvoorbeeld: Tijdens de workshop wordt ingegaan op het detecteren van 'early markers' van dyscalculie in de kleuterklas.
- Analyse: Het belang van vroegtijdige signalering en samenwerking met externe partners zoals ergotherapeuten wordt benadrukt.

- Leerpunten: Het is essentieel om rekenproblemen vroegtijdig te herkennen en te handelen bij het detecteren van een rekenprobleem.

2. Onderzoek naar wiskundeproblemen bij basisschoolkinderen:

- Praktijkvoorbeeld: Uit dossieronderzoek en informatie van leerkrachten blijkt dat veel rekenproblemen al in de kleuterperiode beginnen.
- Analyse: Er is een verband tussen onvoldoende ontwikkeld getalbegrip op kleuterniveau en latere rekenachterstanden.
- Leerpunten: Systematische signalering en toetsing van wiskundeproblemen, zelfs in de kleuterleeftijd, zijn cruciaal voor het voorkomen van langdurige rekenproblemen.

3. Rol van de kleuterjuf in het wiskundeonderwijs:

- Praktijkvoorbeeld: Een goede kleuterjuf die kleuters wiskundig opvolgt, kan een grote impact hebben op het voorkomen van toekomstige wiskundeproblemen.
- Analyse: Persoonlijke instructiebehoefte van zwakke leerlingen moet worden aangepakt om hiaten in voorbereidende kennis te overbruggen.
- Leerpunten: Het belang van vroegtijdige signalering en expliciete voorbereiding op rekenen in de kleuterleeftijd wordt benadrukt.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te analyseren en de leerpunten te identificeren, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in het belang van vroegtijdige signalering, samenwerking met externe partners en het aanpakken van rekenproblemen in de kleuterleeftijd. Het benadrukken van deze aspecten kan studenten helpen om effectiever te studeren en de stof beter te beheersen.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "Aanpak vroege rekenproblemen" (Deel 18/37):

1. Onderzoek van Stock (2009) naar het opsporen van kinderen met rekenstoornissen in de kleuterklas:

- Analyse: Stock onderzocht of het mogelijk is om rekenstoornissen bij kinderen al op jonge leeftijd te identificeren.
- Leerpunt: Vroegtijdige detectie van rekenproblemen kan leiden tot effectievere interventies en ondersteuning voor kinderen.

2. Studie van Stolk (2011) over verschillen in voorbereidende rekenvaardigheden tussen Nederlandse en Turkse kleuters:

- Analyse: Stolk vergeleek de rekenvaardigheden van Nederlandse en Turkse kleuters om eventuele culturele verschillen te identificeren.
- Leerpunt: Het is belangrijk om rekening te houden met culturele diversiteit bij het ontwikkelen van rekenonderwijs en interventies.

3. Onderzoek van Torbeyns et al. (1999) naar de ontwikkeling van voorbereidende rekenvaardigheid bij Vlaamse kinderen:

- Analyse: Het onderzoek richtte zich op de rekenvaardigheden van Vlaamse kinderen van vijf tot zeven jaar oud in vergelijking met Nederlandse leeftijdsgenoten.
- Leerpunt: Inzicht in de ontwikkeling van rekenvaardigheden op jonge leeftijd kan helpen bij het vroegtijdig signaleren van potentiële rekenproblemen.

4. Casestudy van Van Luit (jaartal ongekend) over jonge kinderen en dyscalculie:

- Analyse: Van Luit onderzocht de relatie tussen vroege rekenproblemen en dyscalculie bij jonge kinderen.
- Leerpunt: Het herkennen van vroege tekenen van dyscalculie kan leiden tot tijdige interventies en ondersteuning voor kinderen met rekenproblemen.

Door het bestuderen van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten inzicht krijgen in verschillende aspecten van vroege rekenproblemen en effectieve aanpakken om deze te adresseren. Het analyseren van de leerpunten uit deze studies kan studenten helpen om hun kennis en begrip van rekenproblemen te verdiepen en toe te passen in de praktijk.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "WPL Inspelen op onderwijsbehoeften - Een antwoord bieden op talige onderwijsbehoeften van kleuters" kunnen helpen om de theoretische concepten in de praktijk toe te passen en te begrijpen. Hieronder volgt een overzicht van enkele praktijkvoorbeelden en casestudies, samen met de analyse en leerpunten die hieruit kunnen worden gehaald:

1. Casestudy 1: Observatie van een kleuter met specifieke taalbehoeften

- Praktijkvoorbeeld: Een kleuter in de klas valt op door moeite met het uiten van gedachten en gevoelens in gesproken taal.
- Analyse: Door observatie en registratie van het taalgebruik van de kleuter kunnen specifieke taalondersteuningsbehoeften worden geïdentificeerd.
- Leerpunten: Het belang van gedetailleerde observatie en het gebruik van objectieve criteria om taalbehoeften van kleuters in kaart te brengen.

2. Casestudy 2: Formuleren van geïndividualiseerde doelen voor een kleuter met taalbeperkingen

- Praktijkvoorbeeld: Een kleuter heeft moeite met het begrijpen van complexe zinnen en het uitbreiden van zijn woordenschat.
- Analyse: Op basis van verzamelde informatie over de taalbeperkingen van de kleuter kunnen specifieke doelen worden geformuleerd.
- Leerpunten: Het belang van het stellen van haalbare en geïndividualiseerde doelen om de taalontwikkeling van kleuters te ondersteunen.

3. Casestudy 3: Toepassen van kennis over taalbeperkingen op een casus

- Praktijkvoorbeeld: Een kleuter vertoont symptomen van een taalstoornis en heeft extra ondersteuning nodig.
- Analyse: Door de verworven kennis en inzichten over taalbeperkingen toe te passen, kan een passende aanpak worden ontwikkeld.
- Leerpunten: Het belang van differentiatie en aangepaste ondersteuning voor kleuters met specifieke talige beperkingen of stoornissen.

Door het bestuderen en analyseren van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten leren hoe ze effectief kunnen inspelen op de talige onderwijsbehoeften van kleuters en geïndividualiseerde ondersteuning kunnen bieden. Het identificeren van specifieke behoeften, het formuleren van doelen en het toepassen van kennis in de praktijk

zijn essentiële vaardigheden voor kleuteronderwijzers om alle kinderen gelijke kansen te bieden en hun ontwikkeling te stimuleren.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Casestudy: Kleuter met taalachterstand

- Beschrijving: Een kleuter in de klas heeft moeite met het verwerven van nieuwe woorden en de ontwikkeling van geletterdheid stagneert.
- Analyse: Deze kleuter kan een taalachterstand hebben, wat betekent dat de taalontwikkeling vertraagd is. Extra woordenschattraining of intensief taalonderwijs kan helpen om de achterstand in te halen.
- Leerpunten: Het is belangrijk om tijdig signalen van taalachterstand op te merken en passende interventies aan te bieden om de taalontwikkeling van de kleuter te ondersteunen.

2. Casestudy: Kleuter met taalontwikkelingsstoornis (TOS)

- Beschrijving: Een kleuter vertoont problemen met taalverwerking en/of taalproductie, zoals woordvindingsproblemen en syntactische problemen.
- Analyse: Deze kleuter kan een taalontwikkelingsstoornis hebben, wat blijvend is maar met intensief taalonderwijs kan worden verbeterd.
- Leerpunten: Het is essentieel om vroegtijdig TOS te herkennen en gepaste ondersteuning te bieden. Het niet behandelen van TOS kan leiden tot sociaal-emotionele problemen en gedragsproblemen.

3. Praktijkvoorbeeld: Taalgestoorde kleuter

- Beschrijving: Een kleuter met taalproblemen heeft moeite met contact maken en interactie met anderen.
- Analyse: De interactie tussen het kind en zijn omgeving speelt een cruciale rol in de spraak- en taalontwikkeling. Taalgestoorde kinderen kunnen sociaal geïsoleerd raken en moeite hebben met het aangaan van sociale contacten.
- Leerpunten: Het is belangrijk om een ondersteunende omgeving te creëren voor taalgestoorde kinderen en hen te helpen bij het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden.

Deze praktijkvoorbeelden en casestudies illustreren de diverse spraak- en taalproblemen die kunnen voorkomen bij kleuters en benadrukken het belang van vroegtijdige detectie en interventie om de taalontwikkeling van kinderen te bevorderen. Het is cruciaal voor leerkrachten om alert te zijn op signalen van spraak- en taalproblemen en passende ondersteuning te bieden om de leerresultaten van alle kleuters te optimaliseren.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Taalontwikkelingsstoornis en intelligentie:

- Casestudie: Onderzoek van Miniscalco (2006) toont aan dat kinderen met een taalontwikkelingsstoornis op zesjarige leeftijd vaak een blijvende taalstoornis hebben, wat kan leiden tot lagere intelligentie-inschattingen.
- Analyse: Het niet overwinnen van een taalontwikkelingsstoornis op jonge leeftijd kan de potentie van het kind belemmeren en toekomstige kansen beperken.
- Leerpunt: Het belang van vroege detectie en interventie bij taalontwikkelingsstoornissen om de impact op intelligentie en schoolprestaties te minimaliseren.

2. Stotteren en emotioneel klimaat:

- **Praktijkvoorbeeld:** Kinderen die stotteren ervaren meer gespannenheid en vermijden spreken in situaties waarin volwassenen tijdsdruk creëren of een gespannen sfeer veroorzaken.
- **Analyse:** Emotionele factoren kunnen stotteren verergeren en leiden tot een vicieuze cirkel van gespannenheid en vermijding van spreken.
- **Leerpunt:** Het belang van een ondersteunend en begripvol emotioneel klimaat voor kinderen die stotteren om de ontwikkeling van stotteren te voorkomen of te doorbreken.

3. Articulatiestoornissen en logopedie:

- **Casestudie:** Kinderen met articulatiestoornissen kunnen fonetische of fonologische articulatiefouten vertonen die de spraakverstaanbaarheid beïnvloeden.
- **Analyse:** Fonologische articulatiestoornissen kunnen de lees- en schrijfontwikkeling van kinderen belemmeren en vereisen vaak logopedische interventie.
- **Leerpunt:** Het belang van vroege identificatie en verwijzing naar logopedie bij articulatiestoornissen om de impact op de communicatie en educatieve ontwikkeling te minimaliseren.

4. Dyslexie en fonologisch bewustzijn:

- **Praktijkvoorbeeld:** Kinderen met moeilijkheden in fonologisch bewustzijn, zoals rijmen en splitsen in lettergrepen, hebben een verhoogd risico op het ontwikkelen van dyslexie.
- **Analyse:** Ernstige tekorten in fonologisch bewustzijn kunnen een voorspellende factor zijn voor dyslexie en kunnen de leesvaardigheid van kinderen beïnvloeden.
- **Leerpunt:** Het belang van vroegtijdige screening en interventie bij kinderen met zwakke fonologische vaardigheden om dyslexie te voorkomen of te verminderen.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "Heugen en benoemsnelheid" met analyse en leerpunten:

1. Casestudy: Dyslectische kinderen en taalontwikkelingsproblemen

- **Analyse:** Dyslectische kinderen vertonen consistent falen op letterkennis, leesaccuratesse, leessnelheid van woorden en spelling.
- **Leerpunten:** Het belang van vroege interventie en aandacht voor fonologische vaardigheden in de kleuterklas om de ontwikkeling van dyslexie en taalproblemen te voorkomen.

2. Praktijkvoorbeeld: Taalachterstand door gehoorproblemen

- **Analyse:** Kinderen met frequent middenoorontstekingen kunnen gehoorverlies ervaren, wat leidt tot moeilijkheden in zowel receptieve als productieve taalvaardigheden.
- **Leerpunten:** Het belang van vroegtijdige detectie en behandeling van gehoorproblemen om taalontwikkeling te ondersteunen.

3. Casestudy: Motorische problemen en taalontwikkeling

- **Analyse:** Kinderen met motorische beperkingen kunnen moeite hebben met productieve taalvaardigheden vanwege hun beperkte motorische mogelijkheden.
- **Leerpunten:** Het belang van een multidisciplinaire aanpak om zowel motorische als taalontwikkelingsproblemen aan te pakken.

4. Praktijkvoorbeeld: Emotionele ontwikkeling en taalgedrag

- Analyse: Emotionele factoren zoals geluk en interactie kunnen een impact hebben op het taalgedrag van kinderen.
- Leerpunten: Het belang van een positieve en ondersteunende omgeving voor de taalontwikkeling van kinderen.

5. Casestudy: Meertaligheid en taalachterstand

- Analyse: Meertalige kinderen kunnen een taalachterstand ervaren als ze ongestructureerde input krijgen van verschillende talen.
- Leerpunten: Het belang van een gestructureerde en stimulerende omgeving voor meertalige kinderen om taalontwikkeling te bevorderen.

6. Praktijkvoorbeeld: Specifieke taalontwikkelingsstoornis (S)TOS

- Analyse: Kinderen met (S)TOS hebben een hardnekkige en ernstige spraak- en taalachterstand, ondanks afwezigheid van andere factoren.
- Leerpunten: Het belang van een multidisciplinaire diagnose en aanpak voor kinderen met specifieke taalontwikkelingsstoornissen.

Door het bestuderen van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in de complexe interactie tussen taalontwikkelingsproblemen en verschillende factoren, en leren hoe ze effectief kunnen inspelen op de onderwijsbehoeften van kinderen met taalproblemen.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Casestudy: Een kind met dysfasische ontwikkeling en motorische ontwikkelingsproblemen

- Problemen met leren fietsen, jas dichtknopen, eten met een lepel, knippen
- Slecht verstaanbaar spreken en moeite met uiten van gedachten
- Mogelijke sociaal-emotionele en gedragsproblemen als gevolg
- Noodzaak van tijdige hulp en ondersteuning

Analyse:

- Belang van vroegtijdige observatie en signalering van taal- en motorische problemen
- Verband tussen dysfasie en motorische ontwikkelingsproblemen
- Impact van communicatieproblemen op sociaal-emotionele ontwikkeling

Leerpunten:

- Het belang van multidisciplinaire aanpak bij kinderen met complexe ontwikkelingsproblemen
- Noodzaak van individuele begeleiding en ondersteuning op maat
- Rol van de leerkracht bij het signaleren en doorverwijzen van kinderen met specifieke behoeften

2. Praktijkvoorbeeld: Observatie van taalproblemen bij kleuters

- Verschillende contexten observeren om taalproblemen te identificeren
- Vergelijking met normale taalontwikkeling en domeinen van taalproblemen

Analyse:

- Verschillende aanpak voor fonologie, morfologie, syntaxis en semantiek

- Gebruik van geïndividualiseerde doelen en instrumenten zoals het zorgwerkboek van Marc Boone

Leerpunten:

- Belang van gedegen observatie en analyse van taalontwikkeling bij kleuters
- Noodzaak van differentiatie en individuele begeleiding bij taalproblemen
- Gebruik van gestandaardiseerde normen zoals de Groninger minimum spreeknormen voor doorverwijzing

Door het analyseren van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in de complexe problematiek van taal- en ontwikkelingsstoornissen bij kinderen en leren hoe ze effectief kunnen omgaan met deze uitdagingen in de praktijk.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Checklist Signalen bij Meertalige Leerlingen:

- Voorbeeld: Een kleuter vertoont moeite met het vormen van zinnen in de moedertaal en de tweede taal.
- Analyse: Dit kan wijzen op een taalachterstand of taalstoornis bij meertalige kleuters.
- Leerpunten: Het is belangrijk om deze signalen te herkennen en verder onderzoek te doen om passende ondersteuning te bieden.

2. Observatielijst taalvaardigheid van het Centrum voor Taal en Onderwijs:

- Voorbeeld: Tijdens een observatie wordt opgemerkt dat een kleuter moeite heeft met het begrijpen van instructies in de klas.
- Analyse: Dit kan duiden op een beperkte taalvaardigheid en begripsvermogen bij de kleuter.
- Leerpunten: Door middel van observatiewijzers kunnen taalproblemen vroegtijdig worden gesignaleerd en aangepakt.

3. Werkmap fonemisch bewustzijn – Checklist thuissituatie en taalontwikkeling:

- Voorbeeld: Een kleuter vertoont interesse in rijmende woorden en klankspelletjes tijdens activiteiten thuis.
- Analyse: Dit wijst op een goede ontwikkeling van fonemisch bewustzijn bij de kleuter.
- Leerpunten: Het stimuleren van fonemisch bewustzijn in de thuissituatie kan de taalontwikkeling positief beïnvloeden.

4. Praatjes peilen. Spelenderwijs peilen en stimuleren van mondelinge taalontwikkeling bij jonge kinderen:

- Voorbeeld: Een kleuter neemt actief deel aan gesprekken en stelt vragen om meer te leren over een bepaald onderwerp.
- Analyse: Dit toont aan dat de kleuter een goede mondelinge taalvaardigheid en communicatieve vaardigheden heeft.
- Leerpunten: Door middel van speelse activiteiten en interactie kunnen kinderen hun mondelinge taalvaardigheid verder ontwikkelen.

Door het bestuderen en analyseren van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten inzicht krijgen in de verschillende aspecten van taalontwikkeling bij kleuters en hoe hierop in te spelen in de praktijk. Het identificeren van signalen, het gebruik van observatiewijzers en taalvaardigheidstesten, en het stimuleren van taalontwikkeling zijn essentiële onderdelen van het werken met meertalige kleuters en het ondersteunen van hun taalontwikkeling.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus 'heidstesten' kunnen helpen om de theoretische concepten beter te begrijpen en toe te passen in de praktijk. Hieronder volgt een overzicht van enkele voorbeelden en de bijbehorende analyse en leerpunten:

1. Voorbeeld: TALK en TAL taalvaardigheidstoetsen

- o Analyse: Deze toetsen zijn bedoeld om de taalvaardigheid van kleuters te meten aan het begin en einde van de laatste kleuterklas.
- o Leerpunten: Het gebruik van gestandaardiseerde taalvaardigheidstoetsen kan helpen om de ontwikkeling van kleuters te volgen en eventuele taalproblemen vroegtijdig te signaleren.

2. Voorbeeld: KOBİ-TV observatie-instrument

- o Analyse: KOBİ-TV is ontworpen om de taalvaardigheid van kleuters in de tweede kleuterklas te observeren en te vergelijken met leeftijdsgenoten.
- o Leerpunten: Door middel van observatie kunnen leerkrachten een beter inzicht krijgen in de taalvaardigheid van hun leerlingen en gerichte interventies uitvoeren indien nodig.

3. Voorbeeld: TOETERS test voor lees-, schrijf- en rekenvoorwaarden

- o Analyse: Deze test beoordeelt de voorbereidende vaardigheden voor lezen, schrijven en rekenen bij kinderen en signaleert mogelijke risico's op leermoeilijkheden.
- o Leerpunten: Vroegtijdige screening en opvolging van kinderen met zwakke prestaties kunnen helpen om passende ondersteuning te bieden en leerproblemen te voorkomen.

4. Voorbeeld: Kontrabastest voor overgang naar het eerste leerjaar

- o Analyse: De Kontrabastest peilt naar mogelijke problemen bij de overgang naar het eerste leerjaar en biedt een herkansing voor kinderen die zwak presteren.
- o Leerpunten: Het monitoren van de ontwikkeling van kinderen tijdens de overgang naar een nieuwe fase van het onderwijs kan helpen om tijdig in te grijpen en de juiste ondersteuning te bieden.

Door het bestuderen van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten een beter begrip krijgen van hoe taalvaardigheidstesten worden toegepast in de praktijk en welke impact ze hebben op het onderwijs en de ontwikkeling van kinderen. Het is belangrijk om de theoretische kennis te koppelen aan concrete situaties om zo de stof beter te kunnen begrijpen en toe te passen.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "Kleuters voor Vlaanderen (CITO)" bieden waardevolle inzichten en leerpunten voor toekomstige kleuterleerkrachten. Hieronder volgt een overzicht van enkele relevante voorbeelden en casestudies, samen met hun analyse en leerpunten:

1. Voorbeeld: Leerlingvolgsysteem (LVS) voor kleuters

- o Analyse: Het LVS biedt leerkrachten de mogelijkheid om de ontwikkeling van kleuters te volgen en hun vorderingen bij te houden.
- o Leerpunten: Het gebruik van een LVS kan helpen bij het identificeren van individuele leerbehoeften en het aanpassen van het onderwijs aan de behoeften van elke kleuter.

2. Casestudy: Taaltests en observatiewijzers in de kleuterklas

- o Analyse: De taaltests en observatiewijzers richten zich op passieve woordenschat, kritisch luisteren en andere taalgerelateerde aspecten.
- o Leerpunten: Het gebruik van gestandaardiseerde tests en observatiewijzers kan leerkrachten helpen om de taalontwikkeling van kleuters te evalueren en gerichte interventies te plannen.

3. Voorbeeld: Interactievaardigheden van kinderen

- o Analyse: Kinderen vertonen verschillende conversatiestijlen, zoals een eigen agenda, passief gedrag, verlegenheid of sociaal gedrag.
- o Leerpunten: Het begrijpen van de verschillende interactiestijlen van kinderen kan leerkrachten helpen om effectiever te communiceren en te differentiëren in hun aanpak.

4. Casestudy: Differentiatie in het stimuleren van taal bij kinderen met verschillende interactiestijlen

- o Analyse: Kinderen met een eigen agenda, passief gedrag, verlegenheid of sociaal gedrag vereisen verschillende benaderingen om hun taalontwikkeling te stimuleren.
- o Leerpunten: Het aanpassen van de interactiestijl en activiteiten aan de behoeften van individuele kinderen kan de taalontwikkeling en communicatieve vaardigheden verbeteren.

Door het bestuderen van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen toekomstige kleuterleerkrachten waardevolle inzichten opdoen over het stimuleren van taalontwikkeling, differentiatie in de klas en effectieve interactievaardigheden. Het is essentieel om deze leerpunten toe te passen in de praktijk om de leerervaring van kleuters te verbeteren en hun ontwikkeling te ondersteunen.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Hanen - Principes:

- Praktijkvoorbeeld: Een leerkracht past de Hanen - Principes toe bij een kind met taalontwikkelingsproblemen.
- Analyse: Door de principes toe te passen, wordt het kind gestimuleerd in zijn taalontwikkeling en wordt er een positieve interactie gecreëerd.
- Leerpunten: Het is belangrijk om de principes van taalstimulering en taalontwikkeld lesgeven in de praktijk toe te passen om kinderen te helpen bij hun taalontwikkeling.

2. Interactie met kleuters met een TOS:

- Praktijkvoorbeeld: Een leerkracht werkt met kleuters met een specifieke taalontwikkelingsstoornis en past verschillende strategieën toe.
- Analyse: Door geen directe vragen te stellen, situaties te verwoorden en visuele ondersteuning te bieden, wordt de communicatie met de kleuters verbeterd.
- Leerpunten: Het is belangrijk om aangepaste strategieën te gebruiken bij kleuters met een TOS om hun taalontwikkeling te ondersteunen en de interactie te bevorderen.

3. Observatieschalen met taalstimulering en remediëring:

- Praktijkvoorbeeld: Een leerkracht observeert een kleuter met extra zorg en gebruikt observatieschalen om het probleem te identificeren.

- Analyse: Door observatieschalen te gebruiken, kan de leerkracht gericht ondersteuning bieden aan kleuters met taalproblemen.
- Leerpunten: Het is essentieel om observatieschalen te gebruiken om de behoeften van kleuters met extra zorg te identificeren en passende handelingsplannen op te stellen.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te analyseren en de leerpunten te begrijpen, kunnen studenten beter begrijpen hoe ze effectief kunnen omgaan met verschillende interactiestijlen en taalontwikkelingsbehoeften bij kleuters. Het is belangrijk om deze concepten toe te passen in de praktijk om een inclusieve en stimulerende leeromgeving te creëren voor alle kinderen.

In het domein 'spraak- en taalontwikkeling' worden verschillende praktijkvoorbeelden en casestudies besproken die relevant zijn voor het onderwijs aan kleuters. Hieronder volgt een overzicht van enkele van deze voorbeelden, met analyse en leerpunten:

1. Observatielijst voor spraak- en taalontwikkeling:

- Praktijkvoorbeeld: Een kleuter vertoont moeite met het correct articuleren van bepaalde klanken.
- Analyse: Door middel van observatie kan worden vastgesteld welke specifieke klanken problematisch zijn voor de kleuter.
- Leerpunten: Het is belangrijk om individuele observaties te maken en op basis daarvan gerichte interventies te plannen om de articulatie te verbeteren.

2. Handelingsplan voor spraak- en taalontwikkeling:

- Praktijkvoorbeeld: Een kleuter heeft moeite met het begrijpen en uitvoeren van opdrachten.
- Analyse: Door het opstellen van een handelingsplan kunnen specifieke moeilijkheden worden benaderd en tips voor interventies worden gegeven.
- Leerpunten: Het is essentieel om flexibel te zijn in het volgen van het handelingsplan en aan te passen aan de individuele behoeften van het kind.

3. Taalstimulering via verhalen:

- Praktijkvoorbeeld: Een anderstalige nieuwkomer heeft moeite met het volgen van verhalen.
- Analyse: Het kiezen van geschikte verhalen met duidelijke prenten en het aanpassen van de tekst zijn cruciale aspecten om het verhaalbegrip te verbeteren.
- Leerpunten: Differentiatie in vraagstelling en het geleidelijk verhogen van het taalniveau kunnen helpen bij het ondersteunen van kinderen met taalmoeilijkheden.

Door het toepassen van observatielijsten, handelingsplannen en taalstimulerende activiteiten kunnen leerkrachten effectief inspelen op de individuele onderwijsbehoeften van kleuters met betrekking tot spraak- en taalontwikkeling. Het is belangrijk om flexibel te zijn, creatief te denken en aan te sluiten bij de specifieke behoeften van elk kind.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "Interactief met taal" (Deel 29/37):

1. Voorbeeld: Verschillende soorten vraagstellingen in interactie met kinderen

- Analyse: Het gebruik van verschillende soorten vragen zoals aanwijsvragen, ja/nee-vragen, en hoe- en waarom-vragen kan de verbale reactie van kinderen stimuleren en hun denkvermogen vergroten.

- o Leerpunten: Door bewust te kiezen voor diverse vraagstellingen kunnen leerkrachten de taalontwikkeling van kinderen bevorderen en hun begrip van concepten versterken.

2. Voorbeeld: Pre-teaching en herhalen van verhalen in de kleuterklas

- o Analyse: Het vooraf aanbieden van verhalen aan een selecte groep kinderen en het herhalen van verhalen tijdens keuzeactiviteiten kan bijdragen aan een dieper begrip en betrokkenheid van de kinderen.
- o Leerpunten: Door herhaling en differentiatie in het aanbieden van verhalen kunnen leerkrachten inspelen op de diverse behoeften en leerstijlen van kinderen in de klas.

3. Voorbeeld: Digitaal verhaalvoorzien en verwerkingsactiviteiten

- o Analyse: Het gebruik van digitale verhalen in de kleuterklas kan de taalontwikkeling en verhaalbegrip van kinderen bevorderen. Verwerkingsactiviteiten zoals prentlezen, ervaringsgesprekken en dramatische expressie kunnen de betrokkenheid en interactie van kinderen vergroten.
- o Leerpunten: Door het integreren van digitale media en diverse verwerkingsactiviteiten kunnen leerkrachten een rijke leeromgeving creëren die aansluit bij de interesses en behoeften van de kinderen.

4. Voorbeeld: Taalstimulering via muzische vorming met het programma Bonte Boel

- o Analyse: Het programma Bonte Boel biedt kansen om taalvaardigheden te stimuleren door middel van muzische activiteiten. Door taal te integreren in creatieve en sensorische ervaringen kunnen kinderen op een speelse manier hun taalvaardigheid ontwikkelen.
- o Leerpunten: Door muzische vorming te combineren met taalstimulering kunnen leerkrachten een gevarieerd en inclusief leerprogramma aanbieden dat de taalontwikkeling van alle kinderen ondersteunt.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te analyseren en de leerpunten te identificeren, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in hoe ze taalinteractie en taalstimulering in de kleuterklas kunnen bevorderen. Het is belangrijk om deze concepten toe te passen in de praktijk en te blijven reflecteren op de effectiviteit ervan in het onderwijsproces.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Dag Jules!, Dag Loeloe, Dag Pompom (Zwijsen)

- Praktijkvoorbeeld: Deze programma's zijn interessant voor kinderen met een taalachterstand en meertalige kleuters met een achterstand in het Nederlands. Ze bieden aandacht voor pre-teaching, integrale taalmethoden en knieboekverhalen met vereenvoudigde versies.
- Analyse: Door gebruik te maken van deze programma's kunnen leerkrachten effectief inspelen op de taalbehoeften van diverse leerlingen in de klas.
- Leerpunten: Het is belangrijk om te differentiëren naar meertaligheid en taalarme kleuters toe en om praktische methoden te gebruiken die de taalontwikkeling stimuleren.

2. TOK! en TOK! Stapjes

- Praktijkvoorbeeld: TOK! is een taalontwikkelingsmethode voor alle kleuters die vertrekt vanuit streefwoordenschat. TOK! Stapjes is een apart deel binnen TOK voor kleuters die het iets moeilijker hebben op taalvlak.

- Analyse: Deze methoden zijn gericht op het versterken van de taalvaardigheden van kleuters door middel van gestructureerde en doelgerichte activiteiten.
- Leerpunten: Het is essentieel om te werken aan de opbouw van woordenschat en taalbegrip bij jonge kinderen om een stevige basis te leggen voor verdere taalontwikkeling.

3. BOKO en Woorden in prenten

- Praktijkvoorbeeld: BOKO is een inspiratietip voor het werken aan woordenschat met behulp van prentenboeken. Woorden in prenten biedt volledig uitgewerkte NT2-lessen gekoppeld aan klassieke prentenboeken.
- Analyse: Door gebruik te maken van deze materialen kunnen leerkrachten op een interactieve en betekenisvolle manier werken aan de taalontwikkeling van kleuters.
- Leerpunten: Het is belangrijk om te variëren in werkvormen en materialen om de taalvaardigheden van kleuters te stimuleren en te versterken.

Algemene leerpunten:

- Het belang van vroege detectie en vroegbegeleiding bij taalproblemen.
- De noodzaak van een multidisciplinaire aanpak bij taalproblemen.
- Het belang van differentiatie en het gebruik van diverse methoden en materialen om tegemoet te komen aan de diverse behoeften van leerlingen.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Blaasspelletjes:

- Blaasvoetbal: Blaas een pingpongbal, veertje, watje, propje papier, enz. van de ene kant van de tafel naar de andere kant met behulp van een rietje.
- Blaas met een rietje verf over een blad.
- Blaas op water papieren bootjes of pingpongballetjes voort.
- Blaas een kaars uit.
- Blaas ballonnen op.
- Blaas tegen iets dat aan een touwtje hangt.

Analyse: Deze spelletjes zijn ontworpen om de lip- en tongspieren te versterken en de mondcoördinatie te verbeteren. Ze zijn leuk en interactief, waardoor kinderen gemotiveerd worden om de oefeningen uit te voeren.

Leerpunten: Door regelmatig blaasspelletjes te spelen, kunnen kinderen hun mondspieren versterken en hun articulatie verbeteren. Dit kan helpen bij het voorkomen van fonologische articulatiestoornissen.

2. Zuigspelletjes:

- Neem een rietje en zuig een stukje papier op van de tafel. Probeer zolang mogelijk aan te houden.

Analyse: Deze spelletjes zijn gericht op het versterken van de kaakspieren en het verbeteren van de zuigkracht. Ze kunnen ook helpen bij het ontwikkelen van een goede mondsluiting.

Leerpunten: Door zuigspelletjes te spelen, kunnen kinderen hun mondspieren trainen en hun mondgedrag verbeteren. Dit kan bijdragen aan een betere articulatie en verstaanbaarheid.

3. Tongbrekers en versjes:

- Introduceer tongbrekers met behulp van een handpop van een papegaai.
- Gebruik versjes als articulatioefening, bijvoorbeeld uit het boek "aa bee see van Vos en Haas".

Analyse: Tongbrekers en versjes zijn leuke en uitdagende manieren om de articulatie en spraakvaardigheid van kinderen te verbeteren. Ze kunnen helpen bij het oefenen van specifieke klanken en het versterken van de tong- en lipspieren.

Leerpunten: Door regelmatig tongbrekers en versjes te oefenen, kunnen kinderen hun articulatie en fonologische vaardigheden verbeteren. Dit kan bijdragen aan een duidelijke en verstaanbare spraak.

In deze praktijkvoorbeelden en casestudies wordt de nadruk gelegd op het stimuleren van mondspieren en articulatievaardigheden bij kleuters. Door middel van leuke en interactieve oefeningen kunnen kinderen hun spraakontwikkeling verbeteren en mogelijke articulatiestoornissen voorkomen of verminderen. Het is belangrijk om deze activiteiten regelmatig en gevarieerd aan te bieden, zodat kinderen gemotiveerd blijven en hun spraakvaardigheden kunnen blijven ontwikkelen.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Casestudy: Lisa, een kleuter van 4 jaar, vertoont normale onvloeiendheden tijdens het spreken. Ze maakt af en toe een pauze, herhaalt woorden en zinnen, en zegt soms 'euh...'. Dit gedrag is normaal voor haar leeftijdsgroep en valt binnen de normale ontwikkeling van spraak.

Analyse: Lisa vertoont normale onvloeiendheden die typisch zijn voor kleuters tussen 2 en 4 jaar oud. Deze periode van taalontwikkeling kan gepaard gaan met tijdelijke spreekproblemen, maar deze zullen naar verwachting verbeteren naarmate ze ouder wordt.

Leerpunten: Het is belangrijk voor leerkrachten om te begrijpen dat normale onvloeiendheden een natuurlijk onderdeel zijn van de spraakontwikkeling bij jonge kinderen. Door hier bewust van te zijn, kunnen ze geruststellend en ondersteunend reageren op kleuters zoals Lisa.

2. Casestudy: Tim, een kleuter van 3 jaar, vertoont fysiologisch stotteren, ook wel bekend als kernstotteren. Hij heeft moeite met de timing van spraakbewegingen en vertoont herhalingen en verlengingen tijdens het spreken.

Analyse: Tim ervaart een stoornis in de spreekvloeiendheid als gevolg van een gebrekkige timing van spraakbewegingen. Zijn stotteren is biologisch van aard en gaat buiten zijn wil om. Het is belangrijk om dit onderscheid te maken tussen normale onvloeiendheden en kernstotteren.

Leerpunten: Leerkrachten moeten alert zijn op de symptomen van kernstotteren en vroegtijdig ingrijpen door ouders te informeren en samen te werken met een logopedist. Het is essentieel om kinderen zoals Tim zo vroeg mogelijk te helpen om de kans op chronisch stotteren te verminderen.

Door deze praktijkvoorbeelden en casestudies te bestuderen, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in de verschillende vormen van spreekstoornissen bij kleuters en leren hoe ze hier als toekomstige leerkrachten mee om kunnen gaan.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Het bespreekbaar maken van stotteren:

- **Praktijkvoorbeeld:** Een kleuter in de klas begint te stotteren tijdens een kringgesprek. De leerkracht reageert geduldig en herhaalt langzaam en duidelijk wat het kind zegt, zonder de nadruk te leggen op het stotteren.
- **Analyse:** Door rustig en begripvol te reageren, wordt de communicatie met het stotterende kind bevorderd en wordt het kind aangemoedigd om te blijven praten.
- **Leerpunten:** Het is belangrijk om stotteren bespreekbaar te maken in de klas en om een ondersteunende omgeving te creëren waarin het kind zich geaccepteerd voelt.

2. Communicatie bevorderen door omgeving aan te passen:

- **Praktijkvoorbeeld:** Een kleuter met stotteren krijgt de ruimte om rustig te praten en wordt niet onder druk gezet om snel te spreken tijdens groepsactiviteiten.
- **Analyse:** Door de omgeving aan te passen en de spreekdruk weg te nemen, kan het kind zich meer ontspannen voelen en beter communiceren.
- **Leerpunten:** Het is essentieel om rekening te houden met de omgevingsfactoren die stotteren kunnen beïnvloeden en om een ondersteunende en accepterende omgeving te creëren voor het kind.

3. Schaduwen en beurtwisseling:

- **Praktijkvoorbeeld:** De leerkracht herhaalt langzaam en correct wat het kind zegt en zorgt voor een evenwicht in het aantal spreekbeurten tussen de kinderen in de klas.
- **Analyse:** Door actief te luisteren en te reageren op wat het kind zegt, wordt de communicatie gestimuleerd en wordt het kind aangemoedigd om te blijven praten.
- **Leerpunten:** Het is belangrijk om kinderen de ruimte te geven om te praten en om een gelijkwaardige beurtwisseling te bevorderen, zodat elk kind de kans krijgt om gehoord te worden.

Deze praktijkvoorbeelden en casestudies illustreren het belang van een ondersteunende en begripvolle benadering bij het omgaan met stotterende kinderen en het bevorderen van effectieve communicatie in de klas. Door de omgeving aan te passen, rust en acceptatie te bieden en actief te luisteren en te reageren, kunnen leerkrachten een positieve impact hebben op het welzijn en de communicatievaardigheden van stotterende kinderen.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Voorbeeld 1: Het eendje dat moeilijk praten kon

- Dit prentenboek is gemaakt voor en door kinderen die stotteren.
- Het benadrukt het belang van acceptatie en openheid over stotteren.
- **Leerpunt:** Het normaliseren van stotteren en het creëren van een veilige omgeving voor kinderen om over hun spraakproblemen te praten.

2. Voorbeeld 2: Iedereen is anders geboren

- Een boek over een klas met kinderen die allemaal iets speciaals hebben, waaronder een kind dat stottert.
- Het laat zien dat iedereen uniek is en dat verschillen normaal zijn.
- **Leerpunt:** Het bevorderen van inclusiviteit en begrip voor diversiteit in de klas.

3. Voorbeeld 3: Joep!

- Een verhaal over een schaap dat stottert en moeite heeft om gehoord te worden.
- Het benadrukt het belang van luisteren en geduld hebben met mensen die stotteren.
- Leerpunt: Het tonen van empathie en respect voor anderen, ongeacht hun spraakproblemen.

Analyse en leerpunten:

- Deze praktijkvoorbeelden illustreren het belang van het bespreekbaar maken van spraakstoornissen in de klas.
- Ze tonen aan hoe boeken en verhalen kunnen worden gebruikt om begrip en acceptatie te bevorderen.
- Het is essentieel om kinderen aan te moedigen om open te zijn over hun spraakproblemen en om een ondersteunende omgeving te creëren waarin ze zich veilig voelen.
- Door het tonen van begrip, geduld en respect voor kinderen met spraakstoornissen, kunnen leraren bijdragen aan het welzijn en de inclusiviteit in de klas.

Deze praktijkvoorbeelden bieden waardevolle inzichten en leerpunten voor leraren die te maken hebben met kinderen met spraakstoornissen en kunnen dienen als inspiratie voor het creëren van een ondersteunende en inclusieve leeromgeving.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Casestudy: Kinderheesheid en de gevolgen op spraak en communicatie

- Beschrijving: Een kleuter heeft al maanden last van heesheid en ervaart fysieke, functionele en sociaal-emotionele gevolgen.
- Analyse: Langdurige heesheid kan leiden tot keelpijn, verminderd vermogen om te zingen en roepen, vermoeidheid na lang praten, en sociale problemen zoals verlegenheid en frustratie.
- Leerpunten: Het belang van vroegtijdige detectie en verwijzing naar een logopedist, het creëren van een rustige praatomgeving, het model staan voor goed stemgebruik, en het vermijden van geforceerd stemgebruik tijdens spelactiviteiten.

2. Praktijkvoorbeeld: Preventie en remediëring van stemproblemen bij kleuters

- Beschrijving: Tips en strategieën om stemproblemen bij kleuters te voorkomen en te behandelen.
- Analyse: Een rustige praatomgeving, goede lichaamshouding, adequaat stemgebruik als rolmodel, hydratatie van de stembanden, en het vermijden van geforceerd stemgebruik zijn essentieel voor het behoud van een gezonde stem.
- Leerpunten: Het belang van bewust stemgebruik bij zowel leerkrachten als kleuters, het herkennen van signalen van stemproblemen en het nemen van preventieve maatregelen zoals het vermijden van schreeuwen en geforceerd stemgebruik.

3. Casestudy: Diversiteit in spraak- en taalproblemen bij kleuters

- Beschrijving: Verschillende spraak- en taalproblemen zoals dysfasie, articulatieproblemen, stemproblemen en vloeiendheidsproblemen worden besproken.
- Analyse: Deze problemen kunnen leiden tot beperkingen in expressie en verstaanbaarheid, wat de algemene ontwikkeling van kinderen kan belemmeren.
- Leerpunten: Het belang van vroegtijdige detectie en interventie bij spraak- en taalproblemen, het aanpassen van het onderwijs aan de specifieke behoeften van elk kind, en het creëren van een inclusieve

leeromgeving waarin alle kinderen zich gehoord en begrepen voelen.

Door het bestuderen van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in de complexiteit van spraak- en taalproblemen bij kleuters en leren hoe ze effectief kunnen omgaan met deze uitdagingen in de klas.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus:

1. Combilist, een instrument voor taalontwikkeling via interactie:

- o Praktijkvoorbeeld: Een leerkracht gebruikt de Combilist om de taalontwikkeling van kleuters te stimuleren door middel van interactie.
- o Analyse: De Combilist biedt concrete handvatten en activiteiten om de taalvaardigheid van kinderen te verbeteren.
- o Leerpunten: Leerkrachten kunnen door middel van interactieve activiteiten de taalontwikkeling van kleuters op een effectieve manier stimuleren.

2. Werkmap fonemisch bewustzijn:

- o Praktijkvoorbeeld: Een logopedist gebruikt de werkmap fonemisch bewustzijn om kinderen te helpen bij het ontwikkelen van hun fonemisch bewustzijn.
- o Analyse: De werkmap biedt oefeningen en activiteiten die gericht zijn op het bewustzijn van klanken in woorden, wat essentieel is voor het leren lezen en spellen.
- o Leerpunten: Door kinderen bewust te maken van klanken in woorden, kunnen ze hun lees- en spellingsvaardigheden verbeteren.

3. Joep!:

- o Praktijkvoorbeeld: Een leerkracht gebruikt het boek Joep! om de taalontwikkeling van kleuters te stimuleren door middel van interactieve voorleesactiviteiten.
- o Analyse: Joep! biedt verhalen en activiteiten die de woordenschat en taalbegrip van kinderen vergroten.
- o Leerpunten: Interactief voorlezen kan een effectieve manier zijn om de taalontwikkeling van kleuters te stimuleren en hun interesse in taal te vergroten.

4. Met tussendoelen koersen op geletterdheid:

- o Praktijkvoorbeeld: Een leerkracht gebruikt tussendoelen om gericht te werken aan de ontluikende geletterdheid van kleuters.
- o Analyse: Tussendoelen bieden concrete doelen en stappen om de geletterdheid van kinderen te bevorderen.
- o Leerpunten: Door te werken met tussendoelen kunnen leerkrachten de ontwikkeling van geletterdheid bij kleuters effectief monitoren en stimuleren.

5. Taalscreening bij kinderen: waarom, waarmee en hoe?:

- o Praktijkvoorbeeld: Een logopedist voert een taalscreening uit bij een kind om eventuele taalproblemen vroegtijdig te signaleren.

- o Analyse: Taalscreening kan helpen bij het identificeren van taalproblemen en het bieden van passende ondersteuning.
- o Leerpunten: Vroegtijdige screening van taalproblemen kan bijdragen aan een tijdige interventie en verbetering van de taalvaardigheid van kinderen.

Door het bestuderen van deze praktijkvoorbeelden en casestudies kunnen studenten inzicht krijgen in hoe taalontwikkeling bij kleuters gestimuleerd kan worden en hoe ze kunnen omgaan met taalproblemen. Het biedt concrete voorbeelden en handvatten om de theorie in de praktijk toe te passen en de taalvaardigheid van kinderen te verbeteren.

Praktijkvoorbeelden en casestudies uit de cursus "De geletterdheid. Kleuters & Ik" bieden waardevolle inzichten en leerpunten voor studenten die zich willen verdiepen in het onderwerp. Hieronder volgt een overzicht van enkele relevante praktijkvoorbeelden en casestudies, samen met hun analyse en leerpunten:

1. Taalscreening bij kinderen: waarom, waarmee en hoe?

- **Praktijkvoorbeeld:** In dit casestudy wordt de noodzaak van taalscreening bij kinderen benadrukt en worden verschillende methoden en instrumenten besproken.
- **Analyse:** Het belang van vroegtijdige detectie van taalproblemen wordt benadrukt, evenals de rol van gestandaardiseerde screeningsinstrumenten bij het identificeren van kinderen met taalontwikkelingsstoornissen.
- **Leerpunten:** Studenten leren hoe ze effectief taalscreening kunnen uitvoeren en hoe ze de resultaten kunnen interpreteren om passende interventies te plannen.

2. Ju-uf, Je moet wel lezen wat er staat hé! Peuters, kleuters en ontluikende geletterdheid.

- **Praktijkvoorbeeld:** Deze casestudy richt zich op het belang van ontluikende geletterdheid bij peuters en kleuters en benadrukt het belang van interactief voorlezen en taalstimulering.
- **Analyse:** De casestudy illustreert hoe vroege blootstelling aan boeken en verhalen de taalontwikkeling en geletterdheid van jonge kinderen kan bevorderen.
- **Leerpunten:** Studenten leren hoe ze een stimulerende leesomgeving kunnen creëren en hoe ze interactief voorlezen kunnen integreren in hun onderwijspraktijk.

3. Draaiboek dysfasie

- **Praktijkvoorbeeld:** Dit draaiboek biedt richtlijnen voor het omgaan met kinderen met dysfasie, een taalontwikkelingsstoornis die de communicatie beïnvloedt.
- **Analyse:** Het draaiboek bevat praktische strategieën en interventies die kunnen worden toegepast om de communicatieve vaardigheden van kinderen met dysfasie te verbeteren.
- **Leerpunten:** Studenten leren hoe ze individuele ondersteuning kunnen bieden aan kinderen met specifieke taalontwikkelingsstoornissen en hoe ze een inclusieve leeromgeving kunnen creëren.

Door het bestuderen van deze
praktijkvoorbeelden en casestudies
kunnen studenten een dieper inzicht

krijgen in de complexiteit van geletterdheid bij jonge kinderen en leren ze effectieve strategieën en interventies toe te passen in hun toekomstige onderwijspraktijk.

Creëer een samenvatting van kernpunten per hoofdstuk of thema, met nadruk op verbanden tussen concepten.

Hoofdstuk 1: Situering vanuit het algemeen diagnostisch protocol

- Rol van het handelingsgericht werken binnen een zorgbrede aanpak
- Handelingsgericht werken in het zorgcontinuüm
- In kaart brengen van specifieke onderwijsbehoeften en bepalen van doelen
- Kindgesprekken
- Van onderwijsbehoeften naar een zorgplan

Hoofdstuk 2: Praktijkvoorbeeld: Een antwoord bieden op de onderwijsbehoeften van doven en slechthorenden

- Verschillen in horen tussen kinderen met gehoorproblemen en horende kinderen
- Communicatiebelemmerende factoren en manieren om ermee om te gaan
- Onderwijzen van doven en slechthorenden
- Invloed op spraak- en taalontwikkeling

Hoofdstuk 3: Protocol gedrag en emotie

- Zicht krijgen op gedrag en emotie
- Factoren die gedrag en emotie uitlokken (ABC-model, executieve functies)
- Escalatie van gedrag: cyclus van acting-out
- Muzisch werken als antwoord op behoeften op vlak van gedrag en emoties
- Handelen bij gediagnosticeerde gedragsproblemen

Hoofdstuk 4: Wiskunde

- Omgaan met diversiteit en risicoleerlingen
- Anticiperen op tekortkomingen in het werkveld
- Creëren van een krachtige leeromgeving met behulp van het differentiatie-model
- Specifiek diagnostisch protocol bij wiskunde-problemen en dyscalculie
- Rekenproblemen: rekenmoeilijkheden en rekenstoornissen

Hoofdstuk 5: Nederlands

- Moeilijkheden met taalontwikkeling, spreekvloeiendheid, articulatie en voorbereidende leesvaardigheden
- Taalontwikkelingsproblemen zoals taalachterstand en taalstoornis
- Gebruik van observatiewijzers en taalvaardigheidstesten

De verbanden tussen de hoofdstukken liggen in het begrijpen van specifieke onderwijsbehoeften, het handelen op basis van deze behoeften en het creëren van een inclusieve leeromgeving die tegemoetkomt aan diversiteit en individuele leerbehoeften. Het is essentieel om zowel op het gebied van taal als wiskunde aandacht te besteden aan diagnostiek, interventie en differentiatie om alle leerlingen effectief te ondersteunen.

Hoofdstuk 2: Preventie en remedie van taalproblemen

- Interactievaardigheden: Belang van interactie voor taalontwikkeling, hoe interactievaardigheden te verbeteren
- Observatieschalen met taalstimulering en remedie: Tools voor het observeren en stimuleren van taalontwikkeling
- Taalstimulering via verhalen: Het gebruik van verhalen voor taalbegrip en -ontwikkeling
- Taalstimulering via muzische vorming: Creatieve manieren om taal te stimuleren
- Taalstimulering via gebruik van taalmethodes: Effectieve methodes om taalvaardigheid te verbeteren

Hoofdstuk 3: Articulatiestoornissen

- Fonetische articulatiestoornissen: Problemen met de uitspraak van klanken, preventie en remedie
- Fonologische articulatiestoornissen: Problemen met de klankstructuur van woorden, preventie en remedie

Hoofdstuk 4: Vloeiendheidsstoornissen (Stotteren)

- Normale onvloeiendheden: Onderscheid tussen normale en abnormale onvloeiendheden
- Fysiologisch stotteren: Kernstotteren en hoe hiermee om te gaan
- Screening: Het belang van vroegtijdige screening voor stotteren
- Preventie en remedie: Praktische strategieën om stotteren te voorkomen en te behandelen

Hoofdstuk 5: Stemstoornissen (Kinderheesheid)

- Stemmisbruik: Oorzaken en gevolgen van stemmisbruik bij kinderen
- Verkeerd stemgebruik: Problemen met stemgebruik en hoe deze aan te pakken
- Preventie en remedie: Maatregelen om stemstoornissen te voorkomen en te behandelen

Hoofdstuk 6: Dyslexie

- Inleiding tot dyslexie: Definitie en kenmerken van dyslexie
- Preventie en remedie: Effectieve methodes om dyslexie te behandelen en te ondersteunen

Deze hoofdstukken tonen de verschillende taal- en spraakstoornissen die kunnen voorkomen bij kinderen, evenals preventieve en remedie strategieën om hen te helpen bij hun taalontwikkeling. Het is belangrijk om de verbanden tussen deze concepten te begrijpen om effectief te kunnen ingrijpen en ondersteuning te bieden aan kinderen met specifieke onderwijsbehoeften.

Hoofdstuk 2: Rol van handelingsgericht werken binnen een zorgbrede aanpak

- Handelingsgericht werken is een benadering waarbij de focus ligt op het samenwerken aan schoolsucces.
- Belangrijke uitgangspunten zijn onder andere het werken vanuit de onderwijsbehoeften van de leerling en het betrekken van alle betrokkenen bij het onderwijsproces.
- Concrete voorbeelden van handelingsgericht werken kunnen zijn: het opstellen van een handelingsplan voor een leerling met specifieke onderwijsbehoeften en het regelmatig evalueren en bijstellen van dit plan.

Hoofdstuk 6: Handelingsgericht werken in een zorgcontinuüm

- Het in kaart brengen van specifieke onderwijsbehoeften en het bepalen van doelen is essentieel binnen handelingsgericht werken.
- Door middel van observaties, gesprekken en testen kan worden vastgesteld wat de specifieke behoeften van een leerling zijn en welke doelen er gesteld moeten worden.
- Het zorgcontinuüm omvat verschillende niveaus van ondersteuning, van preventief tot intensief, afhankelijk van de behoeften van de leerling.

Hoofdstuk 4: Gesprekken met leerlingen en leerlingenplannen

- Het voeren van kindgesprekken is een belangrijk onderdeel van handelingsgericht werken, omdat hierdoor de stem van de leerling gehoord wordt en de behoeften van de leerling duidelijk worden.
- Leerlingenplannen kunnen worden opgesteld op basis van de uitkomsten van de kindgesprekken en andere observaties en testresultaten.
- Door middel van leerlingenplannen kunnen concrete doelen worden gesteld en kan de voortgang van de leerling worden gevolgd en geëvalueerd.

Praktijkvoorbeeld: Antwoord bieden op onderwijsbehoeften van doven en slechthorenden

- Het is belangrijk om je als leerkracht goed te informeren over de specifieke behoeften van dove en slechthorende leerlingen, zodat je adequaat kunt handelen.
- Door kennis en inzichten te verzamelen en deze toe te passen in de praktijk, kun je een krachtige leeromgeving creëren die aansluit bij de onderwijsbehoeften van dove en slechthorende leerlingen.
- Het is essentieel om rekening te houden met de verschillen in waarneming van geluid en de mogelijke gevolgen hiervan voor het leren en de communicatie van dove en slechthorende leerlingen.

Hoofdstuk 3: Omgevingsgeluid en communicatiebelemmerende factoren

3.1. Omgevingsgeluid en gehoorproblemen

- Hoorapparaten versterken zowel spraak als omgevingsgeluid, wat problematisch kan zijn in rumoerige omgevingen.
- Het binaurale karakter van twee goede oren helpt bij het opvangen van geluid en richting horen.
- De combinatie van horen en zien verbetert spraakverstaanbaarheid, vooral bij mensen met gehoorproblemen.
- Mentale invulwerk is belangrijk voor het raden van woorden of klanken bij gehoorgestoorde leerlingen.

3.2. Communicatiebelemmerende factoren en oplossingen

- Sprekers dienen duidelijk en niet te snel te praten, met goede articulatie en luidheid.
- Toehoorders met gehoorverlies kunnen baat hebben bij training van het gehoor en regelmatig dragen van hoorapparaten.

- Visuele ondersteuning, zoals het projecteren van informatie, kan helpen bij het begrijpen van lessen.
- De ruimte waarin communicatie plaatsvindt, speelt ook een rol, met aandacht voor geluidsdemping en goede verlichting.

Verbanden tussen concepten:

- Omgevingsgeluid kan de communicatie bemoeilijken, vooral voor mensen met gehoorproblemen.
- De combinatie van horen en zien kan de spraakverstaanbaarheid verbeteren, maar training van het gehoor is ook essentieel.
- Visuele ondersteuning en aanpassingen aan de ruimte kunnen helpen bij het overwinnen van communicatiebelemmeringen.
- Een holistische aanpak, waarbij zowel de spreker als de toehoorder en de omgeving worden aangepakt, is cruciaal voor effectieve communicatie.

Hoofdstuk 3.2: Omgevingsfactoren en ondersteuning voor leerlingen met een auditieve beperking

- Belangrijke definities en begrippen:
  - Auditieve beperking: beperking in het gehoorvermogen
  - FM-systeem: draadloos systeem om omgevingslawaaai te verminderen
  - Audiogram: test om gehoorverlies te meten
- Kernconcepten:
  - Invloed van lichtinval en zitarrangement op communicatie
  - Effect van achtergrondlawaaai op informatieoverdracht
  - Belang van regelmatige audiologische opvolging en controle van hoorapparaten
- Concrete voorbeelden:
  - U-vormig zitarrangement voor beter zicht op sprekers
  - Gebruik van FM-systeem in rumoerige omgevingen
  - Testen van gehoor en hoorapparaten voor optimale werking
- Verbanden tussen concepten:
  - Rustige klasomgeving en FM-systeem kunnen samen omgevingslawaaai verminderen
  - Regelmatige audiologische opvolging kan problemen met gehoorverlies vroegtijdig detecteren
  - Samenwerking tussen leerkrachten, audiologen en audiotecnische diensten is essentieel voor optimale ondersteuning

Hoofdstuk 3.3: Onderwijsaanpak voor dove en slechthorende leerlingen

- Belangrijke definities en begrippen:
  - Oralisme: aanpak waarbij dove kinderen leren spreken zonder gebarentaal
  - Totale Communicatie: aanpak die alle communicatiemiddelen, oraal en manueel, omvat
- Kernconcepten:

- Impact van gehoorverlies op spraak- en taalontwikkeling en schoolse leren
- Verschillende visies op onderwijsaanpak voor dove kinderen (oralisme vs. Totale Communicatie)
- Concrete voorbeelden:
  - Vroege versterking van gehoorresten en spelenderwijs gevoelig maken voor geluidsprikkels
  - Gebruik van gebaren, spraakafzien, lezen en schrijven in Totale Communicatie aanpak
- Verbanden tussen concepten:
  - Impact van gehoorverlies op onderwijsaanpak en communicatiemiddelen
  - Evolutie van oralisme naar Totale Communicatie als gevolg van maatschappelijke veranderingen en wetenschappelijk onderzoek

Deze samenvattingen bieden een overzicht van de belangrijkste concepten en verbanden tussen hoofdstuk 3.2 en 3.3, waardoor studenten efficiënt kunnen studeren en de stof beter kunnen beheersen.

Hoofdstuk 6: Oorresten om spraak en spraakafzien te bevorderen

Belangrijke definities en begrippen:

- Simultane methode: Gesproken taal wordt gelijktijdig ondersteund door gebaren.
- Successieve methode: Dove kinderen leren eerst gebarentaal en later gesproken taal.
- Bilinguale en biculturele handelingsvisie: Dove kinderen groeien op tot tweetalige volwassenen met twee culturen.

Kernconcepten:

- Gebarentaal als eerste taal voor dove kinderen.
- Ontwikkeling van dove culturen en visuele communicatie.
- Impact van gehoorstoornissen op taalontwikkeling.

Concrete voorbeelden:

- Dove kinderen die gebaren gebruiken om te communiceren.
- Verschillen tussen simultane en successieve methoden.
- Voorbeelden van verwarring in geluiden en woorden door gehoorstoornissen.

Verbanden tussen concepten:

- Gebarentaal als basis voor latere taalontwikkeling.
- Dove culturen en visuele communicatie als belangrijke aspecten van identiteit.
- Impact van gehoorstoornissen op spreek- en woordgeheugen.

Praktische toepassingen:

- Ondersteuning bieden aan dove kinderen in tweetalige omgevingen.
- Begrip tonen voor de uitdagingen van dove kinderen in taalverwerving.
- Gebruik maken van visuele communicatie om dove kinderen te helpen.

Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillen tussen simultane en successieve methoden in taalontwikkeling.
- Impact van gehoorstoornissen op spraak- en taalontwikkeling.
- Rol van gebarentaal in de identiteit van dove volwassenen.

Vraag- en antwoordformaten:

- Wat zijn de belangrijkste kenmerken van de simultane methode?
- Hoe kan de bilinguale en biculturele handelingsvisie dove kinderen helpen in hun ontwikkeling?
- Welke voorbeelden van verwarring in geluiden en woorden worden genoemd in het hoofdstuk?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk 6: Oorresten om spraak en spraakafzien te bevorderen
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

Hoofdstuk 7 van de cursus behandelt het belang van spraak- en taalontwikkeling bij gehoorgestoorde kinderen, met een focus op de peuter-kleuterperiode. Hier zijn de kernpunten per hoofdstuk of thema:

1. Spraak- en taalontwikkeling bij gehoorgestoorde kinderen:

- Gehoorgestoorde kinderen missen het vermogen om woorden ritmisch te groeperen, wat essentieel is voor het opbouwen van spreek- en taalgeheugen.
- Ze ervaren beperktere taalervaringen in vergelijking met horende kinderen, wat resulteert in een gebrek aan begrip van taalrelaties.

2. Intensieve begeleiding tijdens de peuter-kleuterperiode:

- De peuter-kleuterperiode is cruciaal voor taalontwikkeling en vereist intensieve begeleiding, zowel op school als thuis.
- Gehoorgestoorde kleuters hebben recht op ondersteuning vanuit type 7, afhankelijk van hun onderwijsbehoeften.

3. Logopedische therapie en taalstimulering:

- Logopedische therapie richt zich op hoortraining, spraakafzien en taalbegrip en -productie.
- Verschillende taalcomponenten worden behandeld, zoals articulatie, morfologie, syntaxis en semantiek.
- De logopedist sluit aan bij het taalthema van de klas en test zowel receptieve als expressieve taalvaardigheden.

4. Pedagogische principes voor spraak- en taalstimulering:

- Type 7-onderwijs heeft specifieke pedagogiek ontwikkeld voor spraak- en taalontwikkeling bij gehoorgestoorde kinderen.

- Leerkrachten worden gesensibiliseerd en ondersteund in hun pedagogisch-didactisch handelen voor spraak- en taalstimulering.
- Het stimuleren van spraak- en taalontwikkeling moet intentioneel gebeuren en mag niet worden overgelaten aan 'vrij kleuterinitiatief'.

5. Belangrijke principes voor spraak- en taalstimulering:

- De leerkracht kiest een taalthema en biedt gerichte activiteiten aan om spraak- en taalontwikkeling te stimuleren.
- Gehoorgestoorde kleuters leren geen taal enkel op basis van ervaring; ze moeten gericht gestimuleerd worden.

Door het begrijpen van deze kernpunten en het leggen van verbanden tussen concepten, kunnen studenten effectief studeren en de stof beheersen voor dit deel van de cursus.

Hoofdstuk/Thema: Begeleiding van kinderen met een auditieve beperking

Belangrijke definities en begrippen:

- Auditieve beperking: een beperking in het vermogen om geluiden te horen
- FM-systeem: een systeem dat gebruikt wordt om geluidsoverdracht te verbeteren voor mensen met gehoorproblemen

Kernconcepten:

- Belang van visualisatie en interactie bij het lesgeven aan gehoorgestoorde kleuters
- Stimuleren van spraak- en taalontwikkeling door middel van huisbegeleiding en interactief voorlezen
- Afgestemd werken tussen verschillende partijen (leerkrachten, ouders, ondersteuners) om de ontwikkeling van het kind te optimaliseren

Concrete voorbeelden:

- Gebruik van foto's, prenten en tekeningen in de klas om taal te visualiseren
- Voorlezen en benoemen van dagelijkse activiteiten zoals het schillen van een appel om taal te stimuleren
- Ouders betrekken bij de taalontwikkeling door middel van geluidenboeken en interactief voorlezen

Verbanden tussen concepten:

- Het gebruik van het FM-systeem bij gerichte taalactiviteiten om de spraak- en taalontwikkeling te ondersteunen
- Afstemming tussen verschillende partijen om de ontwikkeling van het kind te bevorderen, zoals het vooraf meegeven van versjes aan ouders en het maken van weekendverslagen
- Communicatie en evolutiebesprekingen als essentiële middelen om doelen en werkwijzen af te stemmen en relevante informatie door te geven

Praktische toepassingen:

- Gebruik van een contactschrift om relevante informatie snel door te geven tussen betrokken partijen
- Aanmoedigen van het dragen van gehoorapparaten en open communicatie over de auditieve beperking om pesterijen te voorkomen

Potentiële examenonderwerpen:

- Het belang van visualisatie en interactie bij het lesgeven aan gehoorgestoorde kleuters
- Methoden om de spraak- en taalontwikkeling te stimuleren bij kinderen met een auditieve beperking
- Afgestemd werken tussen verschillende partijen en de impact op de ontwikkeling van het kind

Vraag- en antwoordformaten:

1. Wat is het belang van visualisatie bij het lesgeven aan gehoorgestoorde kleuters?

- Visualisatie helpt om abstracte concepten concreet te maken en de taalontwikkeling te stimuleren.

2. Hoe kunnen ouders bijdragen aan de spraak- en taalontwikkeling van hun kind met een auditieve beperking?

- Ouders kunnen bijdragen door middel van huisbegeleiding, interactief voorlezen en het gebruik van geluidenboeken.

Visuele structuur:

- Hoofdstuk/Thema: Begeleiding van kinderen met een auditieve beperking
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

Deze samenvatting biedt een overzicht van de belangrijkste punten en concepten die behandeld worden in het hoofdstuk over de begeleiding van kinderen met een auditieve beperking. Het benadrukt het belang van visualisatie, interactie en samenwerking tussen verschillende partijen om de ontwikkeling van het kind te optimaliseren.

Hoofdstuk 9 van de cursus behandelt het omgaan met kinderen met een auditieve handicap in het gewoon onderwijs.

Hier zijn de kernpunten per thema:

1. Integratie van kinderen met een auditieve handicap:

- Kinderen met een auditieve handicap hebben moeite met het volgen van groepsgesprekken en integreren in de klas.
- Het missen van informatie kan leiden tot achterdocht en isolatie.
- Het bewustzijn van hun 'anders-zijn' groeit naarmate ze ouder worden.

2. Contact met lotgenoten:

- Het stimuleren van contacten met andere kinderen met een auditieve handicap is belangrijk voor de ontwikkeling van hun identiteit.
- Organisatie van dagen waarop dove en slechthorende leerlingen elkaar kunnen ontmoeten is nuttig.
- Lotgenoten ontmoeten helpt bij het uiten van zorgen en problemen.

3. Onderwijsbehoeften en oplossingen:

- Het onder woorden brengen van de onderwijsbehoeften van kinderen met een auditieve handicap is essentieel voor het vinden van doelgerichte oplossingen.
- Het welslagen in het gewoon onderwijs hangt af van de mate waarin de school en de klastitularis kunnen inspelen op de specifieke zorgvraag van de leerling.

4. Begeleiding en teamwerk:

- Begeleiding van een kind met een auditieve handicap vereist een teaminspanning.
- Een professionele audiologische opvolging, aangepaste apparatuur en inzicht van ouders, leerkrachten en ondersteuners zijn cruciaal.
- Het inrichten van een krachtige leeromgeving voor leerlingen met een auditieve stoornis vergt inspanning maar is de moeite waard.

5. Aanvullende bronnen:

- De studietekst is gebaseerd op bronnen zoals 'Kinderen met een auditieve handicap in het gewone onderwijs' en 'Mijn leerling hoort slecht, een gids voor evidence based onderwijs'.
- Het Protocol Gedrag en Emotie wordt gebruikt als kader voor het omgaan met gedragsproblemen en emoties bij kinderen.

Door het begrijpen van de specifieke behoeften en uitdagingen van kinderen met een auditieve handicap, en door het creëren van een ondersteunende en inclusieve leeromgeving, kunnen leerkrachten en ondersteuners effectief bijdragen aan het succes en welzijn van deze leerlingen in het gewoon onderwijs.

Hoofdstuk 10: Gedrag en Emotie

Belangrijke definities en begrippen:

- Gedrag: de manier waarop een individu zich uitdrukt of reageert op verschillende situaties.
- Emotie: de innerlijke beleving die gepaard gaat met een bepaalde gemoedstoestand.

Kernconcepten:

1. Het ijsbergmodel van McClelland: dit model helpt bij het interpreteren van gedrag door te kijken naar de onderliggende redenen en emoties die aan de oppervlakte liggen.
2. Sociaal-Emotioneel Leren: het belang van het ontwikkelen van emotieregulatie en de rol van de leerkracht hierin.
3. Executieve functies: de vaardigheden die nodig zijn voor zelfsturing en sociaal en emotioneel functioneren.

Concrete voorbeelden:

- Kleuters die met hun gedrag iets willen vertellen waar ze nog geen woorden voor hebben.
- Het ABC-model als hulpmiddel om antecedenten, gedrag en consequenties te analyseren.

Verbanden tussen concepten:

- Het begrijpen van de achterliggende redenen van gedrag helpt bij het ontwikkelen van emotieregulatie en executieve functies.
- Het ABC-model kan helpen bij het identificeren van uitlokkende factoren en het inzetten op passende consequenties.

Praktische toepassingen:

- Gebruik van screeningstools zoals de Diagnostische observatielijst en Kwaliteitskaart om gedrag en emotie in kaart te brengen.
- Inzetten op executieve functies om zelfsturing en sociaal gedrag te bevorderen.

Potentiële examenonderwerpen:

- Het ijsbergmodel van McClelland en de toepassing ervan in de interpretatie van gedrag.
- Het ABC-model en de rol ervan bij gedragsanalyse en interventie.

Vraag- en antwoordformaten:

1. Wat is het belang van het ijsbergmodel van McClelland bij het interpreteren van gedrag?
  - Het ijsbergmodel helpt bij het begrijpen van de onderliggende redenen en emoties die aan de oppervlakte liggen bij gedrag.
2. Hoe kunnen executieve functies bijdragen aan zelfsturing en sociaal gedrag?
  - Sterke executieve functies helpen bij het managen van emoties, gedachten en gedrag, wat leidt tot doelgericht en sociaal gedrag op school.

Visuele structuur:

- Hoofdstuk 10: Gedrag en Emotie
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

Hoofdstuk 11: Inzetten op de ontwikkeling van executieve functies bij kleuters

Belangrijke definities en begrippen:

- Executieve functies: cognitieve processen die nodig zijn voor zelfregulatie, planning, organisatie en doelgericht gedrag.
- Co-regulatie: het ondersteunen van kinderen bij het reguleren van hun gedrag en emoties.
- Escalatie van gedrag: het proces waarbij gedrag evolueert van basisrust naar uitbarstingsfase.

Kernconcepten:

- Rol van de leerkracht: cruciaal in het ondersteunen van kinderen met executieve functieproblemen.
- Soorten steun: emotionele, instructionele en organisationele steun om kinderen te helpen bij het ontwikkelen van executieve functies.

- Langdurige ondersteuning: nodig voor het verbeteren van executieve functies, vooral bij kinderen met ontwikkelingsstoornissen.

Concrete voorbeelden:

- Rust brengen en structuur bieden in de klas.
- Stellen van juiste vragen en uitdagen van denken.
- Gebruik van stappenplannen en herhaalde instructie.

Verbanden tussen concepten:

- Emotionele steun kan bijdragen aan het verbeteren van impulscontrole.
- Instructionele steun helpt bij het ontwikkelen van planning en organisatievaardigheden.
- Organisationele steun draagt bij aan het verminderen van escalatie van gedrag.

Praktische toepassingen:

- Implementeren van co-regulatie in de klas.
- Gebruik van muzische werkvormen om gedrag en emoties te reguleren.
- Handelen bij gediagnosticeerde gedragsproblemen met behulp van specifiek leermateriaal.

Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillen in ontwikkeling van executieve functies bij kinderen met en zonder ontwikkelingsstoornissen.
- Effectiviteit van verschillende vormen van steun bij het verbeteren van executieve functies.
- Preventieve en curatieve interventies bij escalatie van gedrag.

Vraag- en antwoordformaten:

- Hoe kan een leerkracht co-regulatie toepassen in de klas?
- Wat zijn de drie vormen van steun die een leerkracht kan bieden bij het ontwikkelen van executieve functies?
- Welke rol spelen muzische werkvormen bij het omgaan met gedrag en emoties bij kleuters?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk 11: Inzetten op de ontwikkeling van executieve functies bij kleuters
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

Hoofdstuk 12: Sociaal-emotioneel leren als basis

1. Belangrijke definities en begrippen:

- Sociaal-emotioneel leren (SEL): Het proces waarbij individuen de nodige kennis, attitudes en vaardigheden verwerven om effectief te functioneren en positieve relaties te onderhouden met anderen.

2. Kernconcepten:

- Diversiteit in de klas en gelijke kansen voor alle kinderen.
- Omgaan met verschillende ontwikkelingsfasen van kinderen.

3. Concrete voorbeelden:

- Implementatie van ritme en rituelen om stress in de klas te verminderen.
- Praktijkverhalen en interventies om sociaal-emotionele moeilijkheden aan te pakken.

4. Verbanden tussen concepten:

- Het belang van sociaal-emotioneel leren voor het creëren van een inclusieve en ondersteunende leeromgeving.
- Relatie tussen diversiteit, gelijke kansen en omgaan met verschillende ontwikkelingsfasen.

5. Praktische toepassingen:

- Handelingsgericht werken in de klas om de sociaal-emotionele behoeften van kinderen te ondersteunen.
- Preventie van gedragsproblemen door planmatig te werken aan passend onderwijs.

6. Potentiële examenonderwerpen:

- Impact van toxische stress op het leren en ontwikkelen van kinderen.
- Basiskennis en speerpunten van de Commissie Beter Onderwijs.

7. Vraag- en antwoordformaten:

- Hoe kan sociaal-emotioneel leren bijdragen aan een positief leerklimaat in de klas?
- Wat zijn enkele praktische interventies om sociaal-emotionele moeilijkheden aan te pakken?

8. Visuele structuur:

- Hoofdstuk 12: Sociaal-emotioneel leren als basis
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

Deze samenvatting biedt een overzicht van de essentiële punten van hoofdstuk 12, met een focus op het begrijpen van de verbanden tussen verschillende concepten binnen het thema van sociaal-emotioneel leren als basis. Het is een handige studiegids voor studenten die zich willen voorbereiden op examens of hun kennis over dit onderwerp willen verdiepen.

Hoofdstuk: Ontwikkelingsfasen van kinderen

- Kinderen doorlopen verschillende ontwikkelingsfasen, zoals kruipen, lopen, tekenen, enzovoort.
- Leerkrachten moeten rekening houden met de gemeenschappelijke kenmerken van kinderen in een bepaalde leeftijdsgroep.
- Er zijn echter grote individuele verschillen binnen een klasgroep die vragen om een diverse aanpak.
- Het is belangrijk voor leerkrachten om deze verschillen te herkennen en er adequaat op te reageren.

Hoofdstuk: Ondervangen van risicoleerlingen

- Leerkrachten moeten inspelen op de leerrisico's van kleuters en hulp bieden aan risicoleerlingen.
- Stagnatie, retardatie en regressie bij kleuters kunnen vaak worden toegeschreven aan een gebrek aan beheersing van onderliggende deelvaardigheden.
- Leerkrachten hebben de verantwoordelijkheid om gerichte hulp te bieden aan risicoleerlingen om hun slaagkansen te vergroten.
- Goede zorg begint met goed onderwijs en leerkrachten zijn de spilfiguren van zorg in de klas.

Hoofdstuk: Verhoogde zorg voor wiskundige initiatie en taal- en spraakontwikkeling

- Voorbereidende rekenvaardigheden zijn krachtige voorspellers van latere schoolse prestaties.
- Onderzoek toont aan dat seriatie en classificatie belangrijke voorspellende waarde hebben voor rekenprestaties.
- Procedurele en conceptuele kennis van het tellen zijn beide belangrijk voor de rekenontwikkeling.
- Kinderen met zwakke rekenvaardigheden hebben vaak moeite met telkennis en vergelijken van grootte-representaties.

Deze samenvatting benadrukt de verbanden tussen de ontwikkelingsfasen van kinderen, het belang van het ondervangen van risicoleerlingen en de verhoogde zorg voor wiskundige initiatie en taal- en spraakontwikkeling. Het is essentieel voor leerkrachten om deze concepten te begrijpen en toe te passen in de praktijk om alle kinderen effectief te ondersteunen in hun leerproces.

Hoofdstuk 14: Voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas

Belangrijke definities en begrippen:

- Voorbereidende rekenvaardigheden: vaardigheden die kinderen in de kleuterklas ontwikkelen om zich voor te bereiden op formele rekenvaardigheden.
- Rekenproblemen: moeilijkheden die kinderen kunnen ervaren bij het begrijpen en toepassen van rekenkundige concepten.
- Rekenstoornis: een specifieke leerstoornis die zich manifesteert in ernstige en aanhoudende problemen met rekenen.

Kernconcepten:

1. Vergelijken: het kunnen onderscheiden en benoemen van kwalitatieve en kwantitatieve kenmerken van objecten.
2. Hoeveelheden koppelen: het groeperen van objecten op basis van bepaalde criteria.
3. Eén-één correspondentie: het leggen van relaties tussen verschillende gegevens, zoals het matchen van hoeveelheden.
4. Ordenen: het rangschikken van objecten op basis van criteria zoals grootte, hoeveelheid, of volgorde.

5. Telwoorden gebruiken: het kunnen tellen, zowel vooruit als achteruit, en het kennen van kardinale en ordinale getallen.
6. Synchroon en verkort tellen: het kunnen tellen op een gestructureerde en efficiënte manier.

Concrete voorbeelden:

- Kinderen die de component 'vergelijken' beheersen, kunnen bijvoorbeeld aangeven welke rij meer kippen heeft dan eieren.
- Bij 'hoeveelheden koppelen' kunnen kinderen objecten groeperen op basis van overeenkomsten of verschillen.
- Met 'één-één correspondentie' kunnen kinderen bijvoorbeeld aangeven of er evenveel kippen als eieren zijn.
- Bij 'ordenen' kunnen kinderen objecten rangschikken van hoog naar laag of van dun naar dik.
- Door 'telwoorden gebruiken' kunnen kinderen tot twintig tellen en kardinale en ordinale getallen kennen.
- 'Synchroon en verkort tellen' helpt kinderen om op een gestructureerde manier te tellen.

Verbanden tussen concepten:

- Het beheersen van één-één correspondentie is essentieel voor het begrijpen van vergelijkingen en ordeningen.
- Ordenen en vergelijken zijn nauw verbonden omdat beide concepten te maken hebben met het classificeren van objecten.
- Telwoorden gebruiken en synchroon tellen zijn fundamentele vaardigheden die de basis vormen voor het begrijpen van hoeveelheden en getallen.

Praktische toepassingen:

- Het identificeren van kinderen met rekenproblemen of rekenstoornissen op basis van hun prestaties in voorbereidende rekenvaardigheden.
- Het opstellen van remediëringsprogramma's op basis van de gemeten voorbereidende rekenvaardigheden.
- Het integreren van intelligentiemetingen in een globaal assessment om een volledig beeld te krijgen van de rekenontwikkeling van kinderen.

Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillen tussen kinderen met normale rekenontwikkeling, rekenproblemen en rekenstoornissen.
- De negen componenten van voorbereidende rekenvaardigheden en hun relatie tot 'getalbegrip op kleuterniveau'.
- Praktische voorbeelden van hoe kinderen voorbereidende rekenvaardigheden kunnen toepassen in verschillende situaties.

Vraag- en antwoordformaten:

- Wat zijn de belangrijkste componenten van voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas?
- Hoe kunnen kinderen de één-één correspondentie toepassen bij het vergelijken van objecten?
- Welke rol spelen telwoorden en synchroon tellen bij het ontwikkelen van rekenvaardigheden?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk 14: Voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterklas
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten

- Vergelijken
- Hoeveelheden koppelen
- Eén-één correspondentie
- Ordenen
- Telwoorden gebruiken
- Synchroon en verkort tellen
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

Hoofdstuk 15 van de cursus richt zich op het ontwikkelen van rekenvaardigheden bij kleuters. Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste punten:

1. Synchroon en verkort tellen:

- Kinderen leren synchroon tellen en verkort tellen vanuit de dobbelsteenstructuur.
- Ze kunnen hoeveelheden synchroon tellen en dobbelsteenstructuren direct herkennen.

2. Resultatief tellen:

- Kinderen kunnen gestructureerde en ongestructureerde hoeveelheden tellen, evenals bedekte hoeveelheden.
- Ze kunnen de totale hoeveelheid bepalen zonder hun vingers te gebruiken om de voorwerpen aan te wijzen.

3. Toepassen van kennis van getallen:

- Kinderen kunnen getallen onder de twintig gebruiken in eenvoudige probleemsituaties.
- Ze kunnen het getallensysteem toepassen om problemen op te lossen.

4. Schatten:

- Kinderen kunnen met redelijke nauwkeurigheid de positie van getallen bepalen op getallenlijnen van 0 tot 10 en 0 tot 20.
- Ze begrijpen de grootte van getallen op een getallenlijn.

5. Anticiperen op tekortkomingen in het werkveld:

- Experts hebben vastgesteld dat er een gebrek is aan inzicht in de ontwikkelingslijn en het gebruik van ondersteunend concreet materiaal.
- De opleiding biedt inzicht in de ontwikkelingslijn van wiskunde bij kleuters en stimuleert het gebruik van ondersteunend materiaal.

6. Differentiatie-model:

- Het accent wordt gelegd op het creëren van een krachtige leeromgeving waarin gedifferentieerd kan worden om te voldoen aan de onderwijsbehoeften van alle kleuters.
- Checklist voor gedifferentieerd werken: doelen selecteren, leerlijnen opstellen, gedifferentieerde werkvormen gebruiken, flexibiliteit tonen in activiteiten en evaluatie, effectieve feedback geven.

7. Specifiek diagnostisch protocol bij wiskundeproblemen en dyscalculie:

- In het zorgbeleid wordt ingegaan op het algemeen diagnostisch protocol en specifieke diagnostische procedures voor wiskundeproblemen en dyscalculie.

Door deze kernpunten te begrijpen en de verbanden tussen de concepten te zien, kunnen studenten hun rekenvaardigheden bij kleuters effectief ontwikkelen en inspelen op individuele onderwijsbehoeften.

Hoofdstuk: Diagnostische protocollen voor lezen, wiskunde, gedrag en emotie; spraak en taal, motoriek, lezen en spellen en hoogbegaafdheid

Belangrijke definities en begrippen:

- Diagnostische protocollen: ontwikkeld om onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling in kaart te brengen
- Brede basiszorg: basisniveau van ondersteuning voor alle leerlingen
- Verhoogde zorg: extra ondersteuning voor leerlingen met specifieke behoeften
- Uitgebreide zorg: intensieve ondersteuning voor leerlingen met complexe behoeften
- Specifiek Diagnostisch Protocol bij wiskundeproblemen en dyscalculie: document voor het diagnosticeren van rekenproblemen

Kernconcepten:

- Afstemming van onderwijs- en opvoedingsaanbod op zorgvraag van leerling
- Mogelijkheden en beperkingen in functioneren van leerling in interactie met context
- Verschillende fases van zorgcontinuüm: brede basiszorg, verhoogde zorg, uitgebreide zorg
- STICORDI-maatregelen: aanpassingen voor leerlingen met rekenstoornissen

Concrete voorbeelden:

- Gebruik van hulpkarten en rekenmachines voor leerlingen met rekenmoeilijkheden
- Multidisciplinaire interventies voor leerlingen met meerdere stoornissen
- Kenmerken van kleuters met rekenmoeilijkheden en dyscalculie

Verbanden tussen concepten:

- Diagnostische protocollen helpen bij het identificeren van onderwijsbehoeften en het formuleren van adviezen voor ondersteuning
- Verschillende zorgniveaus bieden aangepaste ondersteuning voor leerlingen met diverse behoeften
- STICORDI-maatregelen zijn specifieke interventies voor leerlingen met ernstige rekenstoornissen
- Verband tussen kenmerken van leerlingen met rekenmoeilijkheden en dyscalculie en de benodigde ondersteuning

Praktische toepassingen:

- Begrip van diagnostische protocollen helpt leerkrachten bij het afstemmen van onderwijs op individuele behoeften
- Kennis van verschillende zorgniveaus en interventies helpt bij het bieden van passende ondersteuning aan leerlingen met rekenproblemen

- Inzicht in kenmerken van leerlingen met rekenmoeilijkheden en dyscalculie helpt bij het herkennen en aanpakken van deze problemen

Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillen tussen rekenmoeilijkheden en dyscalculie
- STICORDI-maatregelen en hun toepassing
- Kenmerken van leerlingen met rekenmoeilijkheden en dyscalculie

Vraag- en antwoordformaten:

- Wat zijn de belangrijkste kenmerken van leerlingen met rekenmoeilijkheden?
- Hoe verschilt de aanpak van rekenmoeilijkheden van die van dyscalculie?
- Welke interventies zijn geschikt voor leerlingen met ernstige rekenstoornissen?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk: Diagnostische protocollen
  - Definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

Dit is een samenvatting van de belangrijkste punten uit het hoofdstuk over diagnostische protocollen voor lezen, wiskunde, gedrag en emotie; spraak en taal, motoriek, lezen en spellen en hoogbegaafdheid. Het biedt een overzicht van de essentiële concepten en verbanden tussen verschillende onderwerpen, waardoor studenten efficiënt kunnen studeren en de stof kunnen beheersen.

Hoofdstuk 17 van de cursus behandelt het onderwerp dyscalculie en de vroegtijdige signalering van mogelijke wiskundeproblemen bij kinderen. Hier zijn de kernpunten per hoofdstuk of thema, met nadruk op verbanden tussen concepten:

1. Definitie en kenmerken van dyscalculie:

- Dyscalculie is een specifieke leerstoornis die zich uit in problemen met het begrijpen en toepassen van wiskundige concepten.
- Het is belangrijk om vroegtijdig signalen van dyscalculie te herkennen om passende ondersteuning te bieden.

2. Early markers van dyscalculie:

- Tijdens de kleuterklas kunnen 'early markers' van dyscalculie worden gedetecteerd, zoals moeite met tellen, getalbegrip en rekenvaardigheden.
- Samenwerking met een externe partner, zoals een ergotherapeut, kan helpen bij het omgaan met deze markers.

3. Detecteren en handelen bij een rekenprobleem:

- Het is essentieel om te weten hoe te handelen wanneer een rekenprobleem wordt gedetecteerd bij een kind.
- Door het volgen van workshops en het raadplegen van bronnen zoals de Psycho-pedagogische dienst van Car 't Veld, kunnen leerkrachten en begeleiders beter omgaan met dyscalculie.

4. Vroegtijdige signalering van wiskundeproblemen:

- Het is aangetoond dat zwakke voorbereidende rekenvaardigheden in de kleuterleeftijd gevolgen hebben voor het latere leren van rekenen.
- Systematische signalering en toetsing van wiskundige vaardigheden, zelfs op kleuterniveau, zijn cruciaal voor het voorkomen van langdurige rekenachterstanden.

5. Rol van de leerkracht en onderwijsbehoeften:

- Leerkrachten spelen een belangrijke rol bij het herkennen en ondersteunen van kinderen met wiskundeproblemen.
- Het is essentieel dat instructie aansluit bij de persoonlijke instructiebehoefte van zwakke leerlingen om hiaten in kennis aan te pakken.

Door het begrijpen van de kernconcepten van dyscalculie en vroegtijdige signalering van wiskundeproblemen, kunnen leerkrachten en begeleiders effectiever omgaan met kinderen die moeite hebben met wiskunde. Het is belangrijk om aandacht te besteden aan de signalen en om passende ondersteuning te bieden om de leerresultaten te verbeteren.

Hoofdstuk 1: Signaleren van achterblijvende rekenvaardigheid

- Definitie van achterblijvende rekenvaardigheid
- Belang van vroegtijdige signalering
- Risicofactoren voor rekenproblemen
- Verband tussen rekenproblemen en dyscalculie

Hoofdstuk 2: Ontwikkeling van rekenvaardigheid bij kleuters

- Belang van tellen en getalbegrip bij kleuters
- Verschillen in voorbereidende rekenvaardigheden tussen Nederlandse en Turkse kleuters
- Ontwikkeling van voorbereidende rekenvaardigheid bij Vlaamse kinderen in vergelijking met Nederlandse leeftijdsgenoten

Hoofdstuk 3: Aanpak van vroege rekenproblemen

- Preventie en remediëring van rekenproblemen
- Interactievaardigheden voor taalstimulering en remediëring
- Taalstimulering via verhalen en muzische vorming
- Gebruik van taalmethodes voor taalstimulering

Hoofdstuk 4: Verband tussen taalontwikkeling en rekenvaardigheid

- Relatie tussen taalontwikkeling en rekenvaardigheid
- Observatiewijzers en taalvaardigheidstesten voor signalering van taalproblemen
- Preventie en remediëring van taalontwikkelingsproblemen

Hoofdstuk 5: Specifieke doelen voor leergebied Nederlands

- Beschrijving van leerbegeleiding vanuit Nederlands
- Manieren om verschillende taalproblemen aan te pakken
- Verband tussen taalontwikkeling en rekenvaardigheid

Door deze hoofdstukken te bestuderen en de verbanden tussen concepten te begrijpen, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in de aanpak van vroege rekenproblemen en de relatie tussen taalontwikkeling en rekenvaardigheid. Het identificeren van potentiële examenonderwerpen en het gebruik van vraag- en antwoordformaten voor zelfstudie kunnen studenten helpen bij het efficiënt bestuderen van deze complexe onderwerpen.

Hoofdstuk 19/37: Talige onderwijsbehoeften van kleuters

1. Inleiding

- Onderwijsbehoeften van kleuters in kaart brengen
- Pedagogisch en didactisch handelen naar aanleiding van deze behoeften
- Belang van gelijke kansen voor alle kinderen in het onderwijs

2. Gemeenschappelijke kenmerken en individuele verschillen

- Typische ontwikkelingsfasen van kleuters en lager schoolkinderen
- Onderscheid tussen gemeenschappelijke kenmerken en individuele verschillen in een klasgroep
- Diverse aanpak vereist voor verschillende behoeften

3. Onderliggende deelvaardigheden en risicokleuters

- Stagnatie, retardatie en regressie bij kleuters door onvoldoende beheersing van deelvaardigheden
- Opdracht van de kleuteronderwijzer om gerichte hulp te bieden aan risicokleuters
- Verantwoordelijkheid van de leerkracht voor brede basiszorg en preventief handelen

4. Stimuleren van ontwikkeling via krachtige leeromgeving

- Preventief werken en problemen voorkomen
- Versterken van positieve aspecten om aan zwakke punten te werken
- Belang van goede zorg als basis voor goed onderwijs

5. Rol van de leerkracht als spilfiguur van zorg

- Verhoogde zorg voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
- Centraal stellen van onderwijsbehoeften van iedere kleuter
- Implementatie van basisdidactiek in gestructureerde aanpak

Door het begrijpen en toepassen van deze kernpunten, kunnen leerkrachten effectief inspelen op de talige onderwijsbehoeften van kleuters en een inclusieve leeromgeving creëren waarin alle kinderen gelijke kansen krijgen. Het identificeren van individuele behoeften en het bieden van gerichte ondersteuning zal bijdragen aan de ontwikkeling en groei van alle leerlingen.

Hoofdstuk 1: Opsporen van moeilijkheden met spraak- en taalontwikkeling bij kleuters

- Belang van het opsporen van spraak- en taalproblemen bij kleuters
- Alarmsignalen detecteren en verschillende screeningsinstrumenten en toetsen gebruiken
- Acties ondernemen als leerkracht bij het constateren van problemen
- Preventie en remediëring van spraak- en taalmoeilijkheden

Hoofdstuk 2: Moeilijkheden met taalontwikkeling

- Onderscheid tussen normale taalontwikkeling, taalachterstand en taalstoornis
- Taalachterstand kan ingehaald worden met extra training of intensief taalonderwijs
- Taalontwikkelingsstoornis (TOS) is een blijvende stoornis die intensieve taalondersteuning vereist
- Gevolgen van taalontwikkelingsstoornissen op de verdere ontwikkeling en sociaal-emotioneel welzijn van het kind

Verbanden tussen concepten:

- Vroege verstoring in taalontwikkeling kan leiden tot latere lees- en schrijfproblemen
- Gebrekkig taalbewustzijn en fonologische ontwikkeling spelen een rol bij rekenproblemen
- Taalproblemen kunnen leiden tot algemene leerproblemen en achterstanden
- Interactie tussen kind en omgeving is cruciaal voor spraak- en taalontwikkeling
- Taalgestoorde kinderen zoeken minder contact met anderen en kunnen sociaal-emotionele problemen ervaren

Deze samenvatting biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en verbanden binnen de behandeling van spraak- en taalontwikkelingsproblemen bij kleuters. Het benadrukt het belang van vroegtijdige detectie, preventie en interventie om de verdere ontwikkeling en welzijn van kinderen te ondersteunen.

Hoofdstuk 1: Taalontwikkelingsstoornissen

- Taalstoornissen kunnen leiden tot onderschatting van intelligentie en gemiste kansen voor kinderen.
- Onderzoek toont aan dat taalontwikkelingsstoornissen op jonge leeftijd vaak blijvend zijn en gevolgen hebben voor schoolprestaties en gedrag.
- Follow-up van kinderen met taalontwikkelingsstoornissen wordt aanbevolen om de impact op lange termijn te monitoren.

Hoofdstuk 2: Stotteren

- Stotteren komt voor bij ongeveer 5% van de kinderen en kan leiden tot gedragsproblemen.
- Emotionele factoren, zoals angst en spanning, kunnen stotteren verergeren.
- Het doorbreken van een vicieuze cirkel van gespannen momenten en stotteren is essentieel voor de ontwikkeling van kinderen met stotteren.

Hoofdstuk 3: Articulatiestoornissen

- Spraakontwikkeling kan vertraagd zijn bij kinderen, wat kan leiden tot articulatiestoornissen.
- Verschil tussen fonetische en fonologische articulatiefouten.
- Fonologische articulatiefouten kunnen invloed hebben op lees- en schrijfontwikkeling en vereisen vaak logopedische interventie.

Hoofdstuk 4: Voorbereidende leesvaardigheden en dyslexie

- Moeilijkheden met fonologisch bewustzijn kunnen een voorspellende factor zijn voor dyslexie.
- Kinderen met ernstige tekorten op het gebied van fonologisch bewustzijn lopen een verhoogd risico op het ontwikkelen van dyslexie.
- Vroegtijdige interventie en ondersteuning bij voorbereidende leesvaardigheden zijn cruciaal om dyslexie te voorkomen of te verminderen.

Verbanden tussen concepten:

- Taalontwikkelingsstoornissen kunnen leiden tot articulatiestoornissen en problemen met voorbereidende leesvaardigheden, wat op zijn beurt kan bijdragen aan het risico op dyslexie.
- Emotionele factoren, zoals angst en spanning, kunnen zowel stotteren als articulatiestoornissen verergeren.
- Een multidisciplinaire aanpak, inclusief logopedie en onderwijsondersteuning, is essentieel voor het omgaan met taal- en spraakstoornissen bij kinderen.

Hoofdstuk 22: Taalontwikkelingsproblemen

1. Taalontwikkeling als complex resultaat:

- Taalontwikkeling is een wisselwerking tussen aangeboren taalvermogen en taalaanbod van de omgeving.
- Taalontwikkeling is verbonden met sensori-motorische en sociaal-emotionele ontwikkeling.

2. Opdeling van taalontwikkelingsproblemen:

- Taalachterstand: veroorzaakt door factoren zoals gehoor, motoriek, leervermogen, emotionele ontwikkeling, taalinput en meertaligheid.
- Taalstoornis (S)TOS: ernstige spraak- en taalachterstand zonder duidelijke oorzaak.

3. Factoren die kunnen leiden tot taalachterstand:

- Gehoor: middenoorontstekingen kunnen gehoorverlies veroorzaken.
- Motoriek: motorische problemen kunnen leiden tot moeilijkheden in taalproductie.
- Leervermogen: trager taalverwervingsproces en moeizame taalbegrip.
- Emotionele ontwikkeling: emotionele problemen kunnen taalgedrag beïnvloeden.
- Taalinput: stimulerende omgeving en interactie zijn cruciaal voor taalontwikkeling.
- Meertaligheid: meertalige kinderen met achterstand in Nederlands hebben specifieke behoeften.

4. Kenmerken van dysfatische ontwikkeling:

- Begrip van taal hoger dan taalexpressie.
- Problemen in vloeiendheid door woordvindingsproblemen.

Verbanden tussen concepten:

- Gehoorproblemen kunnen leiden tot taalachterstand door belemmering van luisteren en spraak.
- Emotionele ontwikkeling kan invloed hebben op taalgedrag en communicatie.
- Meertaligheid kan zowel positieve als negatieve effecten hebben op taalontwikkeling, afhankelijk van de omgeving en input.

- Dysfatische ontwikkeling toont de complexiteit van spraak- en taalstoornissen en benadrukt het belang van multidisciplinaire diagnose en ondersteuning.

Deze samenvatting biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en verbanden binnen het thema taalontwikkelingsproblemen, waardoor studenten een dieper inzicht kunnen krijgen en efficiënt kunnen studeren voor hun cursus.

Hoofdstuk 23 van de cursus behandelt de problemen in vloeiendheid door woordvindingsproblemen bij kinderen, met name in relatie tot dysfatische ontwikkeling. Hier zijn de belangrijkste punten en verbanden tussen concepten:

1. Problemen in vloeiendheid:

- Kinderen ervaren moeite met het snel vinden van woorden, wat leidt tot moeilijkheden in dialogen en het verbinden van elementen in een verhaal.
- Zinsbouw- en woordvormproblemen komen vaak voor bij deze kinderen.

2. Criteria voor het diagnosticeren van een stoornis:

- Ernstige uitval: het kind behoort tot de 10% zwakste leeftijdsgenoten op gebied van rekenen.
- Hardnekkige uitval: ondanks langdurige remediërende zorg is er slechts beperkte vooruitgang.
- Exclusiviteitscriterium: de uitval kan niet volledig worden verklaard door andere kindkenmerken, onderwijscontext of gezinscontext.

3. Samenhang met motorische ontwikkelingsproblemen:

- Dysfatische ontwikkeling komt vaak samen voor met dyspraxie, wat kan leiden tot problemen zoals moeite met fietsen, knopen, eten met een lepel en spreken.

4. Observatie en diagnose:

- Het is essentieel om kinderen in verschillende contexten te observeren om een taalprobleem te identificeren.
- Moeilijkheden kunnen zich voordoen op het gebied van fonologie, morfologie, syntaxis en/of semantiek.

5. Geïndividualiseerde doelen en doorverwijzing:

- Het bepalen van doelen met betrekking tot verschillende taaldomeinen is cruciaal voor effectieve interventie.
- De Groninger minimum spreeknormen voor doorverwijzing kunnen worden gebruikt als indicatie voor doorverwijzing naar logopedie.

Door het begrijpen van deze kernpunten en verbanden tussen concepten, kunnen studenten efficiënt studeren en de stof beheersen in relatie tot problemen in vloeiendheid en dysfatische ontwikkeling bij kinderen.

Hoofdstuk: Spraak- en taalontwikkeling bij kleuters

Belangrijke definities en begrippen:

- **Spraak- en taalontwikkeling:** Het proces waarbij kinderen leren om geluiden te maken, woorden te begrijpen en te gebruiken, en zinnen te vormen.
- **Meertalige kleuters:** Kinderen die opgroeien met meer dan één taal en daardoor specifieke behoeften hebben in hun taalontwikkeling.

Kernconcepten:

- Leeftijdsgebonden spraak- en taalvaardigheden: Kinderen ontwikkelen zich op verschillende leeftijden in hun spraak- en taalvaardigheden, zoals het produceren van zinnen en het vertellen van verhalen.
- Observatiewijzers: Instrumenten die gebruikt kunnen worden om de taalontwikkeling van kleuters te observeren in verschillende situaties, zoals spelactiviteiten.
- Taalvaardigheidstesten: Formele tests die kunnen worden ingezet om de taalvaardigheid van kleuters te meten en eventuele achterstanden vast te stellen.

Concrete voorbeelden:

- Observatielijst taalvaardigheid van het Centrum voor Taal en Onderwijs
- TOK! Taalontwikkeling kleuters (Onthaalklas)–Observatie luisteren en spreken
- CombiList: Een instrument voor taalontwikkeling via interactie

Verbanden tussen concepten:

- Observatiewijzers kunnen worden gebruikt om de taalvaardigheid van meertalige kleuters te observeren en te evalueren.
- Taalvaardigheidstesten kunnen worden ingezet om eventuele taalachterstanden bij kleuters vast te stellen en gerichte ondersteuning te bieden.

Praktische toepassingen:

- Het gebruik van observatiewijzers en taalvaardigheidstesten kan helpen bij het identificeren van taalbehoeften en het bieden van passende ondersteuning aan kleuters.
- Het inzetten van concrete instrumenten zoals observatielijsten en interactieve taalontwikkelingsprogramma's kan de taalontwikkeling van kleuters stimuleren.

Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillende observatiewijzers en hun toepassingen in de praktijk
- Het belang van vroegtijdige taalstimulering bij kleuters met taalachterstanden

Vraag- en antwoordformaten:

- Wat zijn observatiewijzers en hoe kunnen ze worden ingezet in het kleuteronderwijs?
- Welke concrete instrumenten kunnen worden gebruikt voor het observeren van taalvaardigheid bij kleuters?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk: Spraak- en taalontwikkeling bij kleuters
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen

- o Vraag- en antwoordformaten

Hoofdstuk 25: Taalvaardigheidstesten in het kleuteronderwijs

Belangrijke definities en begrippen:

- Logopedische taaltesting: uitgebreide taaltesten afgenomen door logopedisten, zoals de CELF4, Schlichting Test voor Taalbegrip, Schlichting Test voor Taalproductie, en Reynell Taalontwikkelingsschalen.
- Taalvaardigheidstesten: instrumenten om de taalvaardigheid van kleuters te meten en te beoordelen.

Kernconcepten:

- Verschillende taalvaardigheidstesten: TALK, TAL, KOBİ-TV, TOETERS, Taal voor Kleuters voor Vlaanderen.
- Doel van taalvaardigheidstesten: in kaart brengen van taalvaardigheid bij kleuters voor een goede start in het eerste leerjaar.
- Uitvoering van taalvaardigheidstesten: instructieboekje, kopieerset, achtergrondinformatie, korte tekstjes en tekeningen voor kleuters om antwoorden te geven.
- Observatie-instrument KOBİ-TV: 27 opdrachten gerangschikt van gemakkelijk naar moeilijk om taalvaardigheid van kleuters te observeren.
- TOETERS: test om voorbereidende vaardigheden voor lezen, schrijven en rekenen te meten en risico op leermoeilijkheden te signaleren.

Concrete voorbeelden:

- TALK en TAL: meten taalvaardigheid bij kleuters aan het begin en einde van de laatste kleuterklas.
- KOBİ-TV: observatie-instrument met 27 taken om taalvaardigheid van kleuters in de tweede kleuterklas te beoordelen.
- TOETERS: test voor voorbereidende vaardigheden voor lezen, schrijven en rekenen bij kleuters.

Verbanden tussen concepten:

- Taalvaardigheidstesten dienen als hulpmiddel om de taalvaardigheid van kleuters te meten en te vergelijken met leeftijdsgenootjes.
- Resultaten van taalvaardigheidstesten kunnen aangeven of kinderen mogelijk risico lopen op leermoeilijkheden bij de overgang naar het eerste leerjaar.
- Observatie-instrumenten zoals KOBİ-TV bieden een natuurlijke manier om taalvaardigheid van kleuters in de klasdag te observeren en te beoordelen.

Praktische toepassingen:

- Gebruik van taalvaardigheidstesten kan helpen bij het identificeren van kinderen die extra ondersteuning nodig hebben voor een goede start in het eerste leerjaar.
- Resultaten van taalvaardigheidstesten kunnen leiden tot vervolgonderzoek en gerichte interventies om leermoeilijkheden te voorkomen of aan te pakken.

Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillende taalvaardigheidstesten en hun doelen.

- Uitvoering en observatie van taalvaardigheidstesten.
- Interpretatie van resultaten en mogelijke vervolgstappen voor kinderen met taalvaardigheidsproblemen.

Vraag- en antwoordformaten:

- Wat zijn enkele voorbeelden van taalvaardigheidstesten in het kleuteronderwijs?
- Hoe worden taalvaardigheidstesten uitgevoerd en geïnterpreteerd?
- Welke rol spelen taalvaardigheidstesten bij het signaleren van leermoeilijkheden bij kleuters?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk 25: Taalvaardigheidstesten in het kleuteronderwijs
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

Deze samenvatting biedt een overzicht van de belangrijkste punten en concepten met betrekking tot taalvaardigheidstesten in het kleuteronderwijs, waardoor studenten efficiënt kunnen studeren en de stof kunnen beheersen.

Hoofdstuk 26: Leerlingvolgsysteem (LVS) voor kleuters

- Het CITO Leerlingvolgsysteem (LVS) voor kleuters volgt de ontwikkeling van kleuters in de tweede en derde kleuterklas voor de domeinen taal en ordenen.
- Het LVS biedt de mogelijkheid voor leerkrachten om zowel een momentopname te maken als de vorderingen van de leerlingen bij te houden.
- In de tweede kleuterklas worden de passieve woordenschat en het kritisch luisteren getest, terwijl in de derde kleuterklas ook schriftoriëntatie en taalbeschouwende aspecten aan bod komen.
- De testen sluiten aan bij het programma Taalplezier van Van Kuijk (1999).

Hoofdstuk 27: Taaltests en observatiewijzers

- Bespreek de taaltests en observatiewijzers en vul de vragen in de Kijkwijzer aan.
- De taaltests en observatiewijzers zijn examenleerstof en helpen bij het in kaart brengen van de taalontwikkeling van kleuters.

Hoofdstuk 28: Preventie en remediëring van taalproblemen

- De aanpak van taalproblemen bij kleuters kan op verschillende manieren gebeuren, met een focus op interactievaardigheden.
- Het is essentieel voor leerkrachten om een grondhouding aan te nemen ten aanzien van alle kleuters in de klas.
- Verschillende specifieke taalmethoden kunnen ingezet worden bij kleuters met taalproblemen, en ook het remediëren via verhalen en muziek kan effectief zijn.

Hoofdstuk 29: Interactievaardigheden

- Kinderen kunnen verschillen in hun belangstelling en mogelijkheden om te communiceren, wat invloed heeft op hun conversatiestijl.
- De vier interactiestijlen van kinderen zijn: met een eigen agenda, passief, verlegen en sociaal.
- Het stimuleren van taal bij deze kinderen vereist differentiatie in aanpak, zoals het vangen van de aandacht, het bieden van veel communicatiekansen en het helpen duidelijker te communiceren.
- Leerkrachten moeten zich bewust zijn van hun eigen interactiestijl om deze af te stemmen op de behoeften van de kinderen in de klas.

Hoofdstuk 27: Interactiestijl en taalontwikkeling bij kleuters

Belangrijke definities en begrippen:

- Responsieve interactiestijl: de meest aangewezen houding voor interactie met kinderen
- Hanen-principes: ontwikkeld in Canada voor taalontwikkeling bij kinderen
- Taalstimulering: het stimuleren van taalontwikkeling bij kinderen

Kernconcepten:

- De responsieve leerkracht past de Hanen-principes toe in de interactie met kinderen
- Fase 1: observeren en reageren op het kind, zonder taal toe te voegen
- Fase 2: reageren met taal op wat het kind doet, zonder nieuwe woorden te introduceren
- Fase 3: taal toevoegen aan de interactie door nieuwe woorden te leren en te herhalen

Concrete voorbeelden:

- Kinderen leren nieuwe woorden door herhaling en visuele ondersteuning
- Het is belangrijk om geduldig te zijn en kinderen niet te dwingen om te praten

Verbanden tussen concepten:

- De responsieve interactiestijl en de Hanen-principes sluiten aan bij taalstimulering en taalontwikkeld lesgeven
- Het creëren van taalrijke omgevingen stimuleert kinderen om te communiceren vanuit hun eigen motivatie

Praktische toepassingen:

- Tips voor interactie met kleuters met een specifieke taalontwikkelingsstoornis, zoals het vermijden van directe vragen en het visueel ondersteunen van instructies

Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillende interactiestijlen en hun impact op taalontwikkeling bij kleuters
- Het belang van responsiviteit en taalstimulering in de interactie met kinderen

Vraag- en antwoordformaten:

- Wat zijn de Hanen-principes en hoe worden ze toegepast in de interactie met kinderen?
- Hoe kan een leerkracht taal toevoegen aan de interactie met kleuters en nieuwe woorden leren?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk 27: Interactiestijl en taalontwikkeling bij kleuters
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

In het domein 'spraak- en taalontwikkeling' worden verschillende aspecten behandeld die van belang zijn voor de ontwikkeling van kleuters. Hier volgt een samenvatting van de belangrijkste punten per hoofdstuk of thema, met nadruk op de verbanden tussen de concepten:

1. Algemeen Nederlands in de klas:

- Belang van een stimulerende taalomgeving voor kleuters
- Rol van de leerkracht bij het bevorderen van taalontwikkeling
- Aanpassen van taalgebruik aan het niveau van de kleuters

2. Bereidheid tot praten:

- Factoren die de bereidheid van kleuters om te praten beïnvloeden
- Stimuleren van interactie en gesprekken in de klas
- Creëren van een veilige en ondersteunende omgeving voor taalontwikkeling

3. Begrippen verwerven:

- Belang van het leren van nieuwe begrippen voor de taalontwikkeling
- Strategieën om begrippen op een speelse manier aan te leren
- Verband tussen begripsvorming en taalbegrip

4. Kleurenkennis:

- Ontwikkeling van kleurenkennis bij kleuters
- Activiteiten en spelletjes om kleuren te leren en te benoemen
- Integratie van kleurenkennis in andere leeractiviteiten

5. Woordenschat en correct taalgebruik:

- Belang van een rijke woordenschat voor de taalontwikkeling
- Methoden om de woordenschat van kleuters te vergroten
- Correct taalgebruik stimuleren door modelleren en feedback geven

6. Zinsbouw:

- Ontwikkeling van zinsbouwvaardigheden bij kleuters
- Oefeningen en activiteiten om zinsstructuren te leren en te gebruiken
- Verband tussen zinsbouw en begripsvorming

7. Articulatie:

- Belang van duidelijke articulatie voor de verstaanbaarheid van kleuters
- Oefeningen en spelletjes om articulatie te verbeteren
- Rol van de leerkracht bij het ondersteunen van de articulatieontwikkeling

8. Opdrachten begrijpen en uitvoeren:

- Vaardigheden die nodig zijn voor het begrijpen en uitvoeren van opdrachten
- Tips voor het geven van duidelijke en haalbare opdrachten aan kleuters
- Verband tussen taalbegrip en opdrachttuitvoering

Deze samenvatting biedt een overzicht van de belangrijkste concepten en verbanden binnen het domein 'spraak- en taalontwikkeling', waardoor studenten efficiënt kunnen studeren en de stof beter kunnen beheersen. Het is essentieel om de praktische toepassingen en individuele interventies te benadrukken om de taalontwikkeling van kleuters effectief te ondersteunen.

Hoofdstuk: Interactief met taal

Belangrijke definities en begrippen:

- Interactieniveau: het niveau van verbale reactie dat wordt verwacht bij verschillende soorten vragen
- Aanwijsvragen: vragen waarbij geen verbale reactie nodig is, maar waarbij de student iets moet aanwijzen
- Ja/Nee-vragen: vragen waarbij de student met ja of nee kan antwoorden
- Hoe- en waarom-vragen: vragen die een uitgebreider antwoord vereisen en die dieper ingaan op het onderwerp
- Tegendeel-vragen: vragen die de student uitdagen om een ander perspectief te overwegen
- Vragen naar eigen ervaringen: vragen die de student uitlokken om te praten over hun eigen ervaringen

Kernconcepten:

- Evolutie van weinig naar veel verbale reactie bij verschillende soorten vragen
- Verschillende niveaus van interactie en de impact op taalontwikkeling bij kinderen
- Het belang van diverse vraagtypes voor het stimuleren van taalvaardigheid

Concrete voorbeelden:

- Aanwijzen van een object op een afbeelding
- Beantwoorden van vragen over een spin en zijn gedrag
- Uitleggen waarom een spin een web maakt en hoe hij dat doet

Vverbanden tussen concepten:

- Het stellen van verschillende soorten vragen kan leiden tot een dieper begrip van een onderwerp
- Door te variëren in vraagtypes kunnen kinderen gestimuleerd worden om actiever deel te nemen aan taalactiviteiten

Praktische toepassingen:

- Het gebruik van diverse vraagtypes in de klas om de taalontwikkeling van kinderen te bevorderen

- Het belang van interactie en betrokkenheid bij taalactiviteiten voor een effectieve taalstimulering

Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillende soorten vragen en hun impact op taalontwikkeling bij kinderen
- Het belang van interactief taalgebruik in het onderwijs en de rol van de leraar hierin

Vraag- en antwoordformaten:

- Aanwijsvragen: Wijs de spin aan op het plaatje
- Ja/Nee-vragen: Kan de spin ook vliegen?
- Hoe- en waarom-vragen: Waarom maakt de spin een web? Hoe doet een spin dat?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk: Interactief met taal
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

Hoofdstuk 2.5.5: Taalstimulering via gebruik van taalmethodes

- Belangrijke programma's voor kinderen met taalachterstand en meertalige kleuters:
  - Dag Jules!, Dag Loeloe, Dag Pompom (Zwijzen)
  - Ik en Ko
  - TOK! en TOK! Stapjes
  - Puk en Ko
  - Digitale boeken
- Concrete voorbeelden van taalmethodes en hun aanpak
- Verbanden tussen verschillende taalmethodes en hun doelstellingen
- Praktische toepassingen van taalstimulering in de klas
- Potentiële examenonderwerpen over taalstimulering en taalmethodes

Hoofdstuk 2.5.6: Besluit

- Multidisciplinaire aanpak bij taalproblemen
- Factoren die invloed hebben op taalontwikkeling
- Rol van de leerkracht bij vroege detectie en vroegbegeleiding van taalproblemen
- Inschakelen van logopedie bij ernstige taalproblemen
- Verbanden tussen taalproblemen en andere ontwikkelingsgebieden

Hoofdstuk 3: Articulatiestoornissen

- Inleiding tot articulatiestoornissen en leeftijden van correcte klankarticulatie

- Verschil tussen fonetische en fonologische articulatiestoornissen
- Voorbeelden van fonetische articulatiestoornissen en hun kenmerken
- Preventie en remediëring van articulatiestoornissen
- Verbanden tussen articulatiestoornissen en mondmotoriek

Deze samenvattingen bieden een overzicht van belangrijke concepten en verbanden tussen verschillende onderwerpen in de cursus. Het benadrukt de essentiële informatie die studenten nodig hebben om efficiënt te studeren en de stof te beheersen.

Hoofdstuk 31: Articulatieoefeningen in de kleuterklas

Belangrijke definities en begrippen:

- Lipsluiting: het sluiten van de lippen om bepaalde klanken te vormen
- Tongbewegingen: het bewegen van de tong om klanken correct uit te spreken
- Kauwoefeningen: oefeningen om de kaakspieren te versterken
- Zuigoefeningen: oefeningen om de zuigkracht te verbeteren
- Blaasoefeningen: oefeningen om de blaaskracht te trainen

Kernconcepten:

- Het belang van articulatieoefeningen in de kleuterklas voor een goede spraakontwikkeling
- Verschillende spelletjes en oefeningen die kunnen worden ingezet, zoals blaasspelletjes en zuigspelletjes
- Specifieke oefeningen voor lipsluiting, tongbewegingen en kauw- en zuigkracht
- Het gebruik van tongbrekers en versjes als articulatieoefeningen

Concrete voorbeelden:

- Blaasvoetbal: blaas een pingpongbal van de ene kant van de tafel naar de andere kant met behulp van een rietje
- Choco van de lippen likken: een oefening om de tong te trainen
- De clownoefening: lippen stulpen en spreiden om de lipspieren te versterken

Verbanden tussen concepten:

- Articulatieoefeningen zijn essentieel voor een goede spraakontwikkeling en kunnen worden ingezet in verschillende thema's in de kleuterklas
- Door het trainen van lipsluiting, tongbewegingen en kauw- en zuigkracht wordt de articulatie verbeterd
- Tongbrekers en versjes kunnen op een speelse manier worden ingezet om de articulatie te oefenen

Praktische toepassingen:

- Het gezamenlijk verorberen van een koek in de eerste kleuterklas als oefening voor lipsluiting
- Het gebruik van articulatiespelletjes in de tweede en derde kleuterklas om de spraakontwikkeling te stimuleren

Potentiële examenonderwerpen:

- Verschillende articulatieoefeningen en hun doel
- Het belang van articulatieoefeningen in de kleuterklas
- Hoe articulatieoefeningen kunnen worden geïntegreerd in het lesprogramma

Vraag- en antwoordformaten:

- Wat zijn de belangrijkste concepten achter articulatieoefeningen in de kleuterklas?
- Geef een voorbeeld van een blaasspelletje dat kan worden gebruikt als articulatieoefening.
- Waarom zijn tongbrekers en versjes geschikt als articulatieoefeningen?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk 31: Articulatieoefeningen in de kleuterklas
  - Belangrijke definities en begrippen
  - Kernconcepten
  - Concrete voorbeelden
  - Verbanden tussen concepten
  - Praktische toepassingen
  - Potentiële examenonderwerpen
  - Vraag- en antwoordformaten

Hoofdstuk 32 van de cursus behandelt het onderwerp van vloeiendheidsstoornissen, met de focus op stotteren. Hier zijn de kernpunten die je moet begrijpen:

1. Normale onvloeiendheden:

- Spreken is een complexe handeling en bijna alle kinderen vertonen normale onvloeiendheden tijdens de taalontwikkeling.
- Tussen 2 en 4 jaar kunnen kinderen pauzes, herhalingen en 'euh...' gebruiken tijdens het spreken.

2. Fysiologisch stotteren (kernstotteren):

- Stotteren is een stoornis in de spreekvloeiendheid en ontstaat door een gebrekkige timing van spraakbewegingen.
- Bij stotterende sprekers is er spanning toegevoegd aan de uitingen en is er een wankel timing-systeem in de hersenen.
- Kernstotteren is een biologisch probleem dat buiten de wil van het kind om gaat en komt voor bij 5% van de kinderen.

3. Screening:

- Het Detectie Instrument Stotteren (DIS) kan worden gebruikt om de probabiliteit van chronisch stotteren te beoordelen.
- Scores ≤ 8 wijzen op vlot spreken, scores van 9 tot 11 op normale haperingen of lichte stotteren, en scores van 12 of meer op stotteren.

4. Preventie en remediëring:

- Stotteren komt vaker voor bij jongens en kan op jonge leeftijd beginnen.
- Een uitlokkende factor kan stotteren verergeren, maar is niet de oorzaak.
- Als leerkracht kun je aandacht hebben voor een leerling die stottert en drie acties ondernemen: aandacht hebben voor de leerling, ouders informeren en samenwerken met een logopedist.

Het is belangrijk om de verbanden tussen normale onvloeïendheden, kernstotteren, screening en preventie te begrijpen om effectief te kunnen omgaan met vloeïendheidsstoornissen bij kinderen. Zorg ervoor dat je de informatie uit dit hoofdstuk goed begrijpt en kunt toepassen in de praktijk.

Hoofdstuk: Factoren die de communicatie met de kleuter kunnen bevorderen

Belangrijke definities en begrippen:

- Stotteren: een spraakstoornis waarbij het vloeiende verloop van de spraakbewegingen verstoord is
- Communicatie-bevorderende factoren: omgevingsfactoren die de communicatie met stotterende kinderen kunnen verbeteren

Kernconcepten:

- Vertraag je eigen spreektempo om het kind te helpen
- Geef eenvoudig commentaar en schaduw het kind om begrip te tonen
- Zorg voor een evenwicht in spreekbeurten en uitingen
- Maak stotteren bespreekbaar en accepteer het kind zoals het is

Concrete voorbeelden:

- Prentenboeken zoals "Het eendje dat moeilijk praten kon" kunnen helpen stotteren bespreekbaar te maken
- Schaduwen van het kind door langzaam te herhalen wat het kind zegt, kan rust brengen in het gesprek

Verbanden tussen concepten:

- Het aanpassen van de omgeving en het vertragen van het spreektempo kunnen de communicatie met stotterende kinderen bevorderen
- Het bespreekbaar maken van stotteren en acceptatie van het kind zijn essentieel voor een positieve communicatie-ervaring

Praktische toepassingen:

- Verminder het aantal vragen dat je stelt en geef eenvoudig commentaar om de communicatie te verbeteren
- Maak stotteren niet tot een taboe en accepteer het kind zoals het is

Potentiële examenonderwerpen:

- Bespreek de communicatie-bevorderende factoren voor stotterende kinderen
- Geef voorbeelden van hoe je stotteren bespreekbaar kunt maken in de klas

Vraag- en antwoordformaten:

- Wat zijn enkele communicatie-bevorderende factoren voor stotterende kinderen?
- Hoe kan het gebruik van prentenboeken helpen bij het bespreekbaar maken van stotteren?

Visuele structuur:

- Hoofdstuk: Factoren die de communicatie met de kleuter kunnen bevorderen
  - Belangrijke definities en begrippen

- o Kernconcepten
- o Concrete voorbeelden
- o Verbanden tussen concepten
- o Praktische toepassingen
- o Potentiële examenonderwerpen
- o Vraag- en antwoordformaten

Hoofdstuk 34 van de cursus behandelt het onderwerp van stotteren en stemstoornissen bij kinderen. Hier zijn de belangrijkste punten die in dit hoofdstuk worden besproken:

1. Stotteren:

- Het is belangrijk om kinderen die stotteren te accepteren en stotteren niet als iets om beschaamd over te zijn te maken.
- Boeken zoals "Het eendje dat moeilijk praten kon", "Iedereen is anders geboren" en "Joep!" kunnen helpen om stotteren bespreekbaar te maken in de klas.
- Het is essentieel om zowel vloeiende als niet-vloeiende spraak van kinderen te bevestigen om te voorkomen dat stotteren geassocieerd wordt met slecht spreken.
- Communicatiebevorderende factoren zijn gunstig voor alle kinderen in de klas, niet alleen voor kinderen die stotteren.

2. Stemstoornissen:

- Heesheid bij kinderen kan ontstaan door overbelasting of verkeerd gebruik van de stem, zoals veelvuldig schreeuwen of keelschrapen.
- Stemstoornissen kunnen aangeboren of verworven zijn, waarbij verworven stemstoornissen vaak het gevolg zijn van misbruik of verkeerd gebruik van de stem.
- Stemmisbruik kan leiden tot stembandknobbels of poliepen, wat heesheid veroorzaakt.
- Verkeerd stemgebruik, zoals een verkeerde ademhaling of spreektechniek, kan ook heesheid veroorzaken door gevoelige en gezwollen stembanden.

3. Verbanden tussen concepten:

- Acceptatie en begrip van stotteren kunnen helpen bij het voorkomen van negatieve associaties met spreken.
- Het bevestigen van zowel vloeiende als niet-vloeiende spraak is essentieel voor het welzijn van alle kinderen in de klas.
- Stemstoornissen kunnen worden veroorzaakt door verschillende factoren, waaronder omgevingsinvloeden, persoonlijke factoren en stress.
- Het is belangrijk om kinderen bewust te maken van gezond stemgebruik en de mogelijke gevolgen van misbruik of verkeerd gebruik van de stem.

Door deze concepten te begrijpen en de verbanden ertussen te leggen, kunnen studenten een dieper inzicht krijgen in stotteren en stemstoornissen bij kinderen en hoe ze hiermee om kunnen gaan in een onderwijsomgeving.

Hoofdstuk 35 van de cursus richt zich op de relatie tussen stress en stemproblemen bij kleuters. Hieronder volgt een samenvatting van de belangrijkste punten:

1. Stress bij kleuters:

- Stress kan voortkomen uit verschillende factoren in de directe omgeving van het kind, zoals gezinssituatie, school, buurt en ingrijpende gebeurtenissen.
- Het is een samenspel tussen interne en externe factoren, waarbij het ene kind beter met stress kan omgaan dan het andere.

2. Gevolgen van stemproblemen:

- Langdurige heesheid kan fysieke gevolgen hebben, zoals keelpijn, buiten adem raken tijdens spraak of zang en een branderig gevoel in de keel.
- Functionele problemen kunnen leiden tot een verminderd vermogen om te zingen en roepen, vermoeidheid na lang praten en minder verstaanbaarheid.
- Sociaal-emotionele gevolgen kunnen leiden tot verlegenheid, schaamte, frustratie en boosheid bij het kind.

3. Preventie en remediëring:

- Zorg voor een rustige praatomgeving om stemproblemen te voorkomen.
- Let op de lichaamshouding van de kleuter, vermijd schreeuwen en modelleer goed stemgebruik.
- Laat de kleuter regelmatig een slokje water drinken om irritatie van de stembanden te voorkomen.
- Vermijd overmatig gebruik van de stem tijdens het spelen en moedig rustig stemgebruik aan.

4. Verbanden tussen stress, stemproblemen en preventie:

- Stress kan leiden tot stemproblemen bij kleuters, dus het is belangrijk om stressfactoren te herkennen en te verminderen.
- Preventieve maatregelen, zoals een rustige praatomgeving en goed stemgebruik, kunnen helpen om stemproblemen te voorkomen of te verminderen.

Door het begrijpen van de relatie tussen stress, stemproblemen en preventie, kunnen leerkrachten en zorgverleners effectief inspelen op de behoeften van kleuters met stemproblemen en hun algemene ontwikkeling ondersteunen.

Hoofdstuk 36/37 van de cursus "Ik schreif fout. Omgaan met dyslexie" en "Woorden in prenten" behandelt verschillende belangrijke onderwerpen met betrekking tot taalontwikkeling en dyslexie bij kinderen. Hieronder volgt een samenvatting van de kernpunten per hoofdstuk:

Hoofdstuk 36: "Ik schreif fout. Omgaan met dyslexie"

- Definities en begrippen: Dyslexie wordt gedefinieerd als een specifieke leerstoornis die zich uit in problemen met lezen en spellen.
- Kernconcepten: Het hoofdstuk behandelt de oorzaken, symptomen en mogelijke interventies voor dyslexie.
- Concrete voorbeelden: Voorbeelden van dyslexiegerelateerde problemen worden gegeven om de abstracte concepten te verduidelijken.
- Verbanden tussen concepten: Er wordt ingegaan op de relatie tussen dyslexie en taalontwikkeling, evenals de impact van dyslexie op het leren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen.
- Praktische toepassingen: Tips en strategieën voor het omgaan met dyslexie in de klas en thuis worden benadrukt.
- Potentiële examenonderwerpen: Mogelijke vragen over dyslexie en de aanpak ervan kunnen worden verwacht in examens.
- Vraag- en antwoordformaten: Oefenvragen worden verstrekt om de studenten te helpen bij zelfstudie.

- Visuele structuur: Het hoofdstuk is gestructureerd met duidelijke koppen, subkoppen en opsommingstekens voor een overzichtelijke presentatie.

Hoofdstuk 37: "Woorden in prenten"

- Definities en begrippen: Het belang van visuele ondersteuning bij taalverwerving wordt benadrukt, samen met de rol van prentenboeken.
- Kernconcepten: De relatie tussen woordenschatontwikkeling en visuele stimuli wordt uitgelegd, evenals de impact van prentenboeken op het begrip van taal.
- Concrete voorbeelden: Voorbeelden van effectieve prentenboeken en visuele ondersteuning worden gegeven om de concepten te verduidelijken.
- Verbanden tussen concepten: De link tussen visuele input en taalverwerving wordt geïllustreerd, evenals de manier waarop prentenboeken kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van leesvaardigheid.
- Praktische toepassingen: Tips voor het gebruik van prentenboeken in de klas en thuis worden aangereikt.
- Potentiële examenonderwerpen: Vragen over visuele ondersteuning bij taalontwikkeling en het belang van prentenboeken kunnen worden behandeld in examens.
- Vraag- en antwoordformaten: Oefenvragen gericht op de inhoud van het hoofdstuk worden verstrekt voor zelfstudie.
- Visuele structuur: Het hoofdstuk is overzichtelijk ingedeeld met duidelijke koppen, subkoppen en opsommingstekens voor een gestructureerde presentatie.

Deze samenvattingen bieden studenten een uitgebreid overzicht van de belangrijkste concepten en verbanden tussen de behandelingen in hoofdstuk 36/37 van de cursus. Het stelt hen in staat om efficiënt te studeren en de stof te beheersen voor examens en praktische toepassingen in de toekomst.

Hoofdstuk 1: Taalscreening bij kinderen

- Belang van taalscreening bij kinderen
- Methoden en instrumenten voor taalscreening
- Hoe taalscreening uit te voeren

Hoofdstuk 2: Ontluikende geletterdheid bij peuters en kleuters

- Definitie van ontluikende geletterdheid
- Belang van ontluikende geletterdheid voor latere taalontwikkeling
- Activiteiten en strategieën om ontluikende geletterdheid te stimuleren

Hoofdstuk 3: Geïndividualiseerde doelen voor kleuters

- Het belang van geïndividualiseerde doelen in het kleuteronderwijs
- Hoe geïndividualiseerde doelen te formuleren en te implementeren
- Evaluatie van geïndividualiseerde doelen

Hoofdstuk 4: Taalontwikkelingstoornissen

- Verschillende soorten taalontwikkelingstoornissen
- Diagnose en behandeling van taalontwikkelingstoornissen
- Impact van taalontwikkelingstoornissen op het leren en de ontwikkeling van kinderen

Hoofdstuk 5: Algemene uitgangspunten voor basisonderwijs en lager onderwijs

- Kernprincipes van basisonderwijs en lager onderwijs
- Verband tussen geletterdheid en algemene onderwijsprincipes
- Praktische toepassingen van algemene uitgangspunten in het onderwijs

Hoofdstuk 6: Inschatten van onderwijsbehoeften in het kleuteronderwijs

- Het belang van het inschatten van onderwijsbehoeften
- Methoden en instrumenten voor het inschatten van onderwijsbehoeften
- Implementatie van gepersonaliseerd onderwijs op basis van onderwijsbehoeften

Door deze samenvatting van kernpunten per hoofdstuk te bestuderen, krijgen studenten een diepgaand inzicht in de geletterdheid bij kleuters en de verschillende aspecten die hierbij komen kijken. Het legt de verbanden tussen concepten bloot en biedt een praktische gids voor het begrijpen en toepassen van de stof.